

FISKALINIŲ RIZIKŲ APŽVALGA

2026

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Fiskalinių rizikų apžvalgą parengė Lietuvos Respublikos finansų ministerija, bendradarbiaudama su:

- Lietuvos banku
- Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija
- Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija
- Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija
- Nacionaliniu krizių valdymo centru
- UAB ILTE
- Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo

ministerijos

- viešąją įstaigą „Indėlių ir investicijų draudimas“
- viešąją įstaigą „Investuok Lietuvoje“
- viešąją įstaigą Centrine projektų valdymo agentūra
- VŠĮ Valdymo koordinavimo centru

Dėkojame visų įstaigų ekspertams.

Fiskalinių rizikų apžvalga parengta remiantis duomenimis, gautais iki 2026 m. rugpjūčio 14 d.

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA

Fiskalinių rizikų apžvalgos rengimą
koordinavo Finansų politikos departamento
Fiskalinės valdysenos skyrius.

Turinys

Lentelių sąrašas.....	7
Paveikslų sąrašas	9
SANTRUMPOS	10
SANTRAUKA.....	12
IVADAS	17
1. FRA ĮVERTINTŲ RIZIKŲ POVEIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLAI IR DEFICITUI.....	19
2. MAKROEKONOMINĖ APLINKA.....	22
2.1. Makroekonominės aplinkos kontekstas.....	22
2.1.1. Istorinė makroekonominė raida	22
2.1.2. Ekonominės raidos scenarijus	23
2.1.3. Pasiūlos ir paklausos šokai	24
2.2. Nepalankių ekonominės aplinkos pokyčių rizikų apžvalga	26
2.2.1. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas	27
2.2.2. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas.....	28
2.2.3. Tiekimo grandinių sutrikimai	29
2.2.4. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose	30
2.2.5. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas	31
2.2.6. Energijos kainų šokas	31
3. FISKALINĖS PRIEMONĖS.....	33
3.1. Pajamų priemonių kontekstas	34
3.2. Dėl pajamų priemonių kylančios rizikos	35
3.2.1. Mažesnės pelno mokesčio pajamos	37
3.2.2. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis.....	37
3.2.3. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl lengvatų	38
3.2.4. Papildomų pajamų iš mokesčių administravimo įtraukimas į pajamų planus, jų pakankamai nepagrindžiant	38
3.2.5. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais	38
3.2.6. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti patvirtinus biudžetą	39
3.2.7. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti reaguojant į neprognozuojamus išorinius veiksnius	39
3.2.8. Papildomų pajamų iš VVĮ mokamų dividendų įtraukimas į pajamų planus	40

3.2.9. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu.....	40
3.2.10. Galimi EK taikomų diskrecinių pajamų priemonių fiskalinių įverčių vertinimo metodikos pakeitimai.....	40
3.3. Išlaidų priemonių kontekstas	40
3.3.1. Išlaidų priemonės.....	40
3.3.2. Dėl pažangos veiklų ir nebaigtų ankstesnio laikotarpio investicijų projektų (Valstybės investicijų programos ir kitų) kylančios rizikos	43
3.3.3. Valstybei nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto išlaikymo, eksploatavimo ir atnaujinimo poreikis	43
3.3.4. Tarptautiniai įsipareigojimai.....	44
3.3.5. Ekstremalieji įvykiai.....	46
3.3.6. Klimato kaita	47
3.4. Dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos	48
3.4.1. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	51
3.4.2. Didesnis, nei prognozuota, socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio	52
3.4.3. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo	53
3.4.4. Nebaigtų investicijų projektų finansavimo tęstinumas.....	54
3.4.5. Pažangos veiklų (investicijų) projektų finansavimo poreikio didėjimas.....	54
3.4.6. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu.....	55
3.4.7. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas.....	55
3.4.8. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas	55
3.4.9. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas	56
3.4.10. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų	56
3.4.11. Palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu.....	57
3.4.12. Dėl kintančios geopolitinės situacijos neplanuotas poreikis skubiai didinti gynybos finansavimą.....	58
3.4.13. Reikšmingų skirtumų tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), rizika.....	58
3.4.14. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas.....	59
3.4.15. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	59
3.4.16. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų	60

3.4.17. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams, humanitarinė parama dvišaliu pagrindu.....	60
3.4.18. Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas.....	60
3.4.19. Papildomas neplanuotas ESM kapitalo didinimas.....	60
3.4.20. Gamtinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	61
3.4.21. Techninio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	61
3.4.22. Ekologinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai.....	61
3.4.23. Kiti ekstremalieji įvykiai	61
3.4.24. Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusi rizika	62
3.4.25. Su klimato kaita susijusi rizika	63
4. NEAPIBRĖŽTIEJI ĮSIPAREIGOJIMAI	64
4.1. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų kontekstas.....	64
4.1.1. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė.....	64
4.1.2. Garantijos.....	68
4.1.3. Viešojo sektoriaus valdomos įmonės	70
4.1.4. Indėlių ir investicijų draudimas	71
4.2. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizikos.....	73
4.2.1. VPSP sutarčių nutraukimas arba VPSP turto ir susijusių įsipareigojimų statistinis perklasifikavimas į valdžios sektoriaus balansą	75
4.2.2. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas.....	77
4.2.3. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas	77
4.2.4. ILTE garantijų veikla.....	77
4.2.5. ILTE nepasitraukimas iš valdžios sektoriaus	78
4.2.6. ILTE įstatinio kapitalo sumažėjimas	78
4.2.7. Nuostolingai veikiančių VVI įsipareigojimų padengimas.....	78
4.2.8. Nuostolingai veikiančių SVI įsipareigojimų padengimas	80
4.2.9. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai	82
5. FINANSŲ SEKTORIUS	84
5.1. Finansų sektoriaus kontekstas	84
5.1.1. Kreditavimas.....	84
5.1.2. Bankų sektorius	85
5.2. Finansų sektoriaus rizikų vertinimas	87
5.2.1. Ekonominiai sukrėtimai ar lūkesčių prastėjimas bankams sumažinus skolinimą realiajai ekonomikai, dėl ko nukentėtų ekonomikos augimas ir mažėtų mokesčių surinkimas.....	88

5.2.2. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir valstybės tarpusavio susietumo, galimo užkrato ir skolinimosi kainos didėjimas	88
5.2.3. Finansų įstaigų turimų VVP nuvertėjimas ir antrinių efektų neigiami padariniai skolinimosi kainai.....	89
6. FISKALINIŲ RIZIKŲ POKYČIŲ IR PASITVIRTINIMO VERTINIMAS	90
6.1. FRA2020 rizikų pasitvirtinimo <i>ex post</i> vertinimas.....	90
6.2. Fiskalinių rizikų tikimybės ir poveikio pokyčio vertinimas	100
PRIEDAS.....	108

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Rizikų kiekybinio poveikio ir pasitvirtinimo tikimybės vertinimas	15
2 lentelė. Rizikos, kurių tikimybės FRA rengimo metu nėra galimybės įvertinti	16
3 lentelė. Rizikos, kurių kiekybinio poveikio FRA rengimo metu neįmanoma įvertinti	16
4 lentelė. Fiskalinių rizikų šaltiniai.....	17
5 lentelė. 60 proc. BVP skolos ir 3 proc. BVP deficito ribų viršijimo tikimybės pagal stochastinius skolos scenarijus (proc.).....	20
6 lentelė. Paklausos ir pasiūlos šokų efektas	25
8 lentelė. Rizikų poveikio ir tikimybės įvertinimas (nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai).....	27
9 lentelė. Energijos kainų šoko poveikio vertinimas	32
10 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas (dėl pajamų priemonių kylančios rizikos).....	36
11 lentelė. 2026–2028 metų biudžete nesuplanuotos sumos įsipareigojimams pagal teisės aktus ir kitiems 2027–2029 metų įsipareigojimams vykdyti (mln. eurų)	41
12 lentelė. Papildomos lėšos DU padidinti 2023–2026 metais (mln. eurų)*	41
13 lentelė. Papildomos lėšos automatinėms išlaidoms 2023–2026 metais (mln. eurų)	42
14 lentelė. Papildomų automatinių išlaidų ir visų valstybės biudžeto asignavimų santykis	43
15 lentelė. Lietuvos valdomas kapitalas tarptautinėse finansų institucijose	44
16 lentelė. Krizės, ekstremaliosios situacijos ir kiti įvykiai, turėję poveikį viešiesiems finansams	46
17 lentelė. Ekonominiai nuostoliai ir mirčių atvejai, kuriuos sukėlė su oru ir klimatu susiję ekstremalūs reiškiniai (1980–2024 metais) Lietuvoje.....	48
18 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas (dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos).....	50
19 lentelė. Bazinių dydžių augimo dinamika 2020–2025 metais, eurai, jei nenurodyta kitaip	53
20 lentelė. Pensijų išlaidų augimo dėl spartesnio DUF augimo rizikos vertinimas	54
21 lentelė. Socialinių išmokų didėjimas, pasitvirtinus rizikoms, mln. eurų.....	56
22 lentelė. Kredito reitingai 2025 metų pabaigoje	57
23 lentelė. VPSP projektai Lietuvoje	65
24 lentelė. Valstybės garantijų portfelis (kokybinė informacija)	68
25 lentelė. Savivaldybių garantijų portfelis (kiekybinė informacija)	70
26 lentelė. VVI finansų duomenys, mln. eurų, jei nenurodyta kitaip.....	71
27 lentelė. VVI finansiniai rodikliai	71
28 lentelė. IDF pagrindiniai rodikliai (2023–2025 metai).....	72
29 lentelė. Rizikų poveikio ir tikimybės vertinimas (neapibrėžtieji įsipareigojimai)	75
30 lentelė. Trijų didžiausių VVI finansiniai rodikliai.....	80
31 lentelė. SVI finansų duomenys, mln. eurų, jei nenurodyta kitaip	81
32 lentelė. SVI finansiniai rodikliai.....	82
33 lentelė. Finansų sektoriaus rodikliai	86
34 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas	87

35 lentelė. FRA2020 <i>ex post</i> vertinimas.....	90
36 lentelė. FRA2020 ir FRA2026 kiekybiškai įvertintų rizikų poveikio ir tikimybės vertinimo palyginimas.....	100

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. Visų FRA pateiktų fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės matrica.....	14
2 paveikslas. Fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės vertinimo matrica	18
3 paveikslas. Skolos ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų...	19
4 paveikslas. Skolos ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos	19
5 paveikslas. Nominaliojo balanso ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų.....	20
6 paveikslas. Nominaliojo balanso ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos.....	20
7 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai).....	26
8 paveikslas. Valdžios sektoriaus balansas ir skola 2015–2025 metais, proc. BVP	33
9 paveikslas. Pajamų plano ir fakto skirtumai, pagal valdžios sektoriui priskiriamus didžiausius biudžetus, tūkst. eurų	34
10 paveikslas. Mokesčių pajamos pagal mokesčių rūšis, proc. BVP	34
11 paveikslas. Valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995) jautrumo analizė	35
12 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (dėl pajamų priemonių kylančios rizikos).....	36
13 paveikslas. Pertekliniais dividendais 2021–2025 metais pripažintos pajamos, mln. eurų ..	39
14 paveikslas. Įmokos į ES biudžetą, mln. eurų.....	45
15 paveikslas. Lietuvoje įvykusių su klimato kaita susijusių ekstremaliųjų įvykių išlaidos, mln. eurų	48
16 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos).....	49
17 paveikslas. Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingų raida.....	58
18 paveikslas. VPSP mokėjimų dinamika 2019–2029 metais, mln. eurų	67
19 paveikslas. Pagrindiniai apdraustieji indėliai ir indėlininkų skaičius kredito įstaigose laikotarpio pabaigoje (tūkst. eurų).....	73
20 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (neapibrėžtieji įsipareigojimai)	74
21 paveikslas. Potencialūs VPSP įsipareigojimai nutrūkus sutartims, mln. eurų.....	76
22 paveikslas. Skolos ir nuosavo kapitalo santykis 2021–2024 metais, proc.	79
23 paveikslas. Nuostolingai veikiančių VVĮ dalis ir jų turimi įsipareigojimai 2021–2024 metais.....	79
24 paveikslas. Trijų didžiausių VVĮ įsipareigojimai, mln. eurų.....	80
25 paveikslas. Skolos ir nuosavo kapitalo santykis (D/E).....	81
26 paveikslas. Nuostolingai veikiančių SVĮ dalis ir jų turimi įsipareigojimai 2021–2024 metais.....	81
27 paveikslas. Ne finansų įmonėms ir namų ūkiams pinigų finansų įstaigoms suteiktų paskolų ir BVP santykis Lietuvoje ir bendrai euro zonoje, 2007 metų I ketvirtis–2025 metų IV ketvirtis	85
28 paveikslas. FRA2020 ir FRA2026 apibendrinta fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės palyginimo matrica.....	107

SANTRUMPOS

ASN – Atsakingojo skolinimo nuostatai

AM – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija

BVP – bendrasis vidaus produktas

CPVA – viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra

DU – darbo užmokestis

DUF – darbo užmokesčio fondas

EDP – perviršinio deficito procedūra (angl. *Excessive Deficit Procedure*)

EIM – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija

EK – Europos Komisija

ERS – ekonominės raidos scenarijus

ES – Europos Sąjunga

ES ATLPS – Europos Sąjungos apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema

ESM – Europos stabilumo mechanizmas

ESS – Europos sąskaitų sistema (angl. *European System of Accounts*)

FRA – 2026 metų fiskalinių rizikų apžvalga

FRA2020 – 2020 metų fiskalinių rizikų apžvalga

FM – Lietuvos Respublikos finansų ministerija

IDF – Indėlių draudimo fondas

IID – viešoji įstaiga „Indėlių ir investicijų draudimas“

ILTE – UAB ILTE

KAM – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija

LB – Lietuvos bankas

MVPD – minimalių vartojimo poreikių dydis

NKKVD – nacionaliniai klimato kaitos švelninimo tikslai, nustatyti Nacionalinėje klimato kaitos darbotvarkėje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos programos patvirtinimo“

NKVC – Nacionalinis krizių valdymo centras

NRA – 2024 metų nacionalinė rizikos analizė

NEKSVP – Nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas

PVM – pridėtinės vertės mokestis

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

„Sodra“ – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

SVĮ – savivaldybių valdomos įmonės
ŠESD – šiltnamio efektą sukeliančios dujos
TVF – Tarptautinis valiutos fondas
VKC – VšĮ Valdymo koordinavimo centras
VIP – Valstybės investicijų programa
VPSP – viešojo ir privataus sektorių partnerystė
VVP – Vyriausybės vertybiniai popieriai
VŽPP – valdžios ir privataus subjektų partnerystės sutartys
VVI – valstybės valdomos įmonės

SANTRAUKA

2020 metų fiskalinių rizikų apžvalgos (FRA2020) rizikų pasitvirtinimo (*ex post*) vertinimas rodo¹, kad daugiau nei pusė² FRA2020 kiekybiškai įvertintų fiskalinių rizikų per 2020–2023 metus pasitvirtino, o jų bendras poveikis siekia 7,76 mlrd. eurų, arba vidutiniškai 1,94 mlrd. eurų per metus. Tarp didžiausių poveikį viešiesiems finansams turėjusių rizikų – 4,3 mlrd. eurų išlaidos COVID-19 pandemijai suvaldyti ir 2,1 mlrd. eurų pajamų netekimas dėl didesnio, nei planuota, valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų sumažėjimo, susijusio su tuo metu taikytomis lengvatomis.

Palyginti, pagal FRA2020 atliktą išankstinį (*ex ante*) rizikų vertinimą, apskaičiuotas svertinis poveikis vieniems metams siekė 3,1 mlrd. eurų. Tai patvirtina FRA2020 išskirtų rizikos šaltinių aktualumą bei parodo, kad šioje fiskalinių rizikų apžvalgoje (FRA) aptariamoms rizikoms gali reikšmingai veikti valdžios sektoriaus finansus, todėl jų stebėsena ir kiekybinis poveikio vertinimas yra svarbūs planuojant fiskalinę politiką. Dėl to biudžetus svarbu planuoti numatant tam tikrą atsargą – pakankamą fiskalinę erdvę nepalankiems nukrypimams nuo projekcijų absorbuoti. Tai sumažina poreikį, pasitvirtinus fiskalinėms rizikoms, imtis procikliškų išlaidų mažinimo ar kitų skubių fiskalinio koregavimo priemonių.

FRA aptartos rizikos apibendrinamos rizikų poveikio ir tikimybės matricoje (1 paveikslas). Jei būtų daroma teorinė prielaida, kad visos rizikos pasitvirtins vienu metu ir visa apimtimi tam tikrais vidutinio laikotarpio metais, poveikis valdžios sektoriaus finansams sudarytų apie 37,3 mlrd. eurų, arba 44,4 procento 2025 metų bendrojo vidaus produkto (BVP)³ (1 lentelė). Tokia suma gaunama įvertinus visas rizikas, kurių poveikis ir pasitvirtinimo tikimybė buvo įvertinti. Jeigu būtų įtrauktos ir visos tos rizikos, kurių pasitvirtinimo tikimybė nėra įvertinta, tačiau poveikis yra, suma išaugtų iki 40 mlrd. eurų, arba 47,6 procento BVP. Be to, neigiamą poveikį viešiesiems finansams, įskaitant skolą, potencialiai dar labiau didintų tų rizikų (pvz., susijusių su klimato kaita), kurių tikslaus poveikio nėra galimybės įvertinti, pasitvirtinimas.

Vertinant atskirų rizikų pasitvirtinimo poveikį valdžios sektoriaus finansams, svarbus rizikos tikėtiną reikšmę gerai iliustruojantis svertinis poveikio rodiklis, kuris gaunamas rizikos metinio poveikio dydį padauginus iš pasitvirtinimo tikimybės rodiklio. Pavyzdžiui, jei rizikos pasitvirtinimo tikimybė maža, nors poveikio apimtis pinigine išraiška didelė, jos metinis svertinis poveikis vidutiniu laikotarpiu bus mažesnis, negu būtų, jei pasitvirtinimo tikimybė būtų didelė. Jei vertinamas svertinis, o ne suminis rizikų poveikis, FRA pateiktų rizikų suminis metinis poveikis sumažėja iki 12,5 mlrd. eurų, arba 14,9 procento 2025 metų BVP. Palyginti su ankstesniu FRA2020 išankstiniu rizikų vertinimu, pagal kurį vienų metų svertinis poveikis siekė 3,1 mlrd. eurų, poveikis išaugo. Pažymėtina, kad išaugusiam svertiniam poveikiui įtaką daro tai, kad šiame FRA apžvelgiamas didesnis rizikų skaičius.

Remiantis sudarytu rizikų simuliacijų skolos scenarijumi⁴, taikant nesikeičiančios finansų politikos prielaidą, nustatyta, kad, fiskalinėms rizikoms pasitvirtinus, jau vidutiniu laikotarpiu (2026–2029 metais) kyla rizika viršyti 60 procentų BVP siekiančią pamatinę valdžios sektoriaus skolos ribą.

¹ Išsamų FRA2020 *ex post* vertinimą galima rasti skyriuje „FRA2020 rizikų pasitvirtinimo *ex post* vertinimas“.

² Vertinamos tik tos rizikos, kurių faktinis pasitvirtinimas ir poveikis 2020–2023 metų laikotarpiu yra žinomi, o jų pasitvirtinimo tikimybė bei poveikis buvo įvertinti FRA2020.

³ Naudojamas naujausias žinomas 2025 metų faktinis metinis BVP įvertis (84 061,2 mln. eurų).

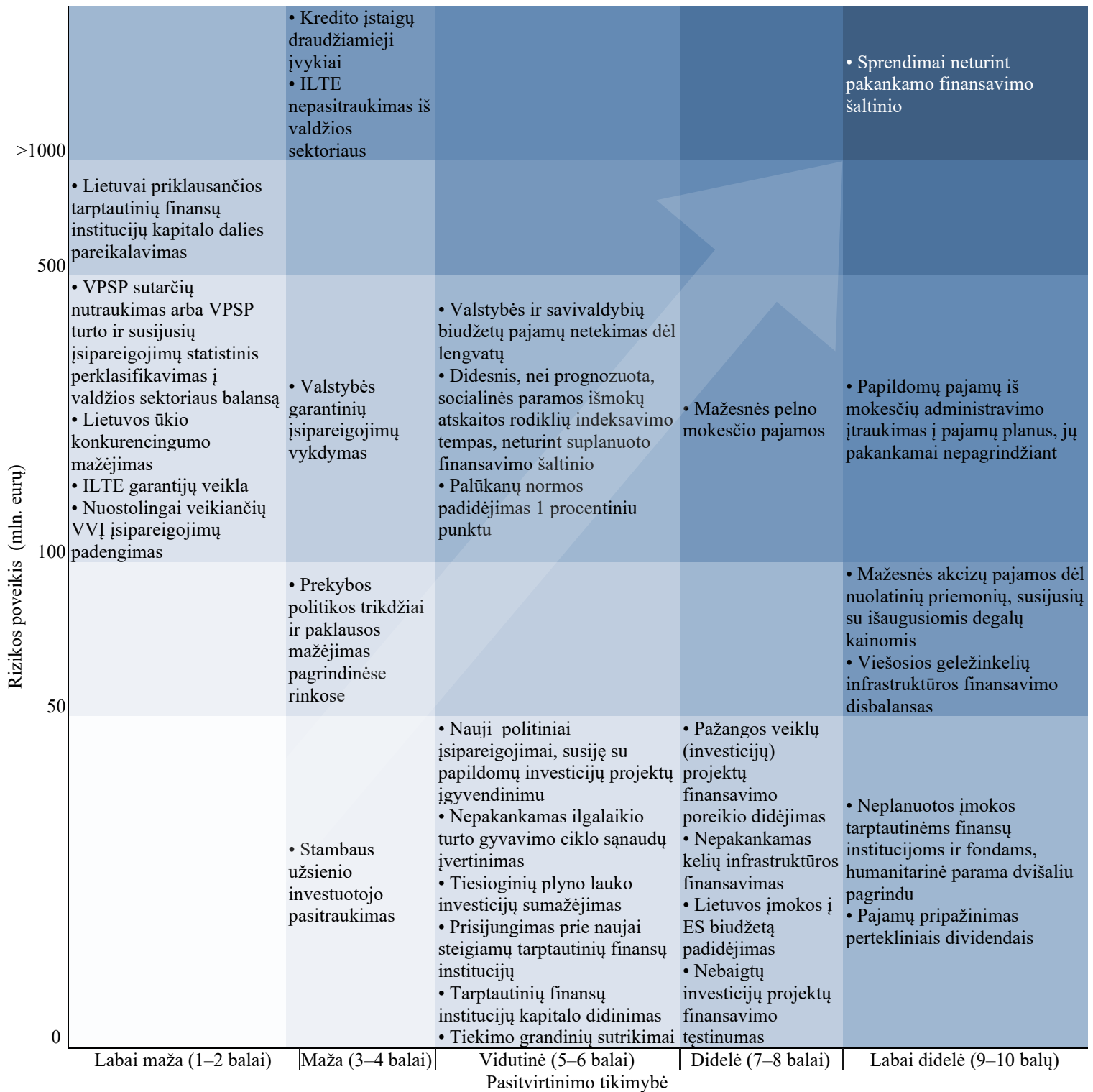
⁴ Išsamų fiskalinių rizikų skolos scenarijų vertinimą galima rasti skyriuje „FRA įvertintų rizikų poveikis valdžios sektoriaus skolai ir deficitui“.

Vidutiniu laikotarpiu viena didžiausių poveikį ir pasireiškimo tikimybę turinčių fiskalinių rizikų yra susiję su sprendimais prisiimti naujų ilgalaikių finansinių įsipareigojimų neužtikrinus tvarių jų finansavimo šaltinių. Patys įsipareigojimai savaime nėra rizika, tačiau rizika kyla, kai jų poveikis vidutinio laikotarpio viešiesiems finansams nėra pakankamai įvertintas ir finansavimo poreikiai nėra tinkamai įtraukiami į biudžeto planavimą. Pasitvirtinus šiai rizikai vidutiniu laikotarpiu, būtų nukrypta nuo tvaraus viešųjų finansų kelio ir didėtų ilgalaikio viešųjų finansų tvarumo rizika, kurios valdymas ateityje lemtų mažėjančias galimybes finansuoti naujus valstybės prioritetus.

Nors mažai tikėtina, kad visos rizikos pasitvirtins vienu metu, priimant sprendimus valstybės valdymo srityse, svarbu įvertinti ir galimą pavienių rizikų poveikį, ypač tų, kurių aukšta pasitvirtinimo tikimybė. Svarbu valdžios sektoriaus finansus planuoti numatant atsargą, imtis prevencinių priemonių rizikų pasireiškimo tikimybei sumažinti, kurti kuo efektyvesnes priemones situacijai, pasireiškus rizikos veiksniams, valdyti. Geroji rizikų valdymo praktika rodo⁵, kad, atsižvelgiant į fiskalinių rizikų galimo poveikio valdžios sektoriaus finansams vertinimo rezultatus, rengiant biudžetą tikslinga palikti atsargumo maržą neprognozuojamam išlaidų padidėjimui padengti. Dalis nepaskirstytų asignavimų iš maksimaliai galimos jų bendros sumos padėtų išvengti situacijos, kai, pasitvirtinus rizikoms, pažeidžiamos fiskalinės drausmės taisyklės ir atitinkamai prastėja ilgalaikis viešųjų finansų tvarumas. Tokia atsargumo marža reikalinga siekiant absorbuoti prognozių paklaidas ir neplanuotą išlaidų padidėjimą.

⁵ OECD (2025), *Quality Budget Institutions: Developments in OECD Countries*, OECD Publishing, <https://doi.org/10.1787/8e811202-en>.

1 paveikslas. Visų FRA pateiktų fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės matrica

1 lentelė. Rizikų kiekybinio poveikio ir pasitvirtinimo tikimybės vertinimas

Rodiklis	IŠ VISO (mln. eurų):	IŠ VISO (BVP procentai 2025 metais):
Poveikis viešiesiems finansams, jeigu visos rizikos pasitvirtintų vienu metu	37 333	44,4
Svertinis poveikis viešiesiems finansams, jeigu visos rizikos pasitvirtintų vienu metu	12 502	14,9
Rizika	Metinis rizikos poveikis vidutiniu laikotarpiu, mln. eurų	Rizikos pasitvirtinimo tikimybė vidutiniu laikotarpiu
1. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas	47	3 balai
2. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas	14	5 balai
3. Tiekimo grandinių sutrikimai	36	5 balai
4. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose	62	3 balai
5. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas	240	1 balas
6. Mažesnės pelno mokesčio pajamos	440	8 balai
7. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis	85	10 balų
8. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl lengvatų	300	5 balai
9. Papildomų pajamų iš mokesčių administravimo įtraukimas į pajamų planus, jų pakankamai nepagrindžiant	350	9 balai
10. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais	8,9	10 balų
11. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	1 113	9 balai
12. Didesnis, nei prognozuota, socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio	145	6 balai
13. Nebaigtų investicijų projektų finansavimo tęstinumas	7,5	7–8 balai
14. Pažangos veiklų (investicijų) projektų finansavimo poreikio didėjimas	43,8	7–8 balai
15. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu	43,8	5 balai
16. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas	87,5	9 balai
17. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas	43,8	8 balai
18. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas	31,3	5 balai
19. Palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu	112,5	5 balai
20. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas	816,8	1 balas
21. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	3,91	6 balai
22. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų	22,5	6 balai
23. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams, humanitarinė parama dvišaliu pagrindu	12,5	10 balų
24. Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas	31,3	8 balai
25. VPSP sutarčių nutraukimas arba VPSP turto ir susijusių įsipareigojimų statistinis perklasifikavimas į valdžios sektoriaus balansą	465,6	1 balas

26. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas	391,6	3 balai
27. ILTE garantijų veikla	272,7	2 balai
28. ILTE nepasitraukimas iš valdžios sektoriaus	2 000	4 balai
29. Nuostolingai veikiančių VVĮ įsipareigojimų padengimas	105,2	2 balai
30. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai	30 000	3 balai

Pastaba. Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, suvestinėje lentelėje pateikiamas metinio poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl pateikiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

2 lentelė. Rizikos, kurių tikimybės FRA rengimo metu nėra galimybės įvertinti

Poveikis viešiesiems finansams, jeigu visos rizikos pasitvirtintų vienu metu	
IŠ VISO (mln. eurų):	2 676,2
IŠ VISO (BVP procentai 2025 metais):	3,2
Rizika	Metinis rizikos poveikis vidutiniu laikotarpiu, mln. eurų
1. Energijos kainų šokas	629,4
2. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo	1 490,4
3. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų	302,8
4. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas	64,6
5. Nuostolingai veikiančių SVĮ įsipareigojimų padengimas	189

Pastaba. Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, suvestinėje lentelėje pateikiamas metinio poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl pateikiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

3 lentelė. Rizikos, kurių kiekybinio poveikio FRA rengimo metu neįmanoma įvertinti

Rizika
1. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti patvirtinus biudžetą
2. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti reaguojant į neprognozuojamus išorinius veiksnius
3. Papildomų pajamų iš VVĮ mokamų dividendų įtraukimas į pajamų planus
4. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu
5. Galimi EK taikomų diskrecinių pajamų priemonių fiskalinių įverčių vertinimo metodikos pakeitimai
6. Dėl kintančios geopolitinės situacijos neplanuotas poreikis skubiai didinti gynybos finansavimą
7. Reikšmingų skirtumų tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), rizika
8. Papildomas neplanuotas ESM kapitalo didinimas
9. Gamtinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai
10. Techninio pobūdžio ekstremalieji įvykiai
11. Ekologinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai
12. Kiti ekstremalieji įvykiai
13. Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusi rizika
14. Su klimato kaita susijusi rizika
15. ILTE įstatinio kapitalo sumažėjimas

IVADAS

Pastaraisiais metais Lietuvos viešųjų finansų sistema veikė didelio neapibrėžtumo sąlygomis, kurias lėmė geopolitinė įtampa, energijos kainų svyravimai, poreikis finansuoti augančias gynybos išlaidas, ryškėjantis visuomenės senėjimo reiškinys bei kiti iššūkiai. Fiskalinė politika ir toliau susiduria su reikšmingais iššūkiais, susijusiais su viešųjų finansų tvarumo užtikrinimu, augančiais ilgalaikiais valstybės finansiniais įsipareigojimais. Informacijos apie rizikų, galinčių vidutiniu laikotarpiu neigiamai paveikti viešuosius finansus (balansą ir skolą), turėjimas sudaro sąlygas politikos formuotojams priimti iššūkius atliepiančius, tačiau viešųjų finansų tvarumą išlaikančius sprendimus.

FRA rengiama siekiant periodiškai pateikti naujausią informaciją apie viešuosius finansus galinčias paveikti rizikas. Pirmą kartą FRA buvo paskelbta 2020 metais⁶. FRA tikslas – tęsti gerąją fiskalinių rizikų vertinimo praktiką, atnaujinant ir papildant vertinamų rizikų sąrašą, siekiant kuo išsamiau ir visapusiškiau įvertinti viešiesiems finansams vidutiniu laikotarpiu kylančias rizikas.

Fiskalinių rizikų vertinimas yra svarbus naujosios fiskalinės valdysenos sistemos elementas. Nuo 2026 metų Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys fiskalinės valdysenos sistemą⁷, yra suderinti su naująja Europos Sąjungos (ES) fiskalinės valdysenos sistema, kurios pagrindas – valdžios sektoriaus skolos tvarumo vertinimu paremtas fiskalinės politikos formavimas. Išankstinis fiskalinių rizikų įvertinimas gali prisidėti prie skolos tvarumą užtikrinančių sprendimų, atsižvelgiant į galimą šių rizikų poveikį viešiesiems finansams.

Remiantis Tarptautinio valiutos fondo (TVF) nustatyta FRA apibrėžtimi⁸, laikoma, kad **fiskalinė rizika yra įvykis arba jų visuma, kuriam (-iems) įvykus vidutiniu (einamųjų ir kitų trejų ateities metų) laikotarpiu valdžios sektoriaus pajamų, išlaidų, skolos rodikliai gali nukrypti nuo planuotų ar prognozuotų rodiklių**. Kai įmanoma, galimas rizikos poveikis valdžios sektoriaus finansų rodikliams išreiškiamas pinigais ir įvertinama rizikos pasireiškimo tikimybė.

TVF atliktas tyrimas⁸ apie fiskalines rizikas rodo, kad rizikų pasitvirtinimo poveikis valdžios sektoriaus finansams dažniau būna neigiamas nei teigiamas ir neigiamas poveikis būna žymiai didesnis. Todėl FRA analizuojamos tik tos fiskalinės rizikos, kurios gali neigiamai paveikti viešuosius finansus.

FRA suskirstyta į skyrius pagal pagrindinius fiskalinių rizikų šaltinius (1 lentelė), kurie rodo, iš kur kyla rizika.

4 lentelė. Fiskalinių rizikų šaltiniai

Makroekonominė aplinka	Fiskalinės priemonės	Neapibrėžtieji įsipareigojimai	Finansų sektorius
Nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai	- Pajamų priemonės - Išlaidų priemonės	- VPSP - Garantijos - VVĮ ar SVĮ veikla	- Kreditavimas - Bankų sektorius

⁶ FRA2020, https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/Fiskaliniu_riziku_apzvalga_2020.pdf.

⁷ Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.712BBBFA3D41dWIjOaBAXY>.

Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinis įstatymas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/34cc90406ef211e484b9c12b550436a3/YspHIVZGiK>.

Lietuvos Respublikos fiskalinės valdysenos įstatymas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.2DD07D41B8F1rANFjNbzkP>.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymas, <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.61BB05227699/HROZXzJHbM>.

⁸ Fiskalinių rizikų analizė ir valdymas: gerosios praktikos (TVF), <https://www.imf.org/en/Publications/Policy-Papers/Issues/2016/12/31/Analyzing-and-Managing-Fiscal-Risks-Best-Practices-PP5042>.

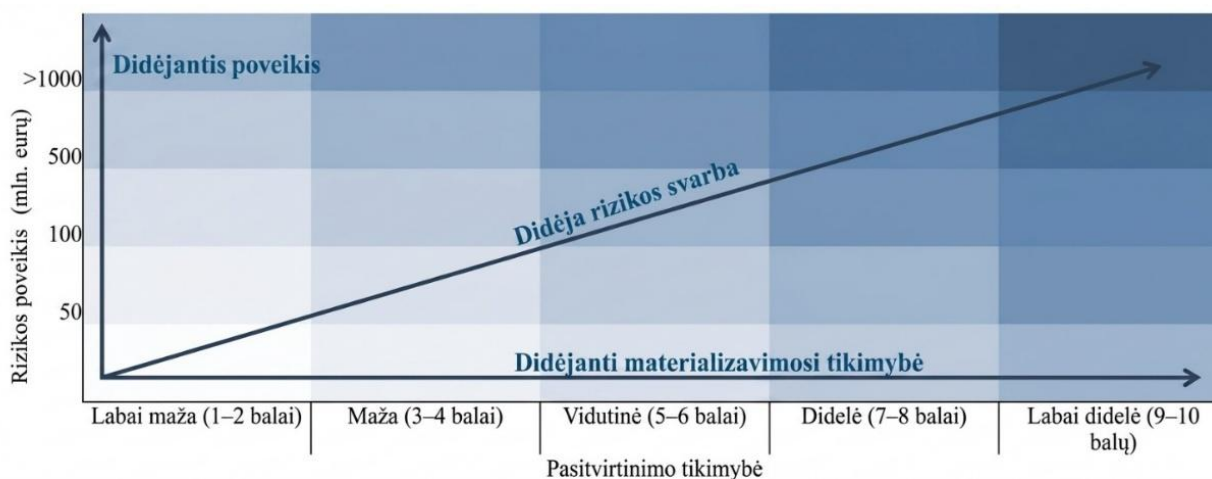
Kiekviename skyriuje pateikiama:

- bendra informacija apie analizuojamą rizikos šaltinį, istoriniai duomenys apie to šaltinio rizikas bei susijusi faktinė informacija;
- nagrinėjamų rizikų kiekybinio vertinimo apibendrinta informacija – fiskalinio poveikio ir rizikų tikėtinumų matrica (2 paveikslas);
- atskirų nagrinėjamo šaltinio rizikų analizė: poveikis valdžios sektoriaus finansams skaitine išraiška, pasireiškimo tikimybė, rizikos vertintojas, vertinimo apžvalga. Atskirais atvejais, kai nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio, pateikiama kokybinio vertinimo informacija.

Rizikos vertinamos dviem aspektais: **kokia tikimybė**, kad rizika išsipildys (dešimties balų skalė), ir **koks galimas poveikis** valdžios sektoriaus finansams (penki poveikio lygiai: iki 50 mln. eurų, 50–100 mln. eurų, 100–500 mln. eurų, 500–1 000 mln. eurų ir virš 1 000 mln. eurų). Taip pat pateikiama informacija apie rizikų valdymo priemones (priedas), galinčias padėti **mažinti** rizikos pasitvirtinimo **tikimybę** (pvz., teikiant garantijas – kriterijai, užtikrinantys paskolų gavėjų patikimumą), **mažinti** pasitvirtinusios rizikos **poveikį** (pvz., teikiant garantijas – nustatomi įsipareigojimų prisiėmimo limitai), **atsverti neigiamą** pasitvirtinusios rizikos **poveikį** (pvz., teikiant garantijas – kaupiami atidėjiniai).

Rizikos vertinamos remiantis turimais duomenimis, taikant metodologinį arba (ir) ekspertinį vertinimą, atsižvelgiant į turimos informacijos pobūdį ir vertinimo galimybes. Tačiau kai kurių rizikų (pvz., sukeliama klimato kaita) pasitvirtinimo tikimybę arba poveikio valdžios sektoriaus finansams dydį sunku įvertinti. Gali nebūti arba neužtekti retai išsipildžiusių ar niekada anksčiau neišsipildžiusių rizikų duomenų, kuriais remiantis būtų galima nustatyti rizikų tikimybę ar poveikį – tokios rizikos nėra atspindimos rizikų matricoje. Taip pat skaitant apžvalgą svarbu suprasti, kad tikimybė vertinama vidutinio laikotarpio⁹ perspektyvoje ir poveikio skaitinis vertinimas, jei nenurodyta kitaip, nėra taikomas konkrečioms metams. Taigi pateikiama galima metinė poveikio suma, galinti daryti poveikį bet kuriais vidutinio laikotarpio metais.

2 paveikslas. Fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės vertinimo matrica

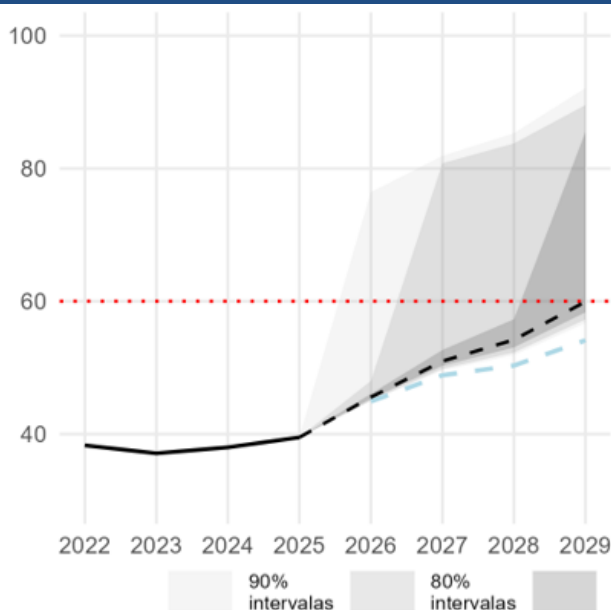
⁹ 2026 metų FRA vidutinis laikotarpis apima 2026–2029 metus.

1. FRA ĮVERTINTŲ RIZIKŲ POVEIKIS VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLAI IR DEFICITUI

Atsižvelgiant į galimų pasitvirtinti fiskalinių rizikų spektrą ir šių rizikų poveikį valdžios sektoriaus pajamoms ir išlaidoms, valdžios sektoriaus skola gali priartėti prie 60 procentų BVP ribos jau vidutiniu laikotarpiu, o didžiausią poveikį turinčios rizikos pasitvirtinimas lemtų 60 procentų BVP ribos viršijimą bet kuriais vidutinio laikotarpio metais (3 paveikslas, 4 paveikslas, 5 lentelė). Taigi, Finansų ministerijos (FM) sudarytos stochastinės (tikimybinų scenarijų) skolos projekcijos, kurios remiasi šioje FRA pateikta informacija apie rizikas, rodo, kad pasitvirtinus didžiausią poveikį turinčiai rizikai skolos santykis gali būti žymiai didesnis nei bazinėje FM skolos projekcijoje. Kartu, ilgėjant projekcijos laikotarpiui, didėjanti jos sklaida rodo augantį neapibrėžtumą dėl rizikų pasitvirtinimo ir jų poveikio skolos raidai.

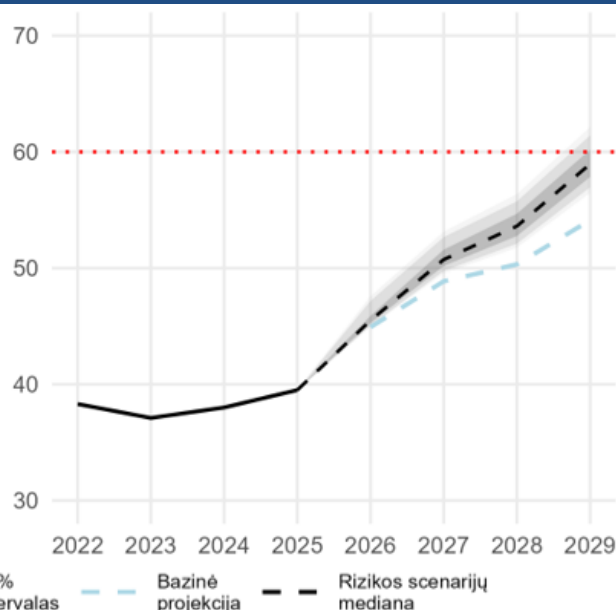
Net jeigu į stochastinių skolos scenarijų skaičiavimą nebūtų įtraukiama didžiausia skaitiniu poveikiu rizika, išliktų 28 procentų tikimybė viršyti 60 procentų BVP skolos ribą vidutinio laikotarpio pabaigoje. Be to, nors tokiam scenarijuje su skolos projekcija susijęs neapibrėžtumas sumažėja, atotrūkis nuo bazinės projekcijos ir skolos augimo tendencijos, rodantis galimą biudžete neįvertintų rizikų pasitvirtinimo poveikį skolai, išlieka.

3 paveikslas. Skolos ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų

Šaltinis – FM.

4 paveikslas. Skolos ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos

Šaltinis – FM.

Fiskalinių rizikų pasitvirtinimo simuliacija sudaryta pasitelkiant 10 000 galimų ateities rizikų pasitvirtinimo scenarijų, jais įvertinant skolos neapibrėžtumą vidutiniu laikotarpiu. Atliekant stochastinę simuliaciją, darant prielaidas dėl rizikų pasitvirtinimo¹⁰, generuojamas galimos fiskalinių rizikų realizavimosi trajektorijos, kurios pasiskirsto per visą vidutinį laikotarpį. Svarbu suprasti, kad į stochastines skolos projekcijas įtrauktos tik rizikos, kurių tikimybės ir poveikis pinigine išraiška

¹⁰ FRA tikimybei vertinti taikoma balų skalė, todėl daroma prielaida, kad balai reiškia procentinę tikimybę. Rizikų tikimybės vertinimas pateikiamas visam vidutiniam laikotarpiui, todėl daroma prielaida, kad pasiskirsto 4 metų laikotarpiu. Be to, daroma prielaida, kad visos rizikos gali pasikartoti.

šioje apžvalgoje yra įvertinti. Rizikos, kurių tikimybės arba poveikio nėra galimybės įvertinti, gali turėti nors ir neįvertintą, tačiau reikšmingą fiskalinį poveikį ar tikimybę.

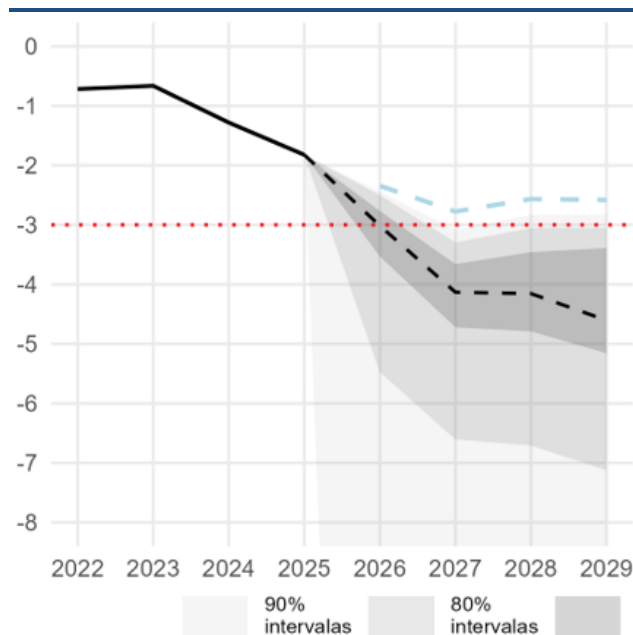
5 lentelė. 60 proc. BVP skolos ir 3 proc. BVP deficito ribų viršijimo tikimybės pagal stochastinius skolos scenarijus (proc.)

Metai	Tikimybė, kad skolos ir BVP santykis viršys 60 proc.		Tikimybė, kad nominalusis balansas bus mažesnis nei –3 proc. BVP	
	Scenarijus, įtraukiant visas rizikas	Scenarijus, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos	Scenarijus, įtraukiant visas rizikas	Scenarijus, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos
2026	8,7	0	51,2	45,9
2027	16,5	0	98,1	98
2028	23,6	0	91,6	90,6
2029	49,3	28,1	90,8	90

Šaltinis – FM.

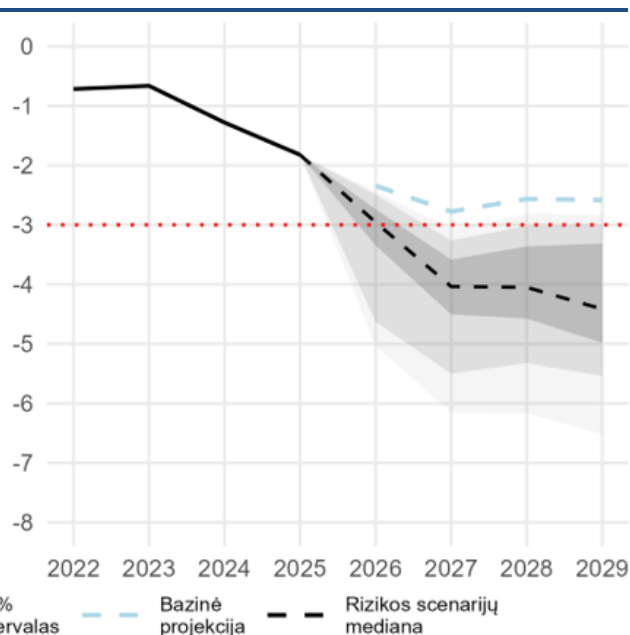
Simuliacijos rezultatai rodo itin aukštą tikėtinumą, kad 2027 metais bus peržengta 3 procentų deficito riba (5 lentelė). Tiek įtraukiant reikšmingiausią riziką, tiek jos neįtraukiant, pradedant 2027 metais, kyla didesnė nei 90 procentų tikimybė viršyti 3 procentų deficito kriterijų (5 paveikslas, 6 paveikslas). Tačiau svarbu pažymėti, kad į FRA neįtraukiamos teigiamos rizikos, kurių pasitvirtinimas galėtų kompensuoti neigiamų rizikų poveikį ir lemti geresnius valdžios sektoriaus skolos bei deficito rodiklius.

5 paveikslas. Nominaliojo balanso ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų

Šaltinis – FM.

6 paveikslas. Nominaliojo balanso ir BVP santykis (proc.) pagal fiskalinių rizikų simuliacijos scenarijų, nevertinant didžiausią poveikį turinčios rizikos

Šaltinis – FM.

Jeigu viršijama 3 procentų BVP deficito ir (arba) 60 procentų BVP skolos pamatinė vertė, ES valstybei narei pradedama perteklinio deficito procedūra (angl. *excessive deficit procedure, EDP*¹¹) – Europos Komisija (EK) parengia valstybės narės finansų padėties vertinimą.

EK nustačius pažeidimą ir jo priežastis, Taryba patvirtina valstybei narei privalomą rekomendaciją dėl EDP padėties ištaisymo, kurioje nurodoma:

terminas, iki kada deficitas turi būti sumažintas iki tvaraus rodiklio, atitinkančio pamatinę 3 procentų BVP vertę¹² (jei EDP pradėta dėl deficito pamatinės vertės pažeidimo);

taisomasis grynųjų išlaidų planas (angl. *corrective net expenditure path*) – privalomi grynųjų valdžios sektoriaus išlaidų augimo limitai kiekvieniems vidutinio laikotarpio metams, kurie nustatomi pagal EK atliekamą skolos tvarumo analizę ir įvertinus pradinę finansų padėtį (paskutinių pasibaigusių metų valdžios sektoriaus deficito ir skolos dydžius).

Jeigu valstybė Tarybos nurodytu terminu neištaiso perteklinio deficito padėties, jai taikoma intensyvesnė priežiūra ir papildomos rekomendacijos. Jeigu Taryba nusprendžia, kad valstybė narė nesiėmė rezultatyvių veiksmų perviršiniam deficitui panaikinti, EK pateikia pasiūlymą Tarybai sustabdyti valstybės narės vienos ar daugiau programų (Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir kt.) įsipareigojimų arba mokėjimų vykdymą.

Jeigu valstybė vis tiek nesilaiko Tarybos rekomendacijų, Komisija teikia Tarybai rekomendaciją valstybei narei skirti finansinę baudą. Bauda sudaro iki 0,05 procento ankstesnių metų naujausiai apskaičiuoto BVP ir ji mokama kas 6 mėnesius tol, kol Taryba įvertina, kad atitinkama valstybė narė ėmėsi veiksmingų priemonių pertekliniam deficitui panaikinti. Sumokėtos baudos šaliai negražinamos net ir nutraukus sankcijų taikymą.

¹¹ EDP procedūros žingsniai reglamentuoti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnyje.

¹² 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamento (ES) 2024/1264, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo, 1 straipsnio 2 punkto 4 dalis.

¹² 2018 m. gegužės 29 d. EK pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo ir Europos jūrų reikalų ir žuvininkystės fondo nuostatos ir šių fondų bei Prieglobsčio ir migracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų priemonės finansinės taisyklės, <https://2014.esinvesticijos.lt/docview/?media=14411&h=23c3b&t=BNR%20pasiulymas%20lt>. Pastaba. Naujo laikotarpio finansinėje perspektyvoje taip pat bus taikomas atnaujintas šis bendrųjų nuostatų reglamentas.

2. MAKROEKONOMINĖ APLINKA

Makroekonominė raida ir jos perspektyvos yra vieni svarbiausių veiksnių, lemiančių viešųjų finansų raidą ir galinčių reikšmingai paveikti valdžios sektoriaus pajamas, išlaidas ir skolą. Šiame skyriuje pirmiausia apžvelgiamos istorinės Lietuvos makroekonominės tendencijos ir ekonominės raidos scenarijus, sudarantys pagrindą tolesniam fiskalinių rizikų vertinimui. Toliau pateikiamas pagrindinių rizikų poveikio apibendrinimas ir nagrinėjamos atskiros rizikos, įvertinant jų šaltinius bei poveikio kanalus, per kuriuos jų pasitvirtinimas galėtų paveikti viešuosius finansus.

2.1. Makroekonominės aplinkos kontekstas

2.1.1. Istorinė makroekonominė raida

Pastaraisiais metais Lietuvos ekonomika patyrė itin stiprius išorinius sukrėtimus, išaugo ekonominis neapibrėžtumas.

Po spartaus atsigavimo po COVID-19 pandemijos 2021 metais, kai realusis BVP palyginamosiomis kainomis padidėjo 6,4 procento, Lietuvos ūkis 2022 metais susidūrė su nauju išoriniu šoku – Rusijos Federacijos karinės agresijos prieš Ukrainą padariniais. Energijos ir žaliavų kainų šuolis, sutrikusios tiekimo grandinės ir staigiai išaugęs geopolitinis neapibrėžtumas lėmė rekordiškai aukštą infliaciją – vidutinė metinė infliacija Lietuvoje 2022 metais siekė 18,9 procento. Tai smarkiai sumažino namų ūkių perkamąją galią, išaugino įmonių sąnaudas ir padidino neapibrėžtumą priimant investicinius sprendimus. Nepaisant šių nepalankių aplinkybių, BVP palyginamosiomis kainomis vis dar augo (2,5 procento), tačiau metinis augimo tempas akivaizdžiai sulėtėjo, palyginti su ankstesniais metais, o ekonomikos plėtra tapo daug labiau priklausoma nuo vidaus paklausą palaikančių fiskalinių priemonių. Šiuo laikotarpiu darbo rinkos padėtis išliko stebėtinai palanki: nedarbo lygis sumažėjo iki 5,9 procento, užimtų asmenų skaičius padidėjo 3,8 procento, o darbo jėga augo 2,5 procento daugiausia dėl didesnio gyventojų aktyvumo darbo rinkoje ir imigracijos.

2023 metais infliacija reikšmingai sumažėjo, tačiau vis dar išliko aukšta – siekė 8,7 procento, o ekonomikos aktyvumas beveik neaugo: BVP palyginamosiomis kainomis padidėjo tik 0,7 procento. Tuo pat metu darbo rinka pradėjo vėsti: nedarbo lygis pakilo iki 6,8 procento, nors užimtų asmenų skaičius dar augo 1,4 procento, o 15–64 metų amžiaus gyventojų skaičius ūgtelėjo 1,7 procento, laikinai sušvelnindamas demografinį nuosmukį. Šiame kontekste reikšmingą poveikį ekonomikai darė ir griežta Europos Centrinio Banko pinigų politika: sparčiai didinamos palūkanų normos ženkliai padidino skolinimosi kainą namų ūkiams ir įmonėms, pristabdė būsto rinkos aktyvumą, atidėjo dalį privačių investicijų projektų bei slopino vidaus paklausą, nors kartu prisidėjo prie infliacinių lūkesčių stabilizavimo.

2024–2025 metais Lietuvos ekonomika grįžo į nuosaikaus augimo trajektoriją. Realusis BVP 2024 metais augo 3 procentus, infliacija sumažėjo iki 0,9 procento, tačiau nedarbo lygis išaugo iki 7,1 procento, nors užimtų asmenų skaičius dar didėjo 1,6 procento. 2025 metais realusis BVP išlaikė panašų augimo tempą – padidėjo 2,9 procento, tačiau infliacija padidėjo iki 3,4 procento, o užimtų asmenų skaičiaus augimas sustojo (sumažėjo 0,1 procento). Kainų dinamiką ypač veikė vidaus veiksniai: spartus darbo užmokesčio (DU) augimas, stipri paklausa paslaugų sektoriuje ir reikšmingai didėjusios valdžios sektoriaus išlaidos. Nors darbo rinka šiuo laikotarpiu išliko stabili, sustiprėjo struktūrinis darbo jėgos pasiūlos ir darbo rinkos paklausos neatitikimas bei neigiamas demografinis

spaudimas. Didelis Lietuvos ekonomikos atvirumas lėmė stiprią priklausomybę nuo euro zonos ekonominio ciklo, ypač Vokietijos pramonės būklės, o aktyvi fiskalinė politika, skirta energijos kainų šokui amortizuoti, gyventojų pajamoms palaikyti ir gynybos finansavimui didinti, lėmė didesnį biudžeto deficitą ir lėtą, bet nuoseklų valdžios sektoriaus skolos augimą. 2025 metais valdžios sektoriaus skola siekė apie 40 procentų BVP – tai vis dar santykinai saugus lygis euro zonoje, tačiau didinantis ilgalaikio fiskalinio tvarumo rizikas, ypač atsižvelgiant į ateityje augsiančias su visuomenės senėjimu ir šalies saugumo stiprinimu susijusias išlaidas.

Intarpas. Rizikų pasitvirtinimo poveikis infliacijai

FRA įvertintos rizikos gali kelti tiek mažesnį, tiek didesnį spaudimą kainų lygio raidai, priklausomai nuo to, kurios ir per kurį ekonominį poveikio kanalą veikiančios rizikos pasitvirtins. Remiantis LB atliktu vertinimu, išsipildžius visoms FRA rizikoms, kurios gali turėti poveikį makroekonomikai¹³, ir darant prielaidą, kad rizikos gali pasitvirtinti 2027 metais, o jų poveikis tęstųsi kiekvienais likusiais metais, bendras suminis poveikis infliacijai vidutiniu laikotarpiu būtų neigiamas ir siektų –0,97 procentinio punkto. Kitaip tariant, jeigu baziniame scenarijuje vidutinis metinės infliacijos lygis sieks 3 procentus 2029 metais (hipotetinis įvertis, naudojamas iliustraciniais tikslais), išsipildžius visoms rizikoms vidutinis metinis infliacijos lygis būtų 2,03 procento. Pagrindinė tokio rezultato priežastis būtų sumažėjęs ekonomikos aktyvumas – pagrindinis neigiamo poveikio infliacijai perdavimo kanalas. Vis dėlto pagal FM tikimybių įverčius įvertintas svertinis rizikų pasitvirtinimo poveikis būtų artimas nuliui. Priklausomai nuo rizikos pobūdžio ir jos pasitvirtinimo mechanizmo, fiskalinės rizikos gali priešingai veikti kainų lygio raidą: papildomos valdžios sektoriaus išlaidos ar kitos ekonomikos paklausą didinančios priemonės gali stiprinti spaudimą kainų lygio raidai, o fiskalinės konsolidacijos priemonės ar mažesnis viešųjų išteklių naudojimas – jį mažinti:

Labiausiai infliaciją mažintų EIM ir viešosios įstaigos „Investuok Lietuvoje“ įvertintos rizikos. Šių rizikų pasitvirtinimas suponuoją lėtesnį ekonominį aktyvumą ir atitinkamai mažesnį spaudimą kainų lygio raidai.

Labiausiai infliaciją didintų rizika, susijusi su sprendimais neturint pakankamo finansavimo šaltinio. Tai lemia didesnis valstybės išlaidų lygis, kuris daro didesnį spaudimą kainų lygio raidai.

2.1.2. Ekonominės raidos scenarijus

FM 2026 metų kovą paskelbtame ekonominės raidos scenarijuje (ERS) numatoma, kad 2026–2029 metais Lietuvos ekonomika augs nuosaikiu ir santykinai stabiliu tempu: realiojo BVP augimas turėtų siekti apie 3,1 procento 2026 metais, vėliau sulėtėti iki 2,3–2,8 procento, o 2029 metais sudaryti apie 2,6 procento. Infliacija prognozuojama artima 2–3 procentų lygiui, nedarbo lygis turėtų stabilizuotis ties 6,8 procento riba. Tačiau šios augimo perspektyvos grindžiamos prielaida, kad neįvyks dideli nauji išoriniai sukrėtimai ir geopolitinė situacija neblogės.

2026–2029 metais išlieka daug reikšmingų rizikų, galinčių neigiamai paveikti ERS numatytus įverčius. Pirmiausia tai geopolitinės rizikos: galimas karo Ukrainoje eskalavimas, nestabilumas Artimuosiuose Rytuose ir tokie scenarijai kaip ilgalaikis Hormuzo sąsiaurio uždarymas galėtų sukelti naują staigų naftos ir dujų kainų šuolį pasaulinėse rinkose. Lietuvai, nuo energijos importo priklausomai ekonomikai, tai reikštų naują didelės infliacijos bangą, pablogėjusį prekybos balansą ir būtinybę vėl taikyti fiskalines kompensavimo priemones. Demografinė rizika tampa ilgalaikiu struktūriniu iššūkiu: Valstybės duomenų agentūros gyventojų skaičiaus prognozė rodo nuolatinį

¹³ Dalis fiskalinių rizikų gali pasireikšti per statistinių valdžios sektoriaus rodiklių pokytį, kuris nebūtinai atspindi atitinkamą realios ekonominės veiklos pokytį.

neigiamą 15–64 metų gyventojų skaičiaus pokytį, o tai reiškia stagnuojančią ar mažėjančią darbo jėgą, potencialiojo BVP augimo lėtėjimą ir augantį spaudimą viešiesiems finansams. Be to, Lietuvos ekonomikos atvirumas ir priklausomybė nuo ES rinkų reiškia, kad bet koks reikšmingesnis euro zonos ekonomikos sulėtėjimas turėtų tiesioginį neigiamą poveikį Lietuvos augimo tempui.

2.1.3. Pasiūlos ir paklausos šokai

FM atliko jautrumo analizę, kuri rodo esminius skirtumus tarp paklausos ir pasiūlos šokų poveikio. Paklausos šokai yra labiau cikliniai ir gali būti efektyviai švelninami fiskalinėmis priemonėmis, kurios stabilizuoja kainų lygį ir nominaliąsias pajamas. Tuo tarpu pasiūlos šokai yra struktūriniai, jų poveikis infliacijai ir darbo rinkai yra sudėtingesnis, o fiskalinės politikos galimybės juos kompensuoti trumpuoju laikotarpiu yra ribotos. Todėl tokių šokų valdymas reikalauja ilgalaikių struktūrinių sprendimų, orientuotų į produktyvumo didinimą ir ekonomikos atsparumo stiprinimą.

Modeliavimas rodo, kad –1 procentinio punkto realiojo BVP pokyčio sumažėjimas, palyginti su ERS, įvykęs 2026 metais dėl paklausos šoko (pavyzdžiui, dėl reikšmingo Lietuvos eksporto paklausos sumažėjimo dėl euro zonos ekonomikos sulėtėjimo, sumažėjusio namų ūkių vartojimo ar atidėtų privataus sektoriaus investicijų) trumpuoju laikotarpiu (šoko metais) lemia platų neigiamą poveikį ekonomikai, kuris vėlesniais metais nyksta. Dėl paklausos šoko susilpnėjusi vidaus paklausa lėtina kainų lygio augimą, todėl biudžeto pajamų bazė siaurėja ne tik dėl mažesnio ekonominio aktyvumo, bet ir dėl lėtesnio kainų didėjimo. Darbo rinka reaguoja nuosaikiai – užimtumas mažėja, o nedarbas pakyla palyginti nedaug. Pirmaisiais tokios apimties paklausos šoko metais valdžios sektoriaus pajamos būtų apie 300 mln. eurų (0,3 procento BVP) mažesnės nei bazinio scenarijaus atveju. Vidutinio laikotarpio pabaigoje ($t + 3$ metais) pajamos būtų mažesnės apie 540 mln. eurų (0,5 procento BVP).

Tuo tarpu analogiškas realiojo BVP pokyčio sumažėjimas, palyginti su ERS, įvykęs 2026 metais dėl pasiūlos šoko (pavyzdžiui, dėl staigaus energijos išteklių kainų šuolio, darbo jėgos trūkumo paastrėjimo ar tiekimo grandinių sutrikimų), rodo priešingą kainų dinamiką ir stipresnį neigiamą poveikį vidutiniu laikotarpiu. Nors 2026 metais realiojo BVP augimas sumažėja tokiu pačiu mastu (–1 procentiniu punktu), dėl infliacijos padidėjimo nominaliojo BVP augimo sulėtėjimas yra mažesnis. Nominalusis darbo užmokestis lėtėja mažiau nei paklausos šoko sąlygomis, tačiau aukštesnė infliacija mažina realųjį darbo užmokestį ir gyventojų perkamąją galią. Darbo rinka į šoką stipriau reaguoja per užimtumą – užimtų asmenų skaičius mažėja reikšmingiau, nedarbo lygis išlieka aukštesnis ilgesnį laikotarpį, o darbo pajamomis grindžiamos biudžeto pajamos patiria ne tik trumpalaikį, bet ir ilgalaikį neigiamą spaudimą. Toks scenarijus pirmaisiais pasiūlos šoko metais lemtų kur kas mažesnius valdžios sektoriaus pajamų praradimus, nei esant paklausos šokui, – apie 120 mln. eurų (0,1 procento BVP). Tačiau dėl ilgalaikio neigiamo poveikio BVP augimui vidutinio laikotarpio pabaigoje pajamos sumažėtų reikšmingiau, nei patiriant paklausos šoką, – apie 700 mln. eurų (0,7 procento BVP).

Nors abiejų tipų šokai sukelia panašaus masto pradinį realiojo BVP sumažėjimą, jų makroekonominis poveikis skiriasi iš esmės. Paklausos šokas veikia per vidaus vartojimą ir investicijas, mažindamas tiek ekonominį aktyvumą, tiek infliaciją, tačiau jo kumuliatyvus poveikis vidutiniu laikotarpiu yra mažesnis ir trunka trumpiau. Pasiūlos šokas sukelia vadinamąjį stagfliacinį efektą – mažesnę ekonomikos augimą (arba nuosmukį) kartu su didesne infliacija – ir pasižymi ilgiau trunkančiu ir didesniu neigiamu poveikiu, ypač darbo rinkai. Tai reiškia, kad tokio tipo sukrėtimai

yra pavojingesni ilgalaikiam ekonomikos potencialui ir fiskaliniam tvarumui, nes jų poveikis biudžeto pajamų basei ir užimtumui išlieka net ir vidutiniu laikotarpiu.

6 lentelė. Paklausos ir pasiūros šokų efektas

Rodiklis	2025	2026	2027	2028	2029
Bazinis scenarijus (2026 ERS kovas)					
Realiojo BVP pokytis, proc.	2,9	3,1	2,3	2,8	2,6
Nominalusis BVP, Eur	84 061,2	89 629,1	94 126	99 276,3	104 507,8
Nominaliojo BVP pokytis, proc.	6,4	6,6	5	5,5	5,3
Infliacija	3,4	3,7	2,4	2,4	2,4
DU pokytis, proc.	8,4	7,9	6,1	5,7	5,7
Užimtų asmenų skaičiaus pokytis, proc.	–0,1	0,1	–0,1	–0,1	–0,1
DUF pokytis, proc.	8,9	8,1	6	5,7	5,6
Nedarbo lygis, proc.	6,9	6,8	6,9	6,8	6,8
Nominaliųjų galutinio vartojimo išlaidų pokytis, proc.	6,9	8,5	4,7	5,5	5,2
Paklausos šokas: realusis BVP 2026 metais sumažėja 1 procentiniu punktu, palyginti su baziniu scenarijumi, skirtumas nuo bazinio scenarijaus procentiniais punktais					
Realiojo BVP pokytis	0,0	–1	–0,2	0,0	0,0
Nominaliojo BVP pokytis*, proc.	0,0	–1	–0,5	0,0	0,0
Infliacija	0,0	–0,2	0,0	0,0	0,0
DU pokytis, proc.	0,0	–0,6	–0,1	0,0	0,0
Užimtų asmenų skaičiaus pokytis, proc.	0,0	–0,4	–0,1	0,0	0,0
DUF pokytis, proc.	0,0	–1,1	–0,2	–0,1	0,0
Nedarbo lygis, proc.	0,0	0,4	0,5	0,5	0,5
Nominaliųjų galutinio vartojimo išlaidų pokytis, proc.	0,0	–1,1	–0,2	0,0	0,0
Pasiūros šokas: realusis BVP 2026 metais sumažėja 1 procentiniu punktu, palyginti su baziniu scenarijumi, skirtumas nuo bazinio scenarijaus procentiniais punktais					
Realiojo BVP pokytis, proc.	0,0	–1	–0,6	–0,3	–0,2
Nominaliojo BVP pokytis*, proc.	0,0	–0,4	–0,7	–0,5	–0,4
Infliacija	0,0	0,4	0,2	0,1	0,1
DU pokytis, proc.	0,0	–0,3	–0,2	–0,1	–0,1
Užimtų asmenų skaičiaus pokytis, proc.	0,0	–0,5	–0,3	–0,2	–0,1
DUF pokytis, proc.	0,0	–0,9	–0,5	–0,4	–0,2
Nedarbo lygis, proc.	0,0	0,6	0,9	1	1,1
Nominaliųjų galutinio vartojimo išlaidų pokytis, proc.	0,0	–0,6	–0,4	–0,2	–0,1

Šaltinis – FM.

* Nevertintas poveikis prekybos sąlygoms.

Pasiūros ir paklausos šokų valdymas

Paklausos šokas lemia trumpalaikę ciklinę problemą, kurią galima suvaldyti fiskalinėmis priemonėmis, tuo tarpu pasiūros šokas sukuria ilgalaikę struktūrinę problemą, kuriai įveikti reikalingi struktūriniai sprendimai, transformuojantys ekonomiką.

Fiskalinės politikos vaidmuo paklausos šokų kontekste yra ypač svarbus, nes tokio pobūdžio šokų pasekmės gali būti efektyviai švelninamos fiskalinėmis priemonėmis. Valdžios sektoriaus išlaidų didinimas, tikslinės socialinės išmokos ar laikini mokesčių mažinimai gali tiesiogiai kompensuoti sumažėjusią paklausą, stabilizuoti vartojimą ir investicijas bei sumažinti neigiamą poveikį darbo rinkai. Kartu tokios priemonės padeda stabilizuoti biudžeto pajamų bazę, nes palaikomas DU ir vartojimo augimas. Todėl esant paklausos šokui fiskalinė politika gali veikti kaip

efektyvi stabilizavimo priemonė su sąlyga, kad išlaidos yra tikslinės ir laikinos, o fiskalinė erdvė yra pakankama.

Pasireiškiant pasiūros šokams fiskalinė politika turi ribotas galimybes prisidėti prie infliacijos mažinimo trumpuoju laikotarpiu, nes kainų augimą lemia sąnaudų veiksniai. Pasiūros šoko metu fiskalinės politikos poveikis infliacijai ir ekonomikai tampa sudėtingesnis. Jei tokio šoko sąlygomis būtų taikomas platus fiskalinis skatinimas, didinantis bendrą paklausą, tai galėtų dar labiau sustiprinti infliacinį spaudimą, nes paklausos augimas susidurtų su ribota pasiūra. Todėl tokiomis sąlygomis tikslinga taikyti tikslines ir laikinas kompensacines priemones, nukreiptas į pažeidžiamiausias gyventojų grupes ar labiausiai paveiktus ekonomikos sektorius, vengiant plataus masto paklausos skatinimo. Tokios priemonės padeda amortizuoti socialinį šoko poveikį, tačiau nedidina infliacijos per visos ekonomikos paklausos kanalą.

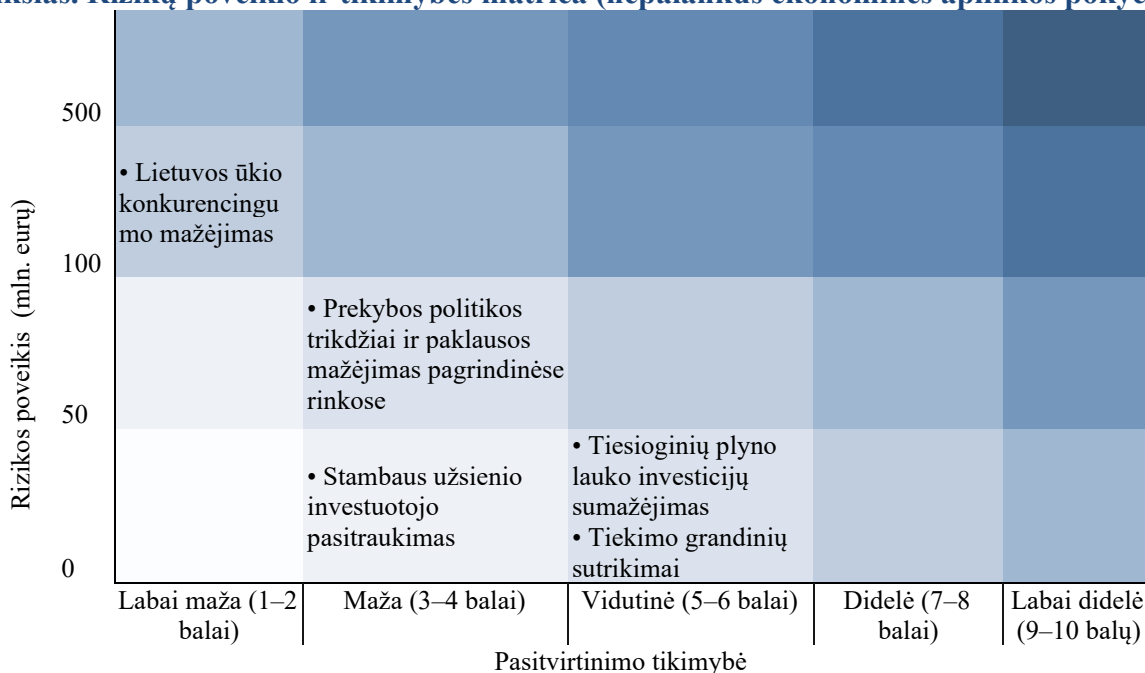
Pasiūros šokų poveikiui mažinti būtinos struktūrinės reformos, kurios didina ekonomikos atsparumą ir pasiūros pajėgumus. Tai apima energetinės nepriklausomybės stiprinimą ir energijos šaltinių diversifikaciją, darbo rinkos reformą, didinančią darbo jėgos pasiūrą ir mažinančią struktūrinį nedarbą, taip pat investicijas į inovacijas, skaitmenizaciją ir žmogiškąjį kapitalą. Tokios priemonės padeda didinti produktyvumą, mažinti sąnaudų spaudimą ir užtikrinti tvaresnį ekonomikos augimą.

2.2. Nepalankių ekonominės aplinkos pokyčių rizikų apžvalga

Nepalankių ekonominės aplinkos pokyčių rizikų šaltiniai – ekonominiai, finansiniai, investiciniai, struktūriniai, technologiniai, geopolitiniai, išoriniai kainų ar kiti veiksniai, galintys neigiamai paveikti ekonominį aktyvumą, konkurencingumą, investicinį patrauklumą, augimo potencialą ar viešuosius finansus.

Skyriuje toliau apžvelgiamų, bei tikimybė ir poveikiu įvertintų fiskalinių rizikų matrica rodo, kad didžioji dalis rizikų pasižymi vidutine arba maža pasitvirtinimo tikimybe. Vis dėlto jų potencialus poveikis viešiesiems finansams gali būti reikšmingas, o kai kurių rizikų pasitvirtinimas galėtų lemti ne vienkartinį, bet kelerių metų fiskalinį poveikį, pavyzdžiui, sumažėjus valstybės pajamoms dėl stambaus investuotojo pasitraukimo, neigiamas poveikis galėtų tęstis ne vienus metus.

7 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai)

Pažymėtina, kad ekonominės rizikos nebūtinai pasitvirtina nepriklausomai viena nuo kitos – jų pasireiškimą gali lemti bendri makroekonominiai veiksniai, didėjantis ekonominės aplinkos neapibrėžtumas bei paklausos ir pasiūlos pokyčiai. Jei scenarijus nepalankus, kelių rizikų pasitvirtinimas tuo pačiu laikotarpiu gali lemti didesnę, nei vertinant kiekvieną riziką atskirai, poveikį viešiesiems finansams.

Apžvelgiamos 6 nepalankios ekonominės aplinkos rizikos, kurių svertinis galimas fiskalinis poveikis siekia 81,7 mln. eurų (7 lentelė). Jei visos šios rizikos pasitvirtintų tuo pačiu metu, bendras jų poveikis viešiesiems finansams vienais metais galėtų siekti iki 399 mln. eurų bei 1 028,4 mln. eurų įtraukiant rizikas, kurių tikimybės rengiant FRA nėra galimybės įvertinti.

Šių rizikų valdymas turėtų būti grindžiamas ekonomikos konkurencingumo ir atsparumo stiprinimu, tiekimo ir eksporto rinkų diversifikavimu, taip pat, priklausomai nuo šoko pobūdžio, tikslinių ir laikinų fiskalinių arba struktūrinių priemonių taikymu. Detalus fiskalinių rizikų valdymo priemonių aprašymas pateikiamas priede (priedas).

7 lentelė. Rizikų poveikio ir tikimybės įvertinimas (nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai)

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
1. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas	47 mln. eurų per metus	3 balai
2. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas	14 mln. eurų per metus	5 balai
3. Tiekimo grandinių sutrikimai	Apie 36 mln. eurų per metus	5 balai
4. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose	Apie 62 mln. eurų per metus	3 balai
5. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas	Iki 240 mln. eurų per metus	1 balas
6. Energijos kainų šokas	Vidutiniškai 629,4 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti
Rezultatus apibendrinantis rodiklis*		Poveikis, mln. eurų
Suminis rizikų poveikis per vienus metus		399
Suminis rizikų poveikis per vienus metus, įskaitant rizikas, kurių pasireiškimo tikimybė negali būti įvertinta		1 028,4
Svertinis rizikų poveikis per vienus metus		81,7

* Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, nurodant apibendrinamuosius rodiklius pateikiamas metinio rizikos poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

2.2.1. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
3/10	47 mln. eurų per metus	VŠĮ „Investuok Lietuvoje“

Rizikos šaltinis

Potencialus stambios užsienio kapitalo įmonės sprendimas nutraukti veiklą Lietuvoje. Riziką lemia tiek vidinių šalies (pavyzdžiui, pasikeitęs teisinis reguliavimas, augantys kaštai), tiek išorinių veiksnių (pavyzdžiui, pasikeitusi įmonės klientų geografija, mažėjančios užsakymų apimtys, geopolitinės rizikos) visuma. Pagrindinis fiskalinis rizikos poveikis – mokestinių pajamų netekimas.

Vertinimo apžvalga

Skaiciuojant rizikos poveikį vertintas vienos iš trijų didžiausių pagal 2025 metais sumokėtus mokesčius užsienio kapitalo įmonių, prie kurios pritraukimo prisidėjo viešoji įstaiga „Investuok Lietuvoje“, pasitraukimo scenarijus. Visiško pasitraukimo atveju tiesioginės biudžeto netektys siektų 54 mln. eurų per metus. Atsižvelgiant į tai, kad didžioji dalis darbuotojų grįš į darbo rinką ir įsidarbins kitose įmonėse, prognozuojamas grynasis metinis biudžeto pajamų netekimas galėtų siekti 47 mln. eurų. Skaiciuojant grynąjį poveikį, daryta prielaida, kad į darbo rinką vertinamu laikotarpiu grįš 80 procentų įmonės darbuotojų, kurie įsidarbins apdirbamosios gamybos (EVRK C sektorius) arba paslaugų sektoriuose (EVRK J, K, M sektoriai). Vertinama, kad kiekvienas į darbą grįžęs darbuotojas lems pajamas, lygias vidutinei mokesčių sumai, tenkančiai vienam to sektoriaus darbuotojui¹⁴. Apskaičiuojant grynąjį poveikį tiesioginės biudžeto netektys sumažintos mokesčių suma, kurią lems visi į darbą atitinkamame sektoriuje grįžę darbuotojai.

Rizikos tikimybė įvertinta kaip žema, taikant išlikimo analizės (angl. *survival analysis*) metodą, remiantis istoriniais stambių¹⁵ užsienio kapitalo įmonių, dėl kurių pritraukimo tarpininkavo viešoji įstaiga „Investuok Lietuvoje“, duomenimis. Taikant Kaplano–Mejerio įvertį sudėtinė tikimybė, kad viena iš šių įmonių paliks Lietuvą $t + 3$ laikotarpiu, lygi 28 procentams.

2.2.2. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	14 mln. eurų per metus	VŠĮ „Investuok Lietuvoje“

Rizikos šaltinis

Mažesni, nei tikimasi, naujų plyno lauko tiesioginių investicijų pritraukimo rezultatai ir su tuo susijusios mažesnės, nei planuota, mokestinės pajamos. Atkreipiame dėmesį, kad ši rizika turėtų būti interpretuota ne kaip esamų pajamų sumažėjimas, bet kaip mažesnės, nei tikimasi, papildomos pajamos iš naujų investicijų $t + 3$ laikotarpiu.

Vertinimo apžvalga

Skaiciuojant rizikos poveikį, vertinamas scenarijus, kad prognozuojamos t metų plyno lauko investicijų apimtys bus 30 procentų mažesnės (pesimistinis scenarijus), nei numatyta strategijoje „Investuok Lietuvoje 2026–2030 m.“ (bazinis scenarijus)¹⁶. Prognozuojant mokesčines pajamas pagal bazinį ir pesimistinį scenarijus, daroma prielaida, kad naujų darbo vietų ir investicijų į kapitalą bei mokesčių santykis atitiks 2024 metų viešosios įstaigos „Investuok Lietuvoje“ klientų įmonių sumokėtus mokesčius, tenkančius vienam darbuotojui (paslaugų sektoriuje) bei vienam mln. eurų ilgalaikio materialiojo turto (gamybos sektoriuje)¹⁷. Pajamų prognozė taip pat koreguota atsižvelgiant į galimus praradimus kitose srityse dėl neigiamo konkurencijos poveikio, taikant EK rekomenduojamą 0,7 išstūmimo (angl. *displacement*) koeficientą¹⁸.

¹⁴ EVKR C sektorius: 1,23 tūkst. Eur darbuotojui, EVRK J, K, M sektoriai: 5,6 tūkst. Eur darbuotojui, Valstybės duomenų agentūros duomenys, 2024K3-2025K3.

¹⁵ Stambus investuotojas – įmonė, įdarbinusi 250 arba daugiau samdomų darbuotojų arba planuojanti sukurti bent 250 darbo vietų, jeigu įmonė veikia trumpiau kaip 3 metus.

¹⁶ Planuojamos investicijos – 10 tūkst. naujų darbo vietų ir 2 mlrd. Eur investicijų į ilgalaikį turtą per 5 metus, arba vidutiniškai 2 tūkst. naujų darbo vietų bei 400 mln. Eur investicijų į ilgalaikį turtą per 1 metus.

¹⁷ 10,3 tūkst. Eur / 1 darbo vietai paslaugų sektoriuje, 122,2 tūkst. Eur / 1 mln. Eur ilgalaikio turto gamybos sektoriuje, remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos, Registrų centro duomenimis.

¹⁸ European Commission (1997), Measuring Structural Funds Employment Effects.

Rizikos tikimybė vertinama kaip vidutinė dėl užsitęsusio globalaus neapibrėžtumo, susijusio su geopolitinėmis įtampomis, didėjančiomis prekybos kliūtimis, nepastoviomis žaliavų ir energijos išteklių kainomis. Papildomą neigiamą foną kuria ir papildomų grėsmių kelia sulėtėjęs ekonomikos augimas ir silpna vidaus paklausa Vakarų Europoje. Riziką mažinantys veiksniai – tikėtinas pozityvus poveikis gynybos ir švariųjų technologijų srities investicijoms.

2.2.3. Tiekimo grandinių sutrikimai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	36 mln. eurų per metus	EIM

Rizikos šaltinis

Lietuvos apdirbamosios gamybos sektoriaus priklausomybės nuo importuojamų žaliavų ir tarpinių produktų, ypač iš geografiškai koncentruotų ar geopolitiniu požiūriu rizikingų rinkų (pavyzdžiui, Kinijos, Turkijos, taip pat anksčiau – Rusijos ir Baltarusijos). Ši priklausomybė didina jautrumą tiekimo sutrikimams ir sąnaudų šokams. Pagrindinis fiskalinio poveikio kanalas – per sumažėjusias gamybos apimtis ir įmonių pelningumą, mažinant pelno mokesčio, gyventojų pajamų mokesčio ir socialinio draudimo įmokų surinkimą.

Vertinimo apžvalga

Apdirbamosios gamybos sektorius yra jautrus išorės šokams dėl priklausomybės nuo tarpinių produktų ir glaudžių ryšių su tarptautiniais tiekėjais. Remiantis Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2024 metais apdirbamosios gamybos sektoriuje tarpinis vartojimas sudarė apie 69 procentus bendrosios produkcijos vertės (visos ekonomikos – 50 procentų). Tai rodo didelę priklausomybę nuo gamyboje naudojamų žaliavų ir komponentų. Nors įprastomis sąlygomis tokių šokų poveikis yra ribotas, esant kelių neigiamų veiksnių sutapimui jis gali būti reikšmingai didesnis ir viršyti pradinio šoko mastą¹⁹. Tiekimo sutrikimų poveikį papildomai sustiprina žaliavų kainų svyravimai – energijos, metalų ir kitų gamybinių žaliavų kainų augimas didina sąnaudas ir mažina pelno maržas, ypač energijai imliuose sektoriuose. Papildomą riziką kelia ir prekybos politikos pokyčiai, įskaitant tarifų didinimą, kuris gali riboti prieigą prie žaliavų ar padidinti jų kainą bei skatinti tiekimo grandinių persitvarkymą.

EIM stebi 1 215 produktų grupių (4 skaičių lygmenis) importo į Lietuvą diversifikacijos lygį. Rezultatai rodo, kad 449 produktų grupėse fiksuojamas vidutinis arba aukštas koncentracijos lygis, kai tiekėjų valstybių skaičius yra ribotas. Iš šių produktų grupių 48 grupių importas koncentruotas iš aukštesne rizika pasižyminčių rinkų (Kinijos, Baltarusijos ar Rusijos).

Bendrai rizikos tikimybė vertinama kaip vidutinė, atsižvelgiant į išliekančias geopolitines įtampas, prekybos politikos neapibrėžtumą ir globalių tiekimo grandinių fragmentaciją. Riziką mažina tiekimo šaltinių diversifikavimas ir galimybė dalį importo pakeisti tiekėjais ES vidaus rinkoje ir kitose ekonomiškai bei politiškai stabiliose partnerių valstybėse.

Vertinant rizikos poveikį daroma prielaida, kad tiekimo grandinių sutrikimai lemia nedidelį, tačiau sisteminį apdirbamosios gamybos apimčių sumažėjimą. Tiekimo grandinių sutrikimų poveikis grindžiamas Europos Centrinio Banko taikomu struktūriniu VAR modeliu²⁰, pagal kurį tiekimo šokai nustatomi pagal jų poveikį gamybai ir tiekimo laikams. Šio modelio vertinimai rodo, kad 2020–

¹⁹ OECD (2024), *Shocks in a Highly Interlinked Global Economy*, OECD Publishing, https://www.oecd.org/en/publications/shocks-in-a-highly-interlinked-global-economy_4a2f0127-en.html.

²⁰ European Central Bank (2021), *Supply chain disruptions and the effects on the global economy*, Economic Bulletin, Issue 8/2021, https://www.ecb.europa.eu/press/economic-bulletin/focus/2022/html/ecb.ebbox202108_01~e8ceebe51f.en.htm.

2021 metais, esant reikšmingiems tiekimo sutrikimams, pasaulinė pramonės produkcija buvo apie 1,4 procento mažesnė nei hipotetiniame scenarijuje, pagal kurį sutrikimų nenumatyta. Kituose panašiuose tyrimuose šoko dydžiai varijuoja nuo 0,5 iki 2 procentų produkcijos vertės. 2024 metais apdirbamosios gamybos produkcijai siekiant apie 34,5 mlrd. eurų, 1 procento sumažėjimas atitiktų maždaug 345 mln. eurų ekonominės veiklos sumažėjimą. Atsižvelgiant į tai, kad šiame sektoriuje pridėtinė vertė sudaro apie 31 procentą produkcijos (remiantis nacionalinių sąskaitų duomenimis), toks šokas reikštų apie 107 mln. eurų BVP sumažėjimą. Vertinant mokesčių ir socialinių įmokų santykį su BVP (33,3 procento), fiskalinis poveikis įvertinamas apie 36 mln. eurų per metus.

2.2.4. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
3/10	62 mln. eurų per metus	EIM

Rizikos šaltinis

Galimi prekybos politikos pokyčiai (tarifai, netarifiniai ribojimai, sankcijos) ir ekonominio aktyvumo lėtėjimas pagrindinėse Lietuvos eksporto rinkose. Lietuvos eksportas yra koncentruotas – 20 didžiausių eksporto rinkų sudaro apie 83 procentus viso eksporto, todėl neigiami pokyčiai ribotame skaičiuje rinkų turi reikšmingą poveikį eksporto apimtims. Vien tik Latvija, Lenkija ir Vokietija sudaro apie 31,6 procento eksporto, todėl jų ekonominio aktyvumo pokyčiai reikšmingai lemia bendrą Lietuvos eksporto dinamiką. Per pastarąjį dešimtmetį šių šalių BVP vidutinis augimas siekė atitinkamai 1,75, 3,6 ir 0,75 procento, eksportas į šias šalis vidutiniškai augo 7–7,4 procento.

Vertinimo apžvalga

Didesnė rizika siejama su rinkomis, kuriose egzistuoja didesnis geopolitinis ar prekybos politikos neapibrėžtumas (pavyzdžiui, JAV, Turkija), taip pat su nestabiliomis ar ribotomis rinkomis (Rusija, Baltarusija, Ukraina). Pokyčiai šiose rinkose gali riboti prieigą prie rinkų, mažinti paklausą ir didinti eksporto kaštus. Papildomą neapibrėžtumą didina didėjanti pasaulinės prekybos fragmentacija – prekybos srautai vis labiau formuojasi pagal geopolitinius blokus, o prekyba tarp jų auga lėčiau nei jų viduje²¹. Valstybės duomenų agentūros duomenimis, 2025 metais 32 procentai lietuviškos kilmės prekių eksporto buvo nukreipta į ne ES valstybes.

Rizikos tikimybė trumpuoju laikotarpiu ($t + 3$) vertinama kaip žema ar vidutinė, nes reikšmingi prekybos politikos pokyčiai per trumpąjį laikotarpį yra mažai tikėtini, tačiau išlieka paklausos svyravimų pagrindinėse eksporto rinkose rizika. Naujausios Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos prognozės²² rodo, kad euro zonos metinio BVP augimas bus ribotas – 2026 metais sieks 0,8 procento ir 2027 metais – 1,2 procento. Pagrindinės Lietuvos eksporto rinkos taip pat augs lėtai: Vokietijos 2026 metų augimo rodiklis 0,8 procento ir 2027 metais 1,5 procento, JAV 2026 metais 2 procentai ir 2027 metais 1,7 procento, Jungtinės Karalystės 2026 metais 0,7 procento ir 2027 metais 1,3 procento. Darant prielaidą, kad užsienio BVP augimas yra tiesiogiai susijęs su Lietuvos eksporto pakausa, papildomas neigiamas 1 procentinio punkto šokas pagrindinėse eksporto rinkose galėtų lemti apie 1 procentą Lietuvos eksporto sumažėjimą.²³ Esant

²¹ International Monetary Fund (2023), *Geoeconomic Fragmentation and the Future of Trade*, IMF Staff Discussion Note, <https://www.imf.org/en/Publications/Staff-Discussion-Notes/Issues/2023/01/15/Geoeconomic-Fragmentation-and-the-Future-of-Trade-527322>.

²² OECD (2026), *OECD Interim Economic Outlook, March 2026*, OECD Publishing, <https://www.oecd.org/economic-outlook/>.

²³ International Monetary Fund (2016), *World Economic Outlook: Subdued Demand – Symptoms and Remedies, Chapter 2 “Global Trade: What’s Behind the Slowdown?”*. Prieiga: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/Subdued-Demand-Symptoms-and-Remedies>.

maždaug 37 mlrd. eurų eksporto bazei, tai atitiktų apie 370 mln. eurų sumažėjimą. Įvertinus, kad apie 50 procentų ekonominės veiklos atspindi pridėtinėje vertėje (remiantis nacionalinių sąskaitų duomenimis), tai reikštų apie 185 mln. eurų BVP sumažėjimą, o vertinant mokesčių ir socialinių įmokų santykį su BVP (33,3 procento) – apie 62 mln. eurų fiskalinį poveikį per metus.

2.2.5. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	240 mln. eurų per metus	EIM

Rizikos šaltinis

Lietuvos ūkio konkurencingumo silpnėjimas dėl struktūrinių veiksnių, tokių kaip spartesnis darbo sąnaudų augimas, lėtesnis produktyvumo didėjimas ir aukštesni energijos bei reguliaciniai kaštai. Tai gali mažinti įmonių gebėjimą konkuruoti tarptautinėse rinkose, riboti eksporto augimą ir investicijų pritraukimą.

Vertinimo apžvalga

Tarptautiniai vertinimai rodo, kad Europos konkurencingumą riboja struktūriniai veiksniai – aukštesnės energijos kainos, lėtesnis inovacijų diegimas ir reikšmingas investicijų atotrūkis. M. Draghio pranešime dėl Europos konkurencingumo ateities kalbama apie 750–800 mlrd. eurų metines investicijas, norint pasivyti JAV ir Azijos rinkas²⁴. Lietuva sudaro 0,47 procento Europos BVP, todėl norint būti konkurencingai valstybei proporcingai tektų investuoti maždaug 3,5–3,75 mlrd. eurų. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos ekonomika yra stipriai integruota į Europos rinką ir eksporto struktūrą, šie veiksniai tiesiogiai veikia Lietuvos įmonių konkurencinę aplinką – didina sąnaudas ir riboja produktyvumo augimą.

Trumpuoju laikotarpiu konkurencingumo pokyčiai paprastai pasireiškia palaipsniui, todėl jų poveikis yra ribotas – lėtina eksporto augimą bei mažina įmonių pelningumą. Praeitą dešimtmetį vidutinis faktinis realus Lietuvos ekonomikos augimo tempas buvo 3,5 procento, nuo 2020 metų – 2,23 procento. Taigi fiskalinis poveikis, sietinas su lėtesniu ekonomikos augimu dėl konkurencingumo netekimo, lygus skirtumui tarp Lietuvos ekonomikos potencialo, remiantis istoriniais duomenimis, ir faktinio Lietuvos augimo pastaraisiais metais (apie 1,3 procento) bei Lietuvoje esančio perskirstymo lygio (Eurostato²⁵ duomenimis, 32–33 procentai BVP). Šis poveikis galėtų sudaryti iki maždaug 0,4 procento BVP, arba iki apie 240 mln. eurų per metus.

2.2.6. Energijos kainų šokas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	Vidutinis poveikis – 629,4 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Energetinių išteklių kainų svyravimai. 2022–2023 metais energijos kainų šuolis parodė, kad staigus energijos kainų augimas gali lemti didelį fiskalinį spaudimą, nes siekiant apsaugoti gyventojus ir verslą nuo išaugusių energijos sąnaudų gali tekti įgyvendinti plataus masto paramos priemonės.

²⁴ Mario Draghi (2024), *The Future of European Competitiveness*, https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en.

²⁵ ES statistikos tarnybos.

Tokios priemonės gali reikšmingai padidinti viešąsias išlaidas ir kartu apsunkinti viešųjų finansų padėtį.

Vertinimo apžvalga

2022–2023 ir 2026 metų patirtis rodo, kad energijos kainų šuolio pasireiškimo tikimybė dėl geopolitinės įtampos, tiekimo grandinių sutrikimų ar kitų išorės veiksnių išlieka padidėjusi. 2026 metų įvykiai Artimuosiuose Rytuose taip pat parodė, kad geopolitiniai konfliktai gali greitai paveikti pasaulines naftos ir kitų energijos išteklių kainas. Per 2022–2023 metų energijos kainų krizę valstybė išleido 977 mln. eurų namų ūkių ir verslo elektros bei dujų namų ūkiams išlaidoms iš dalies subsidijuoti. Be to, 2022–2024 metais valstybė negavo 88,6 mln. eurų pajamų dėl gyventojams taikytų pridėtinės vertės mokesčio (PVM) už šilumos energiją ir karštą vandenį lengvatų. Nors būsimos energijos kainų padidėjimo pobūdis, trukmė ir mastas gali skirtis nuo 2022–2023 metų krizės, ankstesnė patirtis suteikia pagrindą įvertinti galimą viešųjų finansų jautrumą tokiems sukrėtimams.

Siekiant įvertinti galimą energijos kainų šuolio poveikį Lietuvos viešiesiems finansams, sudarytas techninis scenarijus, paremtas 2022–2023 metų energijos kainų krizės patirtimi. Scenarijus nėra prognozė – juo siekiama įvertinti viešųjų finansų jautrumą nepalankiam energijos kainų padidėjimui, kurio fiskalinį poveikį taip pat lemtų valstybės pasirinktos intervencijos apimtis ir pobūdis, įskaitant sprendimus dėl paramos gyventojams ir verslui finansavimo.

Scenarijaus rezultatai rodo, kad 2026–2027 metais taikant analogiškas paramos priemones fiskalinis poveikis viešiesiems finansams galėtų būti panašaus masto kaip 2022–2023 metų energijos kainų krizės metu – 1 258,8 mln. eurų per 2 metus, vertinant subsidijų poveikį, ir 126,6 mln. eurų, įvertinus pajamų netekimą dėl lengvatinio PVM taikymo (8 lentelė). Scenarijus sudarytas taikant prielaidą, kad energijos išteklių kainos, palyginti su baziniu 2025 metų lygiu, didėtų tokiu pačiu tempu, kaip 2022–2023 metų energijos krizės laikotarpiu. 141,2 mln. eurų mažesnis poveikis nustatomas tik vertinant dalinę gamtinių dujų kainų kompensavimo priemonę. Tai paaiškinama tuo, kad scenarijuje poveikis skaičiuojamas nuo žemesnio 2025 metų bazinio kainų lygio, nei buvo 2022 metais, todėl analogiškas santykinis kainų padidėjimas lemtų mažesnę subsidijų poreikį.

8 lentelė. Energijos kainų šoko poveikio vertinimas

Kainų šokas	2022–2023 metų energijos kainų krizė	2026–2027 metų techninis scenarijus ¹
Dalinė elektros kainos subsidija namų ūkiams, mln. Eur	414	645,7
Dalinė dujų kainos subsidija, mln. Eur	453	311,8
Dalinė elektros kainos subsidija verslo subjektams, mln. Eur	112	174,7
Pajamų netekimas dėl lengvatinio PVM ² , mln. Eur	69,2 ³	126,6
Bendras fiskalinis poveikis, mln. Eur	1 048,2	1 258,8
Vidutinis poveikis, mln. Eur	524,1	629,4

Šaltinis – FM skaičiavimai, remiantis FM ir Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos duomenimis.

Pastabos:

1) 2026–2027 metų techninis energijos kainų šoko scenarijus, pagal kurį energijos išteklių kainos, palyginti su baziniais 2025 metais, augtų tokiu pat tempu, koku augo 2022–2023 metais.

2) Istoriniams duomenims naudojamas iš valstybės biudžeto dengiamas PVM, apskaičiuotas už šilumos energiją ir karštą vandenį, 9 procentinių punktų PVM tarifo (nuo 9 iki 0 procentų skirtumas) už 2022 metų sausį–balandį, 2022 metų spalį–2023 metų balandį ir 2023 metų spalį–2024 metų balandį faktiškai patiektas prekes gyventojams dydis ir nuo 2023 m. sausio 1 d. iki 2023 m. birželio 30 d. taikoma laikina 9 procentų PVM lengvata teikiamoms sporto paslaugoms bei atitinkamų renginių lankymui ir atlikėjų paslaugoms.

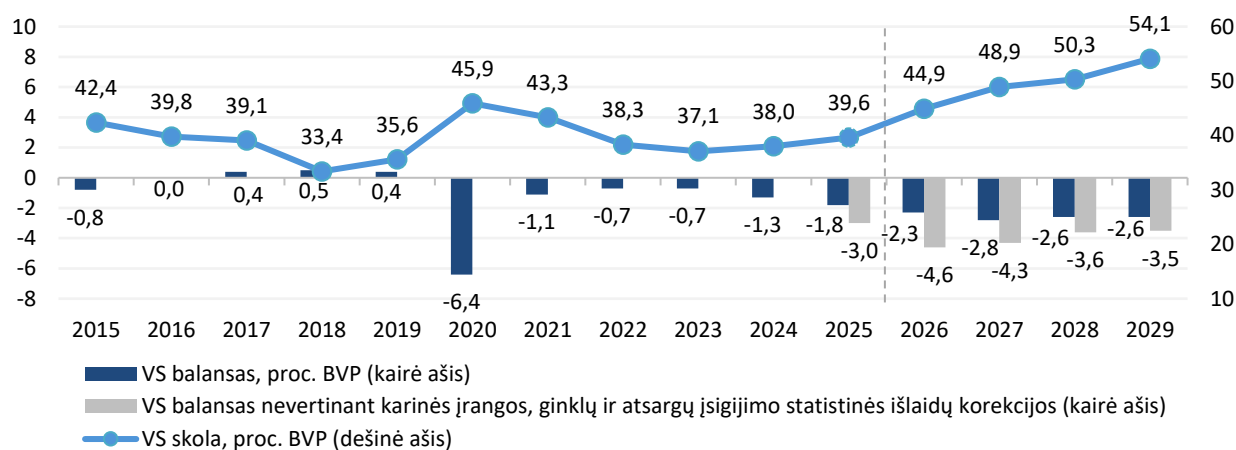
3) Dėl palyginamumo tarp laikotarpių, į sumą neįtrauktą 19,4 mln. eurų 2024 metais negautų pajamų iš lengvatinio PVM.

3. FISKALINĖS PRIEMONĖS

Remdamasi 2026 metų kovą paskelbta ERS ataskaita, FM projektuoja, kad 2026 metais valdžios sektoriaus deficitas (–2,3 procento BVP) bus didesnis negu 2025 metais dėl už pajamų augimą spartesnio išlaidų augimo, o 2026 metais sukauptas nuokrypis nuo išlaidų augimo ribų gali sudaryti 0,8 procento BVP. Likusiais vidutinio laikotarpio metais numatomas taip pat reikšmingas, tačiau 3 procentų BVP ribos neviršijantis valdžios sektoriaus deficitas. Pažymėtina, kad auga rizika dar daugiau nei 2026 metais nukrypti nuo išlaidų augimo ribų. Atitinkamai, augs valdžios sektoriaus skola visu vidutiniu laikotarpiu, tačiau neviršys 60 procentų BVP ribos (8 paveikslas). Ši vidutinio laikotarpio projekcija sudaryta remiantis nesikeičiančios politikos prielaida – tai reiškia, neįvertintas ateities fiskalinės politikos priemonių poveikis. Be to, prielaidas dėl pajamų ir išlaidų sudedamųjų dalių gali paveikti ir ekonominės raidos pokyčiai bei 2026 metams patvirtintų biudžetų vykdymo duomenys (plačiau toliau šiame skyriuje).

Vidutinio laikotarpio valdžios sektoriaus finansų projekcijai įtaką darys keli reikšmingi veiksniai. Valdžios sektoriaus pajamas didins įsigalioję mokesčių politikos pokyčiai, kurie daugiausia didins pajamas iš gyventojų pajamų ir pelno mokesčių. Šie mokesčių pakeitimai susiję su būtiniais išlaidų politikos pokyčiais – poreikiu stiprinti šalies gynybą, skiriant ne mažiau kaip 5 procentus BVP²⁶. Viešuosius finansus veiks vis labiau ryškėjantis senstančios visuomenės reiškinys bei II pensijų kaupimo pakopos sistemos pertvarka, o išaugęs geopolitinis neapibrėžtumas dėl karo Irane ir išaugusios energijos išteklių kainos gali lemti poreikį imtis fiskalinės politikos priemonių padėti pažeidžiamiausiems asmenims.

8 paveikslas. Valdžios sektoriaus balansas ir skola 2015–2025 metais, proc. BVP

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra, FM.

Fiskalinės priemonės – valdžios sektoriaus finansų valdymo priemonės, susijusios su valdžios sektoriaus pajamomis ir išlaidomis. Pajamos ir išlaidos gali būti valdžios sektoriaus finansams kylančių rizikų šaltinis – dėl nenumatytų ekonominės padėties, mokesčių surinkimo efektyvumo pokyčių, prisiimamų naujų įsipareigojimų šios priemonės gali daryti įtaką valdžios sektoriaus balansui ir skolai. Pavyzdžiui, drastiškai išaugus energijos kainoms, mokesčių mažinimas siekiant sušvelninti kainų augimą arba labiausiai paveiktų namų ūkių ir verslų subsidijavimas blogina valdžios sektoriaus balansą.

²⁶ Vertinant pinigų srautų principu, kurį taiko NATO.

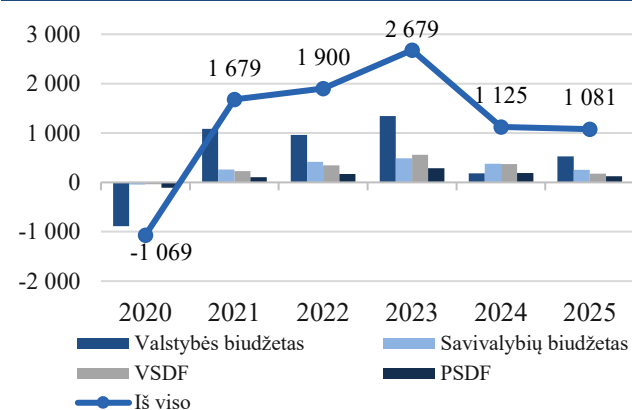
Politinis ciklas gali daryti įtaką fiskalinės politikos sprendimams. Prieš rinkimus ar keičiantis Vyriausybei gali didėti spaudimas priimti trumpalaikių politinių tikslų siekiančias ir tinkamai neįvertintas priemones, dėl kurių didėtų valdžios sektoriaus išlaidos arba mažėtų pajamos. Rizika ypač padidėja tais atvejais, kai prisiimami ilgalaikiai įsipareigojimai nenumatant tvarių jų finansavimo šaltinių. Tokie sprendimai gali didinti biudžeto deficitą ir valdžios sektoriaus skolą, silpninti valdžios sektoriaus finansų tvarumą. Ilgainiui tai gali mažinti finansų rinkų pasitikėjimą valstybės fiskaline politika, didinti valstybės skolinimosi kaštus ir riboti fiskalinę erdvę reaguoti į ekonominius, geopolitinius ar kitus sukrėtimus. Dėl to gali mažėti viešųjų finansų sistemos atsparumas ir valstybės gebėjimas užtikrinti ilgalaikį viešųjų paslaugų finansavimą.

3.1. Pajamų priemonių kontekstas

Valdžios sektoriaus pajamos, kurios prognozuojamos vidutiniam laikotarpiui remiantis FM parengtu ir nepriklausomos fiskalinės institucijos patvirtintu ERS, yra pradinis biudžeto formavimo rodiklis. Įvertinus pajamų prognozes, pradedamas formuoti ateities metų išlaidų planas, keičiant biudžetą, peržiūrimi einamųjų metų sprendimai, darantys poveikį valdžios sektoriaus pajamoms ir (ar) išlaidoms.

Istoriškai (2020–2025 metais) valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų²⁷ pajamų planai dažniausiai buvo viršijami (9 paveikslas). Faktinis ekonomikos augimas būdavo geresnis, nei prognozuota, ir jo teigiamas poveikis pajamų surinkimui į biudžetus, kartu su kitais veiksniais (pavyzdžiui, metų viduryje priimtais mokestiniais sprendimais, generuojančiais neplanuotas pajamas į biudžetą), atsverdavo neigiamų veiksmų poveikį pajamoms. Mokesčiai yra pagrindinis valdžios sektoriaus pajamų šaltinis, pastaraisiais metais sudaręs apie 90 procentų visų pajamų. Tai sudaro daugiau nei trečdalį BVP – 2025 metais pajamos iš mokesčių (įskaitant socialinio draudimo įmokas) sudarė 33,9 procento BVP (10 paveikslas). Todėl itin svarbu, kad mokesčių politika būtų formuojama siekiant rasti optimalų balansą tarp fiskalinės, perskirstomosios ir reguliacinės mokesčių funkcijų.

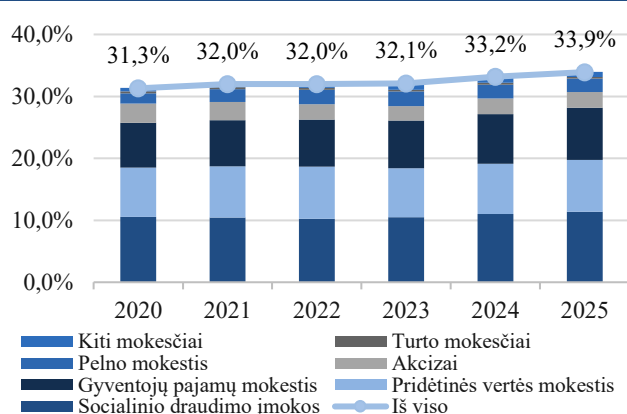
9 paveikslas. Pajamų plano ir fakto skirtumai, pagal vadžios sektoriui priskiriamus didžiausius biudžetus, tūkst. eurų

Šaltinis – FM.

Pastaba. + reiškia, kad faktas didesnis už planą, – reiškia, kad faktas mažesnis už planą.

10 paveikslas. Mokesčių pajamos pagal mokesčių rūšis, proc. BVP

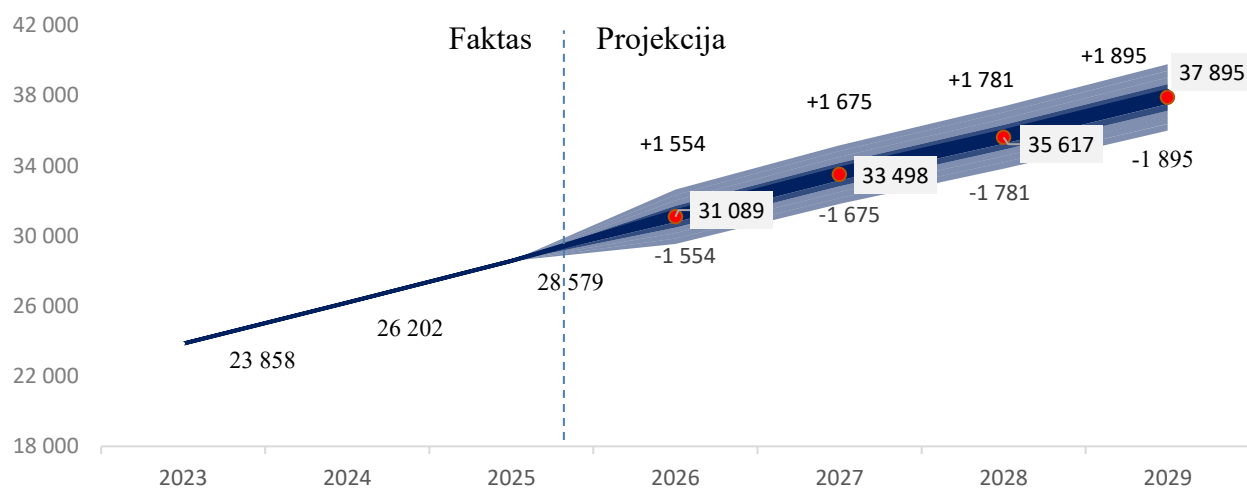
Šaltinis – FM.

²⁷ Valdžios sektoriui priskiriami valstybės ir savivaldybių subjektai, Valstybinio socialinio draudimo fondas, Privalomojo sveikatos draudimo fondas, Garantinis fondas, Ilgalaikio darbo išmokų fondas, Rezervinis fondas, kiti mažesni subjektai, fondai, įmonės. Valdžios sektoriaus subjektų sąrašas skelbiamas Valstybės duomenų agentūros interneto puslapyje: <https://osp.stat.gov.lt/instituciniai-sektorai-ir-subsektorai>.

Pajamų projekcijų tikslumą lemia kintančios makroekonominės aplinkybės. Pajamų planai $t + 1 - t + 3$ metams dažniausiai sudaromi remiantis FM t metų rugsėjo mėnesį parengtomis ERS projekcijomis. Pažymėtina, kad reali ekonominė padėtis ar kitos aplinkybės, turinčios poveikį pajamų surinkimui, nagrinėjamu laikotarpiu (2020–2025 m.) neretai skyrėsi nuo projektuotosios. Pavyzdžiui, planuojant 2023 metų biudžeto pajamas buvo daryta prielaida, kad dėl mokestinės pagalbos priemonės, taikomos nuo aukštų energijos kainų nukentėjusiems mokėtojams, mokesčių bus surinkta mažiau. Tačiau, pasikeitus energijos kainoms, šia priemone nebuvo pasinaudota, o nepasitvirtinusi prielaida lėmė, kad valstybės biudžeto metinis planas buvo viršytas trečdaliu.

Remiantis valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių ir nominaliojo BVP sąryšiu, atlikus statinę jautrumo analizę, nustatyta, kad nominaliojo BVP pasikeitimas 1 procentu gali keisti pajamų projekciją nuo 311 mln. eurų 2026 metais iki 379 mln. eurų 2029 metais.

11 paveikslas. Valdžios sektoriaus pajamų iš mokesčių (D.2 + D.5 + D.61 + D.91 – D.995) jautrumo analizė

Šaltiniai: Valstybės duomenų agentūra, FM.

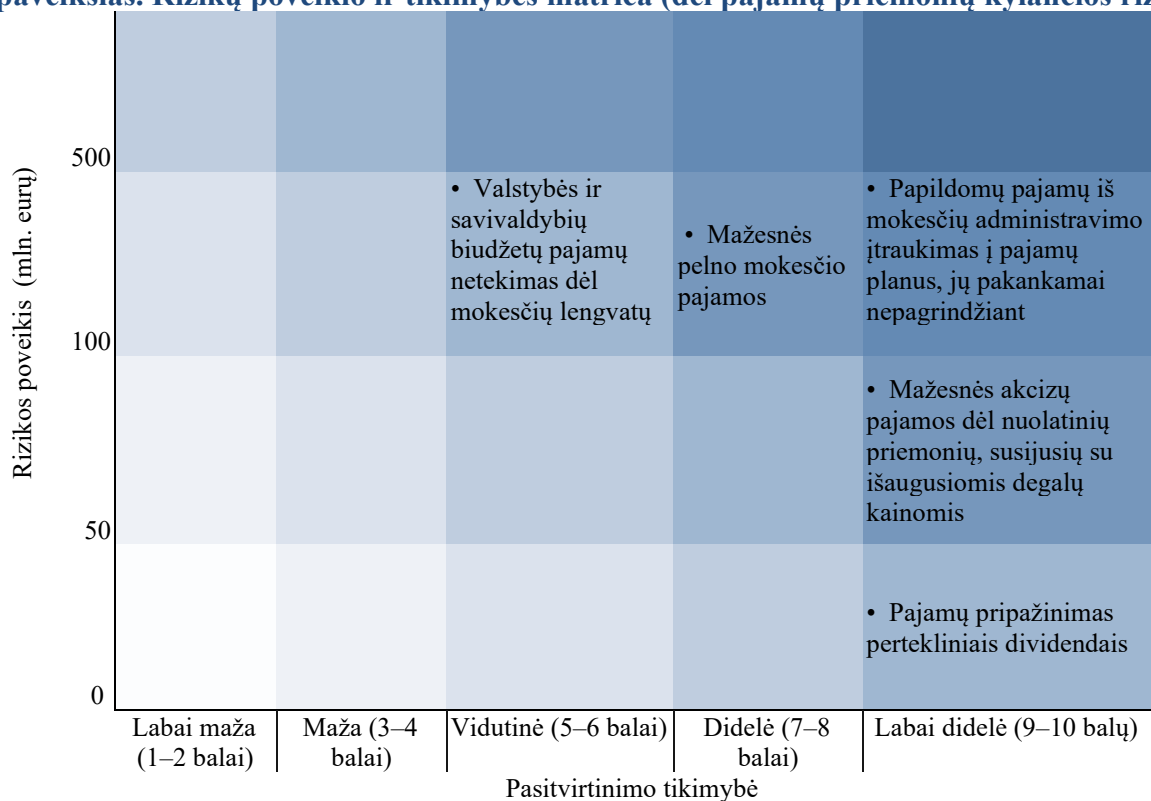
Pastaba. Projektuojamų pajamų iš mokesčių jautrumo analizė atliekama darant prielaidą, kad nominalusis BVP, palyginti su ERS projektuojamu rodikliu, didėja arba mažėja 1 procentu (tamsiai mėlynas ruožas), 2 procentais (mėlynas ruožas) ir 5 procentais (šviesiai mėlynas ruožas). Centrinė grafiko ašis (mėlyna linija rodo faktą, raudoni taškai – projekciją) atvaizduoja valdžios sektoriaus pajamas iš viso.

3.2. Dėl pajamų priemonių kylančios rizikos

Fiskalinės rizikos įgyvendinti pajamų surinkimo planus gali kilti tiek dėl makroekonominės padėties pokyčių (lyginant su tuo, ko tikėtasi sudarant pajamų planus), tiek dėl nepasiteisinsiu prielaidų, taikytų pajamų planų sudarymo metu, (pavyzdžiui, dėl mokesčių mokėtojų elgsenos, struktūrinių mokesčių bazės pokyčių, lengvatų prisitaikymo apimtys ir pan.), tiek dėl diskrecinių su pajamomis susijusių Vyriausybės ar Seimo sprendimų.

Fiskalinių rizikų matrica rodo, kad nustatytų, pagal poveikį ir tikimybę įvertintų, pajamų rizikų tikimybė yra vidutinė, didelė arba labai aukšta (12 paveikslas). Didžioji dalis šių rizikų – 4 iš 5 – gali turėti didesnę nei 50 mln. eurų poveikį viešiesiems finansams.

12 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (dėl pajamų priemonių kylančios rizikos)

Iš viso išskirta 10 rizikų, kylančių dėl pajamų priemonių įgyvendinimo. Įvertinta tik pusė šių rizikų pasireiškimo tikimybė. Jei visos šios rizikos pasitvirtintų tuo pačiu metu, bendras jų poveikis viešiesiems finansams vienais metais galėtų siekti 1 183,9 mln. eurų. Visų įvertintų pajamų rizikų svertinis poveikis viešiesiems finansams galėtų siekti 910,9 mln. eurų per vienus metus.

Pajamų rizikų valdymas iš esmės grindžiamas mokestinių prievolių užtikrinimo, lengvatų taikymo stebėsenos ir mokesčių administravimo efektyvumo didinimo priemonėmis. Siekiama tiek mažinti rizikų pasitvirtinimo tikimybę, stiprinant kontrolės ir administravimo procesus, tiek riboti galimą jų poveikį, pasitelkiant prevencines priemones (priedas).

9 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas (dėl pajamų priemonių kylančios rizikos)

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
1. Mažesnės pelno mokesčio pajamos	Nuo 300 mln. iki 580 mln. eurų kasmet	8 balai
2. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis	Nuo 70 mln. iki 100 mln. eurų kasmet	10 balų
3. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl lengvatų	300 mln. eurų per metus daugiau netekimų, nei planuota (istorinių duomenų vidurkis)	5 balai
4. Papildomų pajamų iš mokesčių administravimo įtraukimas į pajamų planus, jų pakankamai nepagrindžiant	350 mln. eurų per metus	9 balai
5. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais	8,9 mln. eurų per metus	10 balų

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
6. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti patvirtinus biudžetą	-	5 balai
7. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti reaguojant į neprognozuojamus išorinius veiksnius	-	5 balai
8. Papildomų pajamų iš VVI mokamų dividendų įtraukimas į pajamų planus	-	2 balai
9. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu	-	2 balai
10. Galimi EK taikomų diskrecinių pajamų priemonių fiskalinių įverčių vertinimo metodikos pakeitimai	-	6 balai
Rezultatus apibendrinantis rodiklis*		Poveikis, mln. eurų
Suminis rizikų poveikis per vienus metus		1 183,9
Svertinis rizikų poveikis per vienus metus		910,9

* Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas metinio rizikos poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

3.2.1. Mažesnės pelno mokesčio pajamos

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
8/10	Nuo 300 mln. iki 580 mln. eurų kasmet	FM

Rizikos šaltinis

Pelno mokesčio pajamų planavimo prielaidų ir faktinės ekonominės bei mokestinės bazės raidos neatitikimas. Pelno mokesčio pajamų augimas gali būti mažesnis, nei prognozuota, jei faktinis pelno mokesčio pajamų augimas neatitinka pajamų planavimo metu numatytų prielaidų.

Vertinimo apžvalga

Poveikis įvertintas darant prielaidą, kad pelno mokesčio pajamos augtų nominaliojo BVP augimo tempu, o ne pagal sudarant projekcijas įprastai taikomą elastingumo koeficientą.

3.2.2. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
10/10	Nuo 70 mln. iki 100 mln. eurų kasmet	FM

Rizikos šaltinis

Politinis sprendimas stabdyti CO₂ dedamosios didinimą dyzeliniams degalams arba mažiau didinti, nei numatyta 2027 ir vėlesniais metais, dėl ženkiai išaugusių degalų kainų ir jų atotrūkio nuo kainų Lenkijoje.

3.2.3. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl lengvatų

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	300 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Didesnis, nei planuota, mokesčių lengvatų taikymas ir dėl to didesni biudžeto pajamų netekimai. Mokesčių lengvatos didina mokesčių sistemos sudėtingumą, o naujų nuolatinių lengvatų įvedimas gali lemti ilgalaikį pajamų šaltinių netekimą, nes, pavyzdžiui, ekonominio nuosmukio metu įvestos lengvatos dažnai išlieka ir toliau dėl atsiradusių verslo ar gyventojų lūkesčių.

3.2.4. Papildomų pajamų iš mokesčių administravimo įtraukimas į pajamų planus, jų pakankamai nepagrindžiant

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9/10	350 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Nepakankamai pagrįstas papildomų pajamų, numatomų surinkti iš mokesčių administravimo gerinimo, planavimas. Administravimo užduotys gali būti nustatomos neįtraukus konkrečių ir pakankamai efektyvių mokesčių administravimo priemonių, todėl į biudžeto pajamų planus įtraukiamos papildomos pajamos gali būti negautos.

Vertinimo apžvalga

Vertinimas atliktas remiantis paskutinių metų (2020), kada mokesčių administravimo gerinimo užduotis buvo įtraukta į pajamų projekcijas, dydžiu BVP procentais.

3.2.5. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
10/10	8,9 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Pajamų sumažėjimą gali lemti jų perklasifikavimas į perteklinius dividendus (angl. *superdividends*). Pertekliniai dividendai nelaikomi tikrosiomis valstybės biudžeto pajamomis (vertinant pagal Europos sąskaitos sistemos (ESS) metodologiją²⁸), jų suma mažinamos valdžios sektoriaus pajamos, apskaičiuotos kaupimo principu, ir dėl to gali blogėti valdžios sektoriaus balansas, palyginti su scenarijumi, kai dividendai būtų pripažįstami pajamomis.

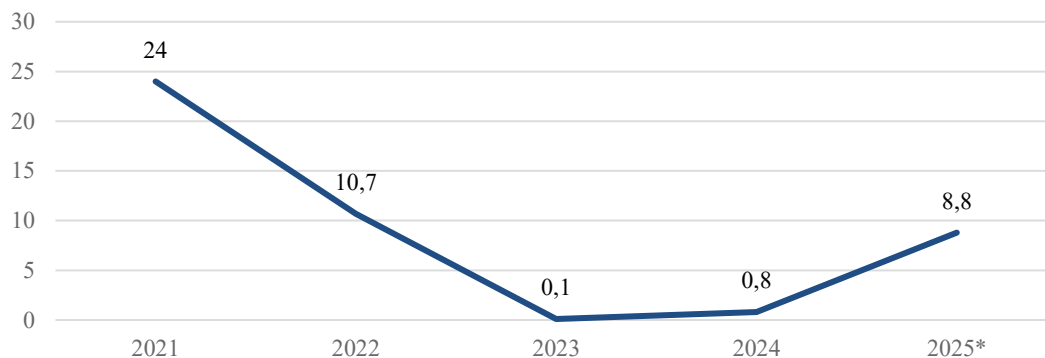
Vertinimo apžvalga

Valstybės valdomų įmonių (VVI) mokami dividendai gali kelti riziką dėl jų priskyrimo pertekliniams dividendams, kai mokėjimai neatspindi įprastos ataskaitinio laikotarpio bendrovės veiklos rezultatų. Pertekliniais dividendais laikomi dideli, nereguliarūs mokėjimai arba mokėjimai, viršijantys atitinkamu ataskaitiniu laikotarpiu uždirbtas verslo pajamas, kai jie finansuojami iš ankstesniais laikotarpiais sukauptų rezervų, sukaupto pelno ar parduoto turto. Perteklinių dividendų rizika gali kilti dėl VVI pajamų dalies, gaunamos iš valstybės biudžeto lėšomis finansuojamos veiklos. Jeigu toks finansavimo modelis yra tęstinis, perteklinių dividendų priskyrimo rizika gali

²⁸ ESS metodologija – visoms ES valstybėms narėms taikoma valdžios sektoriaus finansų statistinių duomenų rengimo metodologija, kuri taikoma ir rengiant valdžios sektoriaus finansų projekcijas.

pasireikšti nuolat. 2025 metais pertekliniais dividendais buvo pripažinta 8,8 mln. eurų valstybės biudžeto piniginių įplaukų suma (13 paveikslas).

13 paveikslas. Pertekliniais dividendais 2021–2025 metais pripažintos pajamos, mln. eurų

Šaltinis – FM.

* 2025 metų negalutiniai duomenys.

3.2.6. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti patvirtinus biudžetą

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Patvirtinus biudžetą priimami sprendimai ir prisiimami įsipareigojimai, lemiantys papildomą, biudžete nenumatytą pajamų netekimą. Pavyzdžiui, 2025 m. gruodžio 16 d. Seimo narių iniciatyva buvo priimtos Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo pataisos, pagal kurias 2026 metams buvo sustabdytas anksčiau numatytas CO₂ dedamosios didinimas gazoliams (dyzeliniais degalais), šildymui skirtiems gazoliams ir suskystintoms naftos dujoms, taip pat saugumo dedamosios didinimas žemės ūkyje naudojamiems gazoliams. Priėmimas vyko 2026–2028 metų valstybės biudžetą jau patvirtinus Seime, todėl siūlymo poveikis (–14,8 mln. eurų) į biudžeto projektą neįtrauktas. Tokio tipo sprendimai yra atsitiktiniai, o jų fiskalinio poveikio apimtis priklauso nuo tuo metu vyraujančių aplinkybių, kurias sudėtinga prognozuoti. Šis pavyzdys nėra pakankamas rizikai įvertinti kiekybiškai.

3.2.7. Pajamas veikiantys sprendimai, priimti reaguojant į neprognozuojamus išorinius veiksnius

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Neprognozuojami išoriniai veiksniai, pavyzdžiui, geopolitiniai, dėl kurių gali būti priimamos papildomą pajamų netekimą lemiančios priemonės. Pavyzdžiui, 2026 m. balandžio 14 d. Seimas priėmė sprendimą 2 mėnesiams sumažinti akcizų tarifus gazoliams ir žemės ūkyje naudojamiems gazoliams. Dėl šio sprendimo 2026 metais biudžetas negavo 17 mln. eurų planuotų akcizų pajamų. Tokio tipo sprendimai priklauso nuo veiksnių, kurių fiskalinio poveikio apimtį sudėtinga prognozuoti.

3.2.8. Papildomų pajamų iš VVĮ mokamų dividendų įtraukimas į pajamų planus

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
2/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Nepagrįstai aukštų dividendų iš VVĮ planavimas. Siekiant sudaryti didesnio valstybės biudžeto išlaidų finansavimo prielaidas, į pajamų planus gali būti įtraukiami didesni dividendai, nei pagrįstai galima tikėtis atsižvelgiant į VVĮ finansinę būklę ir ekonomines aplinkybes.

3.2.9. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
2/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Mokesčių nepriemoka galėtų augti dėl 2 priežasčių – sprendimo, leidžiančio mokesčių mokėtojams laikinai atidėti mokesčių mokėjimą, (jei toks būtų priimtas), tikintis, kad atidėti mokesčiai bus sumokėti vėliau, ir (arba) reikšmingai pablogėjusios įmonių finansinės padėties, kai kyla rizika, kad mokesčiai taip ir liks nesumokėti. Analogiški sprendimai leisti mokesčių mokėtojams atidėti mokesčių prievolių mokėjimą buvo taikomi COVID-19 pandemijos bei 2022 metų energijos krizės metu. Tačiau būtent pastarosios, su energijos kainų šoku susijusios, krizės metu taikyta mokesčių atidėjimo priemonė buvo visiškai nepopuliari – ja iš esmės nebuvo naudotasi.

3.2.10. Galimi EK taikomų diskrecinių pajamų priemonių fiskalinių įverčių vertinimo metodikos pakeitimai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
6/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Naujojoje ES fiskalinės valdysenos sistemoje diskrecinės pajamų priemonės yra vienas pagrindinių fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimo tiek *ex ante*, tiek *ex post* elementų, nes į šios pajamų priemonės sumą atsižvelgiama vertinant, ar grynujų išlaidų augimas atitinka nustatytas ribas. Dėl metodologinių pakeitimų gali būti perskaičiuojami anksčiau nustatyti diskrecinės pajamų priemonės fiskaliniai įverčiai, o tai gali turėti poveikį fiskalinių rodiklių vertinimui ir fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi vertinimo rezultatams, dėl to galėtų kilti rizika pažeisti fiskalinės drausmės taisykles.

3.3. Išlaidų priemonių kontekstas

3.3.1. Išlaidų priemonės

Valdžios sektoriaus finansus tiesiogiai veikia tokie veiksniai: teisės aktais numatyti įsipareigojimai, naujai prisiimti įsipareigojimai neturint tvaraus finansavimo šaltinio, ilgalaikio turto išlaikymo, eksploatavimo ir atnaujinimo poreikiai, taip pat iš įtemptos geopolitinės situacijos kylančios įvairios rizikos (galimos ekstremaliosios situacijos, ilgalaikis degalų pabrangimas ir kt.).

Toliau pateikiamos preliminarios sumos jau prisiimtiems įsipareigojimams, kuriems vykdyti nesuplanuotos sumos 2026–2028 metų biudžete, ir preliminarios sumos 2029 metų įsipareigojimams vykdyti (10 lentelė).

10 lentelė. 2026–2028 metų biudžete nesuplanuotos sumos įsipareigojimams pagal teisės aktus ir kitiems 2027–2029 metų įsipareigojimams vykdyti (mln. eurų)

Eil. Nr.	Paskirtis	2027 m.	2028 m.	2029 m.
1.	Valstybės biudžeto įmokoms į Privalomojo socialinio draudimo fondą už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis mokėti (2027 metų suma apskaičiuota pagal 2025 metų vidutinės metinės dirbančių asmenų įmokos dydį, kuris buvo 2 019 eurų, 2028 metais – 55 procentai nuo 2026 metų vidutinės įmokos dydžio, 2029 metais – 60 procentų nuo 2027 metų vidutinės įmokos dydžio)	172	279,2	531
2.	Pedagoginių darbuotojų DU didinti 2027 metais 6,41 procento, 2028 metais 6 procentais (<i>jei liktų tos pačios sąlygos, t. y. vidutinis mėnesinis DU didinamas 1,05 karto, 2029 metais būtų didinama 5,88 procento ir tam 2029 metais reikėtų papildomai 212 mln. eurų</i>)	205	409	409
3.	Pensijos bendrajai daliai indeksuoti pagal 2026 metų kovo ERS	33,6	120,8	450,4
4.	Ukrainiečiams Lietuvoje priimti (pagal 2025 metų skyrimus)	87	87	87
5.	Minimaliajai mėnesinei algai didinti iki 1 245 eurų	29,2	35,5	35,5
6.	Įmonių išlaidoms iš skolintų lėšų apmokėti	80	35	nėra duomenų
7.	Pareiginės algos baziniam dydžiui indeksuoti (ši dydį didinant praėjusių metų vidutinės metinės infliacijos (apskaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą) dydžiu, t. y. 3,8 procento kainuotų apie 170 mln. eurų)	nėra duomenų	nėra duomenų	nėra duomenų
8.	Minimaliems koeficientams didinti (2026 metais šių dydžių didinimas kainavo 56,3 mln. eurų)	nėra duomenų	nėra duomenų	nėra duomenų
9.	Statutinių pareigūnų DU didinti (padidinti DU 5 procentais kainuotų apie 29,5 mln. eurų)	nėra duomenų	nėra duomenų	nėra duomenų
10.	Kultūros darbuotojų DU didinti (2026 metais šios išlaidos sudarė 20 mln. eurų)	nėra duomenų	nėra duomenų	nėra duomenų
	Iš viso	606,8	966,5	1 512,9

Šaltinis – FM.

Nors nėra duomenų (10 lentelė), kokie sprendimai galėtų būti priimti dėl horizontalaus DU didinimo, taip pat dėl tam tikrų sektorių darbuotojų DU didinimo. Tačiau, remiantis 2023–2026 metais priimtais sprendimais dėl DU didinimo, preliminariai vertinama, kad tokiems sprendimams įgyvendinti galėtų prireikti virš 84 mln. eurų (11 lentelė).

11 lentelė. Papildomos lėšos DU padidinti 2023–2026 metais (mln. eurų)*

Eil. Nr.	Paskirtis	Papildomai skirta (mln. eurų)				Vidurkis (mln. eurų)
		2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	
1.	Statutinių pareigūnų DU padidinti	32,1	40,7	23,7	35,3	32,9
2.	Minimaliems koeficientams padidinti (dėl minimalios mėnesinės algos didinimo)	30	38,3	24,2	19	27,9
3.	Kultūros darbuotojų DU padidinti	27,9	22,3	15,5	12	19,4

Eil. Nr.	Paskirtis	Papildomai skirta (mln. eurų)				Vidurkis (mln. eurų)
		2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.	
4.	Socialinės srities darbuotojų DU padidinti	3	6	6,5	0	3,9
	Iš viso:	93	107,3	69,9	66,3	84,1

Šaltinis – FM.

* Papildomų asignavimų skyrimas atskiriems asignavimų valdytojams naujoms funkcijoms atlikti ar etatų skaičiui didinti nevertintas.

11 lentelėje nevertintas pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio didinimas, kuris pagal Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo įstatymą²⁹ kiekvienais einamaisiais kalendoriniais metais nustatomas atsižvelgiant į praėjusių metų vidutinę metinę infliaciją (apskaičiuojant nacionalinį vartotojų kainų indeksą), einamaisiais metais taikomą minimaliosios mėnesinės algos dydį ir kitų vidutinio DU viešajame sektoriuje dydžiui bei jo kitimui poveikį turinčių veiksnių (ekonominių, socialinių ir darbo rinkos pokyčių) įtaką. Jei būtų nutarta 2027 metais pareiginės algos (atlyginimo) bazinį dydį didinti 2025 metų vidutinės metinės infliacijos dydžiu 3,8 procento, tam, preliminariais skaičiavimais, prireiktų apie 170 mln. eurų.

Kasmet iš valstybės biudžeto papildomai skiriama automatinėms išlaidoms – asignavimams, kurie pagal įstatymuose ar Vyriausybės nutarimuose nustatytas nuostatas indeksuojami ir (arba) kurių dydis susiejamas su Seimo ar Vyriausybės nustatomais tam tikrais rodiklių dydžiais, valstybės biudžeto pajamomis ar tarptautiniais išpareigojimais, susietais su BVP ar priimtais ES reglamentais, t. y. išlaidoms, kurių išvengti negalima. Šioms išlaidoms skiriamos sumos kasmet yra labai reikšmingos (12 lentelė).

12 lentelė. Papildomos lėšos automatinėms išlaidoms 2023–2026 metais (mln. eurų)

Eil. Nr.	Paskirtis	Papildomai skirta (tik valstybės biudžeto šaltinis)			
		2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.
1.	Valstybinio socialinio draudimo pensijoms indeksuoti (bendroji ir individualioji pensijų dalys ir našlių pensijos bazinis dydis)	257,1	363,8	373,4	388,4
2.	Pedagoginių ir mokslo darbuotojų DU padidinti	149,7	230,9	282,7	358,1
3.	Socialinių išmokų baziniams dydžiams indeksuoti	243,2	137,4	397,9	97,9
4.	Už apdraustuosius, draudžiamus privalomuoju socialiniu draudimu valstybės lėšomis	10,9	115	120,2	97,1
5.	ES nuosaviems ištekliais	53,1	36,6	45	107,5
6.	Valstybės skatinamosioms įmokoms į pensijų kaupimo fondus	47,7	38,4	23,3	–5,9
7.	Mažų pensijų priemokoms	27,6	0	17,1	–6,4
8.	Vienišo asmens išmokai indeksuoti	1,3	9,6	10,3	14,6
9.	Valstybinėms pensijoms indeksuoti	10,4	5,4	16,3	–1
10.	Viešosios įstaigos Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos asignavimams	8	9,4	6,8	–8,5
11.	Už valstybės lėšomis valstybiniu socialiniu draudimu draudžiamus asmenis	6,1	4,3	5,9	–0,8
12.	Rezerviniam (stabilizavimo) fondui	4,7	1,2	4,3	3,5

²⁹ Lietuvos Respublikos pareiginės algos (atlyginimo) bazinio dydžio nustatymo įstatymas.

Eil. Nr.	Paskirtis	Papildomai skirta (tik valstybės biudžeto šaltinis)			
		2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.
13.	Dotacija savivaldybių infrastruktūros projektams (EIM)	0,5	1,7	2,6	2,1
14.	Seimo narių parlamentinėms (kanceliarinėms) išlaidoms	0,3	0,5	0,4	0,6
	Iš viso:	820,6	954,3	1 306,3	1 047,2

Šaltinis – FM.

Papildomai automatinėms išlaidoms skirta asignavimų dalis nuo visų atitinkamais metais iš valstybės biudžeto (neįskaitant ES lėšų, bendrojo finansavimo, pajamų įmokų) skirtų papildomų asignavimų yra gana didelė: 2023 metais sudarė 74,9 procento, 2024 metais – apie pusę, 2025 metais – virš 60 procentų, o 2026 metais – net virš 75 procentų visų papildomų valstybės biudžeto lėšų (13 lentelė).

13 lentelė. Papildomų automatinių išlaidų ir visų valstybės biudžeto asignavimų santykis

Santykis	2023 m.	2024 m.	2025 m.	2026 m.
Papildomos lėšos, iš viso, (mln. eurų) <i>(neįskaitant ES lėšų, bendrojo finansavimo, pajamų įmokų, taip pat KAM asignavimų)</i>	1 094,8	1 889	2 050,8	1 394,8
Papildomos lėšos automatinėms išlaidoms (mln. eurų)	820,6	954,3	1 306,3	1 047,2
Automatinių išlaidų procentas nuo visų papildomų lėšų (proc.)	74,9	50,5	63,7	75,1

Šaltinis – FM.

3.3.2. Dėl pažangos veiklų ir nebaigtų ankstesnio laikotarpio investicijų projektų (Valstybės investicijų programos ir kitų) kylančios rizikos

Valstybės biudžeto išlaidų dalis, susijusi su pažangos veiklomis ir anksčiau pradėtais investicijų projektais (ypač pagal Valstybės investicijų programą), išlieka reikšminga ir pasižymi dideliu tęstiniu finansavimo poreikiu. Šie projektai dažniausiai yra daugiamečiai, todėl jų įgyvendinimas lemia ilgalaikį finansavimo poreikį, o prisiėmus sutartinius įsipareigojimus – ir ilgalaikius valstybės finansinius įsipareigojimus.

Pažymėtina, kad dalis projektų yra pradėti ankstesniu laikotarpiu, tačiau jų įgyvendinimas ir finansavimo poreikis persikelia į 2026–2029 metus. Be to, dalies pažangos veiklų įgyvendinimas 2026 metais yra įsibėgėjęs, o iki 2030 metų nustatytų tikslų pasiekimo laikotarpis yra ribotas, todėl atsiranda poreikis užtikrinti pradėtų veiklų užbaigimą.

3.3.3. Valstybei nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto išlaikymo, eksploatavimo ir atnaujinimo poreikis

Valstybės biudžeto išlaidų planavimo procese išlieka rizika, kad nebus pakankamai įvertintas ir suplanuotas valstybės nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto išlaikymo, eksploatavimo ir atnaujinimo poreikis. Ši rizika vertinama kaip vidutinė ar labai didelė ir yra ilgalaikė, susijusi su nuolatiniu valstybės valdomos infrastruktūros išlaikymo finansavimo poreikiu.

Rizika pasireiškia tuo, kad planuojant valstybės biudžeto išlaidas ne visais atvejais visiškai įvertinamos turto gyvavimo ciklo sąnaudos, ypač eksploatavimo, priežiūros ir atnaujinimo išlaidos. Dėl to ateityje gali atsirasti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis, kuris nebuvo numatytas vidutinio laikotarpio planavimo metu.

Ši rizika ypač aktuali transporto infrastruktūros srityje, kurioje valstybė valdo didelės vertės turtą, o jo išlaikymo sąnaudos nėra visiškai dengiamos veiklos pajamomis. Rizikos gali pasitvirtinti atsiradus papildomų, iš anksto neplanuotų valstybės biudžeto išlaidų poreikiui, siekiant užtikrinti infrastruktūros funkcionavimą, saugą ir teisės aktų reikalavimų laikymąsi. Rizikos mastą taip pat gali didinti išoriniai veiksniai, tokie kaip energijos ir kuro kainų svyravimai dėl geopolitinės įtampos, kurie tiesiogiai veikia infrastruktūros priežiūros, eksploatavimo ir atnaujinimo sąnaudas. Degalų kainų augimas tiesiogiai veikia infrastruktūros priežiūros, remonto ir statybos darbų sąnaudas, nes šie darbai smarkiai susiję su dyzelinius degalus naudojančios technikos eksploatavimu, taip pat didina transportavimo ir medžiagų tiekimo išlaidas.

3.3.4. Tarptautiniai įsipareigojimai

Lietuva yra tarptautinių finansų institucijų – Pasaulio banko grupės organizacijų, Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko, Europos Tarybos vystymo banko, Europos investicijų banko ir Šiaurės investicijų banko – narė ir valdo atitinkamą šių institucijų kapitalo dalį, tokiu būdu prisidedama prie institucijų valdymo ir sprendimų Lietuvai aktualiais klausimais priėmimo. Kiekvienos valstybės kapitalas šiose institucijose sudarytas iš apmokėtojo kapitalo ir kapitalo pagal pareikalavimą, kurį valstybės yra įsipareigojusios apmokėti tuo atveju, **jei institucija nebegalėtų įvykdyti savo skolinių įsipareigojimų ir pareikalautų iš narių apmokėti joms priklausančias kapitalo pagal pareikalavimą dalis**. Pažymėtina, kad per visą savo veikimo laikotarpį nė viena iš minėtų tarptautinių finansų institucijų nėra pareikalavusi kapitalo dalies.

14 lentelė. Lietuvos valdomas kapitalas tarptautinėse finansų institucijose

Tarptautinė finansų institucija		Lietuvos valdoma institucijos kapitalo dalis	Nominalioji kapitalo vertė, mln. eurų	Iš jo, kapitalas pagal pareikalavimą, mln. eurų
Šiaurės investicijų bankas		2 proc.	163,23	146,74
Europos Tarybos vystymo bankas		0,229 proc.	22,36	18,20
Europos investicijų bankas		0,18 proc.	437,63	398,59
Europos rekonstrukcijos ir plėtros bankas		0,1 proc.	34,04	23,75
Pasaulio banko grupės organizacijos ³⁰	Daugiašalė investicijų garantijų agentūra	0,11 proc.	1,76	1,43
	Tarptautinė finansų korporacija	0,09 proc.	19,92	0
	Tarptautinis rekonstrukcijos ir plėtros bankas	0,08 proc.	236,86	221,84
Iš viso:			915,8	810,55

Šaltinis – FM.

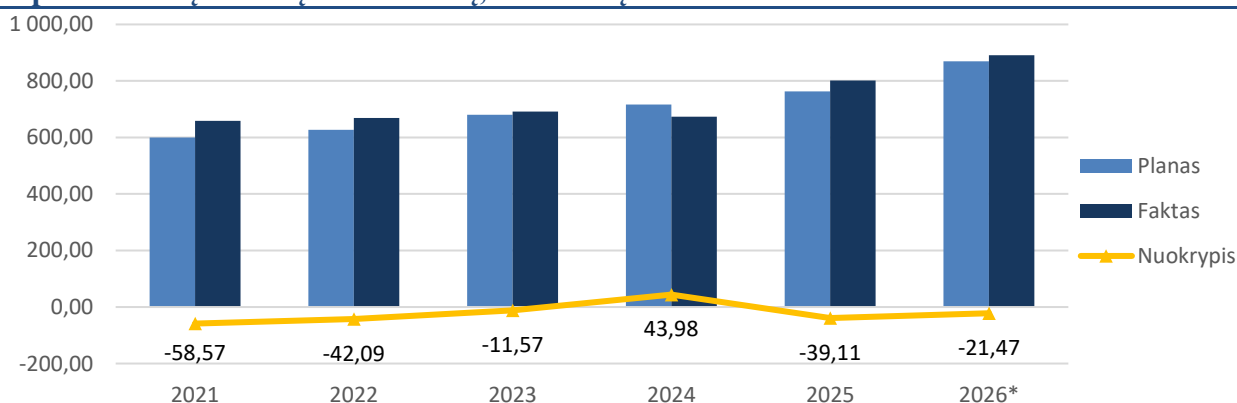
³⁰ Apskaičiuota pagal 2026 m. kovo 30 d. euro ir JAV dolerio kursą (1 EUR = 1,15 USD).

Lietuva taip pat yra TVF narė. Lietuvos finansiniai ir atstovavimo santykiai su TVF nustatyti, Lietuvai TVF suteikta kvota, kuri 2026 metais siekia 662,4 mln. specialiųjų skolinimosi teisių (SST), t. y. apie 778,08 mln. eurų³¹. Nuo 2018 metų Lietuvos finansinius įsipareigojimus TVF vykdo LB, panaudodamas LB finansinį turtą.

Nuo 2015 m. vasario 3 d. Lietuva tapo visateise Europos stabilumo mechanizmo (ESM) nare. Pagal ESM steigimo sutartį, Lietuva į ESM kapitalą turi įmokėti 486,2 mln. eurų. Per 5 metus Lietuva, prisijungusi prie ESM, įmokėjo 327,2 mln. eurų. Po 12 metų nuo euro įvedimo, t. y. 2027 metais, Lietuvos ESM įstatinio kapitalo pasirašymo įmokų suma turės būti koreguojama – Lietuva turės įmokėti į ESM kapitalą dar 159 mln. eurų. Įmokos į ESM kapitalą taip pat reiškia, kad Lietuva įgyja teisę į proporcingą šios institucijos pelno dalį. Pagal ESM sutarties nuostatas, ESM valdytojų taryba bet kada (jeigu yra poreikis atkurti sumažėjusį skolinimo pajėgumą) gali pareikalauti įmokėti neįmokėtą įstatinio kapitalo sumą ir nustatyti terminą, per kurį ESM narės turi ją įmokėti. Taip pat ESM valdytojų taryba gali nuspręsti pakeisti įstatinio kapitalo dydį ir atitinkamai kiekvienos ESM narės įstatinio kapitalo įmokų sumą (Lietuvos – 0,4036 procento). Tačiau maža tikimybė, kad **ESM valdytojų taryba gali priimti sprendimą, pagal kurį ESM narės turėtų sumokėti neįmokėtą įstatinio kapitalo sumą (Lietuva – 159 mln. eurų)**, arba nuspręsti padidinti įstatinio kapitalo dydį ir atitinkamai kiekvienos ESM narės įstatinio kapitalo įmokų sumą.

Taip pat Lietuva, kaip ES valstybė narė, kasmet moka įmokas į ES biudžetą. Įmokos dydis priklauso nuo surenkamų muitų sumos, neperdirbto plastiko atliekų kiekio statistinių rodiklių, šalies ekonominių rodiklių (bendrojo nacionalinio produkto ir PVM apmokestinamosios bazės) ir ES biudžeto dydžio. Einamaisiais metais valstybių narių įmokos tikslinamos dėl atliktų ES biudžeto išlaidų pakeitimų ir valstybių narių surenkamų muitų, neperdirbto plastiko atliekų kiekio ir ekonominių rodiklių prognozių atnaujinimo – priimami taisomieji ES biudžetai. Per metus paprastai būna priimami 3–5 taisomieji ES biudžetai, kuriuose valstybių narių įmokos gali būti tikslinamos tiek jas didinant, tiek mažinant (14 paveikslas).

14 paveikslas. Įmokos į ES biudžetą, mln. eurų

Šaltinis – FM.

* Prognozuojami duomenys.

2025 metais buvo priimti 3 ES biudžeto taisomieji biudžetai (vieno iš jų finansinis poveikis jaučiamas 2026 metais). 2025 m. lapkričio 26 d. buvo patvirtintas taisomasis biudžetas AB 3/2025, pagal kurį Lietuvos įmoka į ES biudžetą sumažėjo apie 0,21 mln. eurų. Lietuvos 2025 metų įmoka

³¹ 2026 m. kovo 30 d. SST kursas – 1,17457 EUR (https://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_five.aspx).

padidėjo ir dėl visų ankstesnių metų įmokų balansų patikslinimo (61,6 mln. eurų). 2026 metų Lietuvos biudžete planuojama Lietuvos įmoka – 870 mln. eurų.

Šalia kasmet mokamų ES nuosavų išteklių įmokų, 2024–2027 metais Lietuva papildomai į ES biudžetą perves 10,6 mln. eurų (kasmet po 2,64 mln. eurų), t. y. Ukrainai suteiktų paskolų pagal priemonę „Makrofinansinė pagalba“³² palūkanų išlaidoms padengti.

3.3.5. Ekstremalieji įvykiai

Nacionalinės galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės (nacionalinė rizikos analizė) tikslas – numatyti pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikas (toliau šiame poskyryje – rizikos), galinčias sukelti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją, dėl kurios būtų reikalingas koordinuotas valstybės institucijų bei įstaigų atsakas. NKVC nuo 2023 metų pavesta atlikti nacionalinę rizikų analizę. Numatyta, kad ministerijos ir kitos valstybės institucijos bei įstaigos pagal kompetenciją padeda NKVC tai atlikti. Rengiant nacionalinės rizikos analizės išvadas iš viso dalyvavo 43 ministerijos, kitos valstybės institucijos bei įstaigos. Nors nacionalinė rizikos analizė neskirta tiesiogiai viešųjų finansų poveikiui vertinti, ją atliekant nustatytos rizikos gali daryti reikšmingą įtaką viešiesiems finansams. Pirma, dalies rizikų pasireiškimas gali lemti staigų ir reikšmingą valstybės biudžeto išlaidų augimą (pavyzdžiui, ekstremaliųjų situacijų valdymo, reagavimo, infrastruktūros atkūrimo, sveikatos priežiūros ir t. t.). Antra, pasireiškus rizikoms gali būti neigiamai paveikta ekonominė veikla, todėl gali sumažėti valstybės mokestinės pajamos, o socialinės ir kitos su ekonomikos sulėtėjimu susijusios išlaidos gali padidėti. Trečia, dalis rizikų lemia ilgalaikius įsipareigojimus valstybės finansams, susijusius su prevencinių, pasirengimo ir atsparumo didinimo priemonių planavimu bei finansavimu.

2024 metų nacionalinis rizikų sąrašas buvo sudarytas atsižvelgiant į tai, ar rizikos gali sukelti valstybės lygio ekstremaliąją situaciją arba krizę. Valstybės lygio ekstremalioji situacija – Lietuvos teritoriniuose vandenyse Baltijos jūroje įvykusi ekstremalioji situacija arba tokia situacija, kai ekstremaliojo įvykio padariniai atitinka Vyriausybės nustatytus ekstremaliojo įvykio kriterijus dviejuose ar daugiau savivaldybių teritorijų³².

Istoriniai įvykiai rodo, kad įvairios krizės, ekstremaliosios situacijos ir kiti nenumatyti atvejai gali turėti reikšmingą poveikį viešiesiems finansams (15 lentelė).

15 lentelė. Krizės, ekstremaliosios situacijos ir kiti įvykiai, turėję poveikį viešiesiems finansams

Rizikos pasireiškimo atvejis	Laikotarpis	Papildomos valstybės biudžeto išlaidos per nurodytą laikotarpį
COVID-19 pandemija	2020–2022 m.	4 256,6 mln. eurų
Migracijos krizė prie Lietuvos–Baltarusijos sienos	2021–2022 m.	191,8 mln. eurų
Alytaus padangų perdirbimo įmonės „Ekologistika“ gaisras	2019–2022 m.	5,7 mln. eurų

Šaltinis – FM.

2024 metais atlikus nacionalinę rizikos analizę iš viso įvertintos 29 rizikos. Rizikų vertinimo balų sistema skirta rizikoms palyginti nacionaliniu mastu pagal jų pasireiškimo tikimybę ir bendrą

³² Vadovaujantis Lietuvos Respublikos krizių valdymo ir civilinės saugos įstatymo 32 straipsnio 3 dalies 2 punktu.

poveikį žmonėms, gyvybiškai svarbioms valstybės funkcijoms, aplinkai bei politinei ir socialinei aplinkai. Taigi, vertinimas neatspindi tiesioginio ar kiekybiškai įvertinto poveikio viešiesiems finansams ir neturėtų būti interpretuojami kaip fiskalinio poveikio dydžio matas. Vienodai pagal rizikos lygį įvertintos grėsmės gali turėti labai skirtingą poveikį valstybės finansams, o viešųjų finansų požiūriu turi būti vertinamas platesnis rizikos mastas, scenarijų trukmė ir galimų finansinių pasekmių pobūdis.

Pagal nacionalinę rizikos analizę, 11 rizikų įvertintos kaip didelės arba labai didelės, 14 – vidutinės, 4 – žemos. Gamtinio pobūdžio grupėje išskirtos 4 rizikos: 1 labai didelė, 2 didelės ir 1 vidutinė. Techninio pobūdžio grupėje išskirtos 8 rizikos: 3 didelės, 4 vidutinės ir 1 žema. Ekologinio pobūdžio grupėje išskirtos 3 rizikos: 1 labai didelė ir 2 vidutinės. Socialinio pobūdžio grupėje išskirtos 9 rizikos: 1 labai didelė, 6 vidutinės ir 2 žemos. Kitų ekstremaliųjų įvykių grupėje išskirtos 5 rizikos: 1 labai didelė, 2 didelės, 1 vidutinė ir 1 žema.

3.3.6. Klimato kaita

ES klimato tarnybos „Copernicus“ ir Pasaulio meteorologijos organizacijos duomenimis, 2024 metai visame pasaulyje buvo šilčiausi per daugiau nei 100 000 metų, o visuotinio atšilimo padarinius rodo dažnėjančios sausras, audros ir kiti ekstremalūs meteorologiniai reiškiniai. Europos aplinkos agentūros duomenimis, vien 2024 metais Lietuva patyrė apie 700 mln. eurų vertės žalų ir nuostolių dėl ekstremalių reiškinių, siejamų su klimato kaita. Norint suvaldyti klimato krizę reikia mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį atmosferoje.

Nacionaliniai **klimato kaitos švelninimo tikslai** nustatyti Nacionalinėje klimato kaitos darbotvarkėje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2021 m. birželio 30 d. nutarimu Nr. XIV-490 „Dėl Nacionalinės klimato kaitos programos patvirtinimo“, (NKKVD). Pagal 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įpareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013 (Pastangų pasidalijimo reglamentas), valstybėms narėms nustatomi įsipareigojimai dėl jų minimalių ŠESD mažinimo indėlių 2021–2030 metais sektoriuose, kuriems netaikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (ES ATLPS). Lietuva privalės **21** procentu sumažinti išmetamų ŠESD kiekį ES ATLPS nedalyvaujančiuose sektoriuose, šiam tikslui pasiekti NKKVD 2030 metams nustatyti klimato kaitos švelninimo tikslai atskiriems ES ATLPS nedalyvaujantiems sektoriams: 14 procentų transporto sektoriuje, 19 procentų pramonės sektoriuje, 11 procentų žemės ūkio sektoriuje, 65 procentai atliekų sektoriuje ir 26 procentai mažosios energetikos sektoriuje palyginti su 2005 metais.

Prisitaikymas prie klimato kaitos reikalingas, kad besikeičiantis klimatas atneštų kuo mažesnius nuostolius ir žalą. Su klimatu susijusios ekstremalios sąlygos 1980–2024 metais ES sukėlė turtinių nuostolių, kurių suma siekia 822 mlrd. eurų, iš kurių daugiau nei 208 mlrd. eurų (25 procentai) patirta 2021–2024 metais. Statistinė analizė parodė, kad ekonominiai nuostoliai laikui bėgant didėja, o pastarieji 4 metai yra tarp 5 metų, kuriais nuo 1980 metų buvo patirti didžiausi metiniai ekonominiai nuostoliai (16 lentelė). Kadangi numatoma, kad su ekstremaliomis oro ir klimato sąlygomis susiję reiškiniai toliau stiprės, su jais susiję ekonominiai nuostoliai greičiausiai toliau didės.

16 lentelė. Ekonominiai nuostoliai ir mirčių atvejai, kuriuos sukėlė su oru ir klimatu susiję ekstremalūs reiškiniai (1980–2024 metais) Lietuvoje

Rodiklis	Ekonominiai nuostoliai ir mirčių atvejai
Bendri nuostoliai (mln. Eur)	2,968
Nuostoliai km ² (Eur)	45,467
Nuostoliai vienam gyventojui (Eur)	899
Apdrausti nuostoliai (mln. Eur)	70
Apdraustų nuostolių dalis (proc.)	2
Mirę asmenys	731

Šaltinis – Europos aplinkos agentūros duomenys.

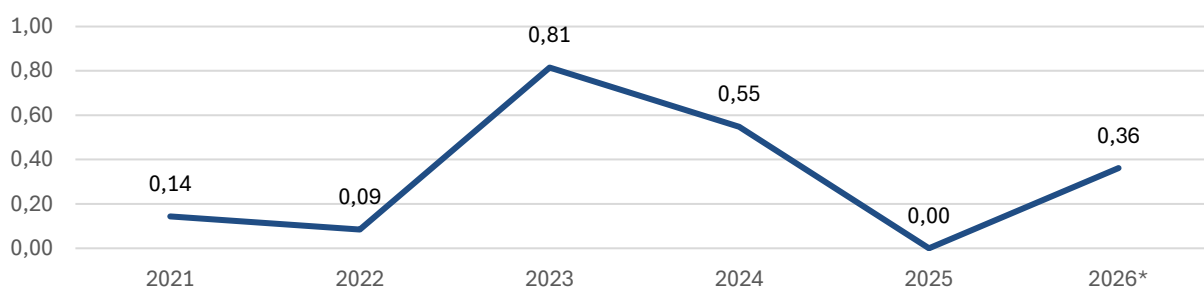
Klimato kaita veikia valstybės biudžetą per 2 pagrindines dedamąsias:

Klimato kaitos švelninimas – investicijos į žaliąją transformaciją, atsisakant iškastinio kuro naudojimo ir skatinant klimatui draugiškas technologijas, tačiau viršijus Lietuvai nustatytas metines ŠESD kvotas, perviršį reikės kompensuoti rinkoje įsigyjant atitinkamus kreditus ir reikės daugiau lėšų priemonėms įgyvendinti ateityje.

Prisitaikymo prie klimato kaitos veikla – atsižvelgiant į dabarties ir ateities klimata, planuojami ir įgyvendinami veiksmai, kuriais mažinamas žalingas klimato kaitos poveikis ir žmogaus ar aplinkos pažeidžiamumas dėl jos, didinamas atsparumas klimato kaitai arba pasinaudojama jos teikiama galimybėmis.

FM turimais duomenimis, Lietuvoje savivaldybių išlaidos, susijusios su gamtinio pobūdžio ekstremaliųjų įvykių padarinių kompensavimu, nuo 2021 metų vidutiniškai sudarė apie 0,33 mln. eurų per metus (15 paveikslas). Nors iki šiol šios išlaidos nebuvo reikšmingos, jų dydis išlieka sunkiai prognozuojamas, klimato kaitai lemiant galimą tokių reiškinių dažnėjimą.

15 paveikslas. Lietuvoje įvykusių su klimato kaita susijusių ekstremaliųjų įvykių išlaidos, mln. eurų

Šaltinis – FM.

* 2026 metų negalutiniai duomenys.

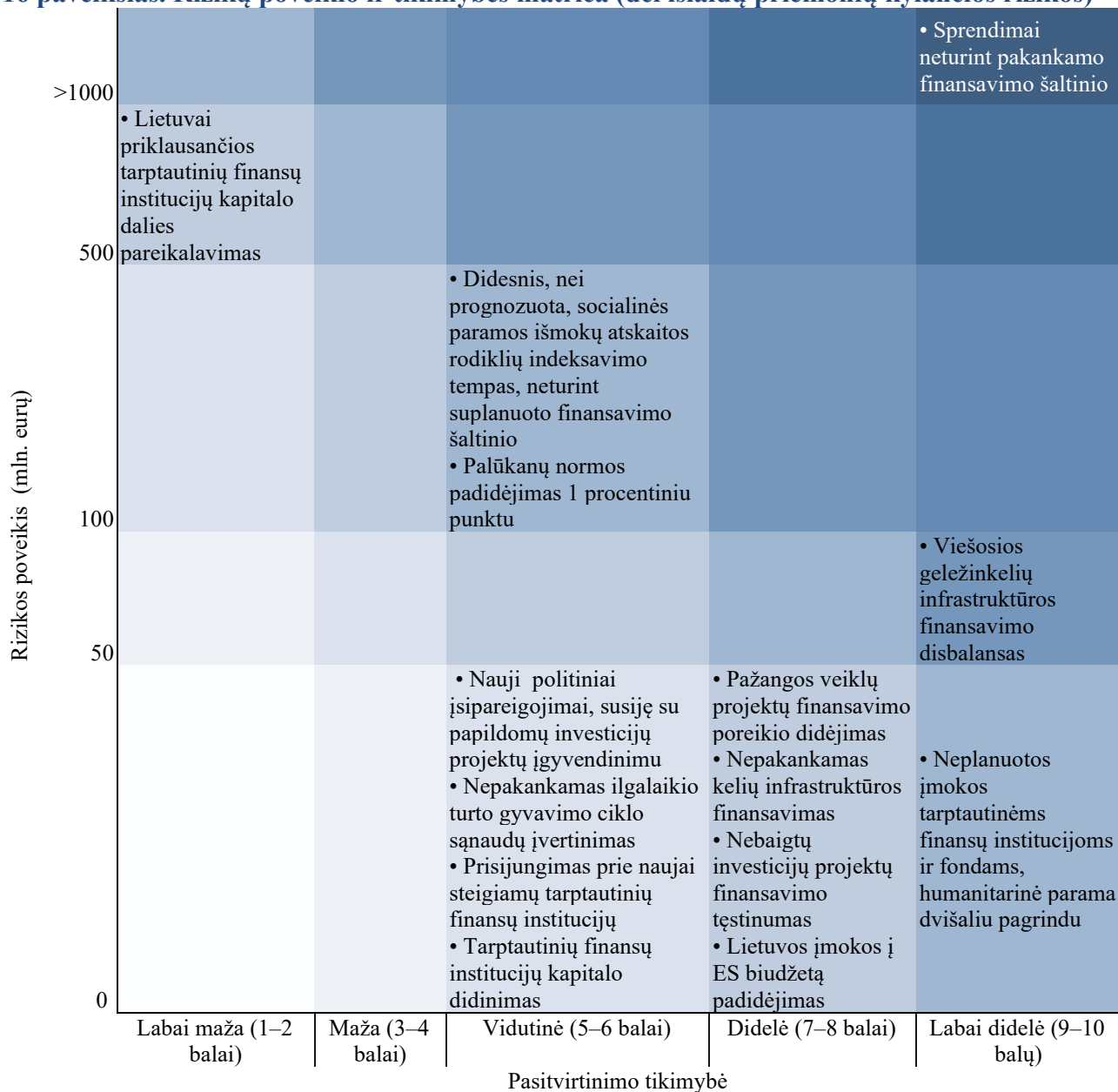
3.4. Dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos

Išlaidų priemonių dalyje nagrinėjami pagrindiniai fiskalinės rizikos šaltiniai, susiję su viešųjų išlaidų raida, įskaitant socialinio draudimo išmokas, nenumatytų išlaidų finansavimą ir valdžios sektoriaus skolą, taip pat dėl galimų neplanuotų valstybės išlaidų ir papildomo finansavimo poreikio, susijusio su ekstremaliųjų įvykių ir klimato kaitos padarinių valdymu, tarptautinių finansų institucijų kapitalo ir kitų finansinių įsipareigojimų vykdymu, taip pat galimu Lietuvos įmokų į ES biudžetą ar ESM padidėjimu.

Nustatytų išlaidų priemonių rizikų matrica rodo, kad nustatytos išlaidų rizikos yra daugiausia vidutinės, didelės arba labai didelės tikimybės. Išlaidų rizikos pasižymi dideliu fiskaliniu poveikiu,

tarp šių rizikų labiausiai išsiskiria sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio, viršijantys 1 mlrd. eurų, (16 paveikslas).

16 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos)

Iš viso nustatytos 25 rizikos, kylančios iš išlaidų priemonių, iš šių rizikų 14 rizikų įvertinta rizikos tikimybė ir poveikis (17 lentelė). Jei visos šios rizikos pasitvirtintų tuo pačiu metu, bendras jų poveikis viešiesiems finansams vienais metais galėtų siekti 2 515,2 mln. eurų, neįskaičiuojant rizikų, kurių tikimybės rengiant FRA nėra galimybės įvertinti. Įskaičiavus šias rizikas, poveikis siektų 4 308,4 mln. eurų. Visų pagal tikimybę įvertintų išlaidų rizikų svertinis poveikis viešiesiems finansams galėtų siekti 1 469,8 mln. eurų per vienus metus. Pažymėtina, kad tikrasis poveikis galėtų būti didesnis, jei visos rizikos turėtų poveikio vertinimą dėl aukštos neįvertintų rizikų pasitvirtinimo tikimybės.

Pagrindinės išlaidų rizikų valdymo priemonės – naujų įsipareigojimų ribojimas, investicijų ir išlaidų prioritetų nustatymas, finansinio poveikio vertinimas, projektų įgyvendinimo etapų nustatymas bei apimties ir terminų koregavimas. Finansiniams įsipareigojimams užtikrinti taikomas išankstinis planavimas ir derinimas, aktyvus dalyvavimas priimant ES ir tarptautinių finansų

institucijų sprendimus, asignavimų perskirstymas ir alternatyvių finansavimo šaltinių paieška. Klimato kaitos ir gamtinių ekstremaliųjų įvykių rizikoms valdyti stiprinamos prevencijos, stebėsenos, perspėjimo ir reagavimo sistemos, taip pat planuojamos ilgalaikės investicijos į atsparią infrastruktūrą ir prisitaikymą prie klimato kaitos. Kitų ekstremaliųjų rizikų valdymas grindžiamas teisinio reguliavimo stiprinimu, infrastruktūros ir stebėjimo sistemų modernizavimu bei tarpinstituciniu ir tarptautiniu bendradarbiavimu (priedas).

17 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas (dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos)

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
1. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	2027 m. – 691 mln. eurų 2028 m. – 1 051 mln. eurų 2029 m. – 1 597 mln. eurų	9 balai
2. Didesnis, nei prognozuota, indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio	2026 metais – 87 mln. eurų 2027 metais – 129,3 mln. eurų 2028 metais – 218,7 mln. eurų	6 balai
3. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo	2027 metais – 459,3 mln. eurų 2028 metais – 1 293,7 mln. eurų 2029 metais – 2 718,3 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti
4. Nebaigtų investicinių projektų (VIP) finansavimo tęstinumas	vidutiniškai 7,5 mln. eurų per metus	7–8 balai
5. Pažangos veiklų projektų finansavimo poreikio didėjimas	vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	7–8 balai
6. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu	vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	5 balai
7. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas	vidutiniškai 75–100 mln. eurų per metus	9 balai
8. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas	vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	8 balai
9. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas	vidutiniškai 25–37,5 mln. eurų per metus	5 balai
10. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų	2027 metais – 616,7 mln. eurų 2028 metais – 308 mln. eurų 2029 metais – 16,2 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti
11. Kredito reitingų agentūrų vertinimo suprastėjimas ir palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu	2026 metais – 19 mln. eurų 2027 metais – 75 mln. eurų 2028 metais – 141 mln. eurų 2029 metais – 215 mln. eurų	5 balai
12. Dėl kintančios geopolitinės situacijos neplanuotas poreikis skubiai didinti gynybos finansavimą	didelis	9–10 balų
13. Reikšmingi skirtumai tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS)	didelis	9–10 balų
14. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas	Didžiausias galimas poveikis – 816,81 mln. eurų	1 balas
15. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	Didžiausią galima poveikį sunku prognozuoti, jis priklausytų nuo aplinkybių ir kintančios geopolitinės situacijos	6 balai

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
	Ateinančius kelerius metus (2026–2029 m.) žinomas poveikis – 3,913 mln. eurų	
16. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų	Labai preliminariniu vertinimu – 5–40 mln. eurų (apmokamo kapitalo dalis)	6 balai
17. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams, humanitarinė parama dvišaliu pagrindu	5–20 mln. eurų kasmet	10 balų
18. Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas	Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas, lyginant su numatytais asignavimais: 2026 metais apie 44 mln. eurų, 2027–2029 metais – apie 27 mln. eurų kasmet. Pagal istorinių (2020–2025 metų) duomenų vidurkį	8 balai
19. Papildomas neplanuotas ESM kapitalo didinimas	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	1 balas
20. Gamtinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	-	9 balai
21. Techninio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	-	7 balai
22. Ekologinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	-	7 balai
23. Kiti ekstremalieji įvykiai	-	8 balai
24. Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusi rizika	-	3 balai
25. Su klimato kaita susijusi rizika	-	9 balai
Rezultatus apibendrinantis rodiklis*		Poveikis, mln. eurų
Suminis rizikų poveikis per vienus metus		2 515,2
Suminis rizikų poveikis per vienus metus, įskaitant rizikas, kurių pasireiškimo tikimybė negali būti įvertinta		4 308,4
Svertinis rizikų poveikis per vienus metus		1 469,8

* Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, į apibendrinamuosius rodiklius įtrauktas metinio rizikos poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

3.4.1. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9/10	2027 m. – 691 mln. eurų 2028 m. – 1 051 mln. eurų 2029 m. – 1 597 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Ilgalaikių įsipareigojimų finansavimo poreikis ir nepakankamas ilgalaikis jų finansavimo užtikrinimas. Patys sprendimai ar įsipareigojimai nėra laikomi rizikomis, tačiau dėl jų, ypač ilgalaikių, vykdymo ateityje atsiranda papildomų išlaidų poreikis.

Vertinimo apžvalga

Dalis išlaidų, susijusių su įsipareigojimais pagal teisės aktus, nėra suplanuota 2027–2028 metų biudžete tvirtinant 2026–2028 metų biudžetą (pavyzdžiui, pedagoginių darbuotojų DU didinti pagal

Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinę sutartį³³, valstybės biudžeto įmokoms į Privalomojo sveikatos draudimo fondą už valstybės lėšomis draudžiamus asmenis³⁴).

Kartu kyla rizika priimti sprendimus, kurie didina ilgalaikės valstybės išlaidas, sukuria visuomenės lūkesčius dėl jų tęstinumo, tačiau nėra pagrįsti tvariais pajamų šaltiniais. Tai apima DU atskiroms darbuotojų grupėms (statutiniams pareigūnams, kultūros darbuotojams ir kt.), minimaliosios mėnesinės algos, pareiginės algos bazinio dydžio didinimą bei kitus panašius sprendimus.

3.4.2. Didesnis, nei prognozuota, socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
6/10	2026 m. – 87 mln. eurų 2027 m. – 129,3 mln. eurų 2028 m. – 218,7 mln. eurų	SADM

Rizikos šaltinis

Automatinis socialinės paramos atskaitos rodiklių indeksavimo mechanizmas, kuris tiesiogiai susieja valstybės išlaidas su DU ir vartojimo kainų pokyčiais. Sparčiai augant infliacijai ar DU, reikšmingai didėja valstybės įsipareigojimai finansuoti socialines išmokas. Jei toks išlaidų augimas nėra lydimas proporcingo valstybės pajamų didėjimo, gali didėti spaudimas viešiesiems finansams ir mažėti fiskalinis lankstumas reaguojant į kitus ekonominius ar geopolitinius sukrėtimus.

Vertinimo apžvalga

SADM, įvertinusi galimas fiskalines rizikas, pažymi, kad didžiausia rizika, galinti turėti įtaką viešiesiems finansams, būtų Lietuvos Respublikos socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo įgyvendinimas, kurio pagrindinis tikslas stiprinti socialinės apsaugos išmokų įtaką skurdo ir pajamų nelygybės mažinimui.

Įstatyme nustatyta minimalių vartojimo poreikių dydžio (MVPD) apskaičiavimo tvarka, socialinės paramos išmokų apskaitos rodiklių bazinės socialinės išmokos, šalpos pensijų bazės, tikslinių kompensacijų bazės, valstybės remiamų pajamų indeksavimo taisyklės. Šių dydžių apskaičiavimams tiesioginę įtaką daro kainų ir vidutinio DU pokyčiai, kas ir nulemia minėtų dydžių indeksavimo augimą. MVPD apskaičiuojamas pagal minimalaus maisto produktų rinkinio kainą, gyventojų vartojimo išlaidų struktūrą ir prognozuojamą kainų pokytį. Taikomas indeksavimo mechanizmas – 50 procentų sudaro MVPD pokyčiai vertinant skirtingus metus ir 50 procentų – DU pokyčiai.

Taip pat pažymėtina, kad minėtų dydžių indeksavimas daro tiesioginę įtaką:

bazinei socialinei išmokai – nuo šio dydžio priklauso išmokos vaikams ir kitos socialinės išmokos;

šalpos pensijų bazei – nuo šio dydžio priklauso šalpos išmokos stažo nesukaupusiems pensininkams, darbingumą praradusiems asmenims su negalia, vaikams su negalia;

tikslinių kompensacijų bazei – nuo šio dydžio priklauso tikslinės kompensacijos specialiųjų poreikių turintiems asmenims su negalia;

³³ Profesinių sąjungų sutartis dokumento [nuorasa.pdf](#).

³⁴ Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo Nr. I-1343 16 straipsnio pakeitimo įstatymas.

valstybės remiamų pajamų dydžiui – šis dydis taikomas vertinant asmens pajamas ir (ar) turtą, pagal kuriuos suteikiama teisė gauti socialinę paramą, taip pat apskaičiuojant socialinės paramos dydžius.

Taigi apibendrintai galima daryti išvadą, kad nepalankūs geopolitiniai ar ekonominiai sukrėtimai, lemiantys spartesnę infliacijos ar DU augimą, gali padidinti socialinės paramos atskaitos rodiklių indeksavimą. Dėl įstatyme nustatyto automatinio indeksavimo mechanizmo didėja valstybės išlaidos socialinei paramai ir gali kilti papildomas spaudimas viešiesiems finansams.

Siekiant užtikrinti bazinių dydžių didinimo nuoseklumą, nuo 2019 metų baziniai dydžiai pradėti kasmet indeksuoti, susiejus juos su MVPD³⁵. Baziniai dydžiai, nuo kurių priklauso socialinės išmokos, paprastai didinami kartą per metus (nuo sausio). Tačiau 2022 metais – prasidėjus Rusijos karinei agresijai prieš Ukrainą socialinės išmokos didintos 2 kartus (nuo sausio ir nuo birželio). Atsižvelgdama į augančią infliaciją ir mažėjančią gyventojų perkamąją galią, Vyriausybė priėmė sprendimą 2022 metais papildomai dar kartą didinti socialinių išmokų dydžius nuo birželio. Palyginti su 2021 metais, didžioji dalis pagrindinių socialinių išmokų bazinių dydžių padidėjo šeštadaliu, o šalpos pensijų bazė – penktadaliu.

Per 6 metus, kai buvo pradėtas taikyti indeksavimas, baziniai dydžiai išaugo vidutiniškai 77 procentus (18 lentelė).

18 lentelė. Bazinių dydžių augimo dinamika 2020–2025 metais, eurai, jei nenurodyta kitaip

Bazinis dydis	2020	2021	2022	2022 m. birželis	2023	2024	2025	Pokytis, lyginant 2025 m. su 2020 m., proc.
Bazinės socialinės išmokos dydis	39	40	42	46	49	55	70	79,5
Tikslinių kompensacijų bazės dydis	117	120	126	138	147	165	208	77,8
Šalpos pensijų bazės dydis	140	143	150	173	184	197	248	77,1
Valstybės remiamų pajamų dydis	125	128	129	147	157	176	221	76,8
Papildomi asignavimai skiriami baziniams dydžiams (mln. eurų)	24,9	22,4	48,4	97,9	127,9	138,8	382,6	

Šaltinis – SADM.

3.4.3. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	2027 m. 459,3 mln. eurų 2028 m. 1 293,7 mln. eurų 2029 m. 2 718,3 mln. eurų	„Sodra“

Rizikos šaltinis

Dėl įstatyme nustatyto indeksavimo mechanizmo spartesnis darbo užmokesčio fondo (DUF) augimas automatiškai didintų valstybės išpareigojimus finansuoti pensijas.

³⁵ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos išmokų atskaitos rodiklių ir bazinio bausmių ir nuobaudų dydžio nustatymo įstatymo 3 straipsnio 4 dalimi, MVPD kasmet tvirtinamas SADM ministro įsakymu.

Vertinimo apžvalga

Pensijų išlaidos vertinamos pasitelkiant teorinę prielaidą, kuri skirta galimam alternatyvių makroekonominių pokyčių poveikiui viešiesiems finansams įvertinti ir pagal kurią dėl spartesnio, nei numatyta, DUF augimo pensijų indeksavimo koeficientas galėtų siekti apie 15 procentų 2027 metais, 17 procentų 2028 metais ir 20 procentų 2029 metais (palyginti, 2026 metų pensijų indeksavimo koeficientas sudaro 9,87 procento)³⁶. Esant spartesniam pensijų indeksavimui, nei numatyta pagrindiniame scenarijuje, papildomas poveikis viešiesiems finansams galėtų reikšmingai didėti – nuo 459 mln. eurų 2027 metais iki apie 2,7 mlrd. eurų 2029 metais.

19 lentelė. Pensijų išlaidų augimo dėl spartesnio DUF augimo rizikos vertinimas

Išlaidos	2026 m. laukiama	2027 m. progozė	2028 m. progozė	2029 m. progozė
Pensijų išlaidos išmokoms (pagal kovo prognozes)	6 947,1	7 675,6	8 378,3	9 059,6
Pensijų išlaidos išmokoms (pagal spartesnio DUF augimo scenarijų)		8 135	9 672	11 778
Skirtumas, mln. Eur		459,3	1 293,7	2 718,3
Skirtumas, proc.		6	15,4	30

Šaltinis – „Sodra“.

3.4.4. Nebaigtų investicijų projektų finansavimo tęstinumas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
7–8/10	Vidutiniškai 7,5 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Nebaigtų investicijų projektų (ypač investicinių projektų, pradėtų įgyvendinant Valstybės investicijų programą (VIP)) sąmatų neatitiktis esamai kainų aplinkai. Šie projektai buvo suplanuoti ankstesnėmis ekonominėmis sąlygomis, todėl jų finansavimo poreikis nustatytas remiantis tuo metu galiojusiomis kainų prielaidomis. Projektų įgyvendinimo laikotarpiu dėl infliacijos, DU, statybos medžiagų ir energijos (įskaitant dyzeliną) kainų augimo faktinės sąnaudos padidėjo, gali atsirasti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis.

3.4.5. Pažangos veiklų (investicijų) projektų finansavimo poreikio didėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
7–8/10	Vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	FM

³⁶ Pažymima, kad pensijų indeksavimo galimybės būtų vertinamos pagal galiojančius teisės aktus. Pagal šiuo metu galiojantį Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymą, apskaičiuotas indeksavimo koeficientas taikomas, jeigu, jį pritaikius, indeksavimo metais planuojamos pensijų socialinio draudimo rūšies išlaidos neviršija planuojamų pensijų socialinio draudimo rūšies įplaukų ir po indeksavimo metų einančiais kalendoriniais metais prognozuojamos pensijų socialinio draudimo išlaidos nepradedą viršyti prognozuojamų pensijų socialinio draudimo rūšies įplaukų. Jeigu indeksavimo metais pensijų socialinio draudimo rūšies įplaukos, nevykdant indeksavimo, viršija pensijų socialinio draudimo rūšies išlaidas, indeksavimo koeficientas apskaičiuojamas taip, kad pensijų socialinio draudimo rūšies išlaidos pensijoms indeksuoti neviršytų 75 procentų indeksavimo metais planuojamo pensijų socialinio draudimo įmokų perviršio, jeigu indeksavimas nebūtų vykdomas.

Rizikos šaltinis

Pažangos veiklų projektų įgyvendinimo intensyvėjimas ir laiko spaudimas užtikrinti rezultatų pasiekimą iki 2030 metų. Dalis pažangos veiklų yra išibėgėjusios, todėl didėja poreikis užtikrinti jų užbaigimą per likusį laikotarpį. Kartu projektų finansavimo poreikis buvo planuojamas pagal ankstesnes prielaidas, todėl dėl kainų pokyčių ir įgyvendinimo spartinimo gali atsirasti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis. Įgyvendinant ES lėšomis finansuojamus projektus, dalis išlaidų gali būti pripažįstama netinkamomis finansuoti, todėl susidariusį finansavimo skirtumą gali prireikti dengti valstybės biudžeto arba kitomis projekto vykdytojo lėšomis. Papildomą riziką kelia tai, kad rengiant 2026–2028 metų biudžeto projektą dalis pažangos veikloms numatytų asignavimų buvo perskirstyta gynybos išlaidoms finansuoti: dėl to finansavimo poreikis galėjo būti atidėtas vėlesniems laikotarpiams arba gali tekti peržiūrėti veiklų apimtis.

3.4.6. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	Vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Nauji strateginiai ar politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų ar veiklų įgyvendinimu, pavyzdžiui, Klaipėdos valstybinio jūrų uosto pietinės dalies plėtra ir kita.

Jeigu būtų nuspręsta šias iniciatyvas įgyvendinti numatyta apimtimi ir terminais, o jų finansavimo poreikis viršytų suplanuotus asignavimus, gali prireikti papildomų valstybės biudžeto lėšų arba tektų koreguoti iniciatyvų apimtį ar įgyvendinimo terminus.

3.4.7. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9/10	Vidutiniškai 75–100 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Nepakankamai įvertintas ir suplanuotas valstybės nuosavybės teise priklausančio ilgalaikio turto išlaikymo, eksploatavimo ir atnaujinimo poreikis.

Vertinimo apžvalga

Įvertinta remiantis 2023–2025 metų faktiniu valstybės biudžeto poreikiu. Viešosios geležinkelių infrastruktūros srityje valstybės biudžete 2023–2025 metams buvo numatytos papildomos lėšos (atitinkamai 61 mln. eurų, 65 mln. eurų ir 81 mln. eurų), skirtos infrastruktūros saugai užtikrinti, kai infrastruktūros valdytojui nepakanka finansinių išteklių dėl sumažėjusių krovinių srautų. Tačiau, pagal infrastruktūros valdytojo pateiktą informaciją, faktinis finansavimo poreikis yra didesnis, todėl tikėtinas papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikis ir 2026–2029 metais.

3.4.8. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
8/10	Vidutiniškai 37,5–50 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Kelių infrastruktūros srityje 2026–2029 metams planuojamų Kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo lėšų gali nepakakti valstybinės reikšmės kelių infrastruktūros tinklui prižiūrėti ir atnaujinti. Dalis kelių taisymo (remonto) išlaidų 2026 metais laikinai finansuojama Valstybinio kelių fondo lėšomis. Tai gali rodyti išliekantį finansavimo atotrūkį ir lemti papildomų valstybės biudžeto lėšų poreikį vėlesniais metais.

3.4.9. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	Vidutiniškai 25–37,5 mln. eurų per metus	FM

Rizikos šaltinis

Priimant sprendimus dėl naujo ilgalaikio turto sukūrimo ar įsigijimo nepakankamai įvertinamos viso turto gyvavimo ciklo sąnaudos, įskaitant eksploatavimo, priežiūros, remonto ir atnaujinimo išlaidas.

Rizika gali pasireikšti papildomų, vidutinio laikotarpio biudžeto planuose nenumatytų valstybės biudžeto lėšų poreikiu turto funkcionalumui ir saugai užtikrinti.

3.4.10. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	2027 metais 616,7 mln. eurų 2028 metais 308 mln. eurų 2029 metais –16,2 mln. eurų ³⁷	„Sodra“

Rizikos šaltinis

Nepalanki ekonominė raida, galinti lemti užimtumo ir gyventojų pajamų mažėjimą bei didesnę socialinio draudimo išmokų poreikį.

Vertinimo apžvalga

Vertinant nepalankių ekonominių sąlygų riziką, skaičiuojant Garantinio fondo, Ilgalaikio darbo išmokų fondo bei nedarbo išlaidų išmokų išlaidas remiamasi prielaida, kad ekonominio nuosmukio scenarijus būtų panašus į 2009 metų finansų krizės situaciją, kai BVP palyginamosiomis kainomis krito 14,8 procento, palyginti su 2008 metais, o nedarbo lygis 2010 metais pasiekė 17,8 procento, kai 2008 metais siekė tik 5,8 procento. Jeigu 2027–2029 metais pasitvirtintų atitinkamos nepalankios ekonominės sąlygos, nedarbo išmokoms galėtų prireikti papildomai 570 mln. eurų jau 2027 metais.

Vidutiniškai pasitvirtinus visoms rizikoms reikėtų papildomai 303 mln. eurų valstybės lėšų išlaidoms finansuoti per metus, palyginti su baziniu scenarijumi.

20 lentelė. Socialinių išmokų didėjimas, pasitvirtinus rizikoms, mln. eurų

Išlaidos	2026 m. laukiama	2027 m. prognozė	2028 m. prognozė	2029 m. prognozė
Garantinio fondo išlaidos išmokoms (pagal kovo mėn. prognozes)	34,0	41,5	50,5	61,3

³⁷ Neigiama suma susidaro dėl $t + 3$ metais atsigaujančio užimtumo ir atitinkamai mažėjančių nedarbo išmokų.

Išlaidos	2026 m. laukiama	2027 m. prognozė	2028 m. prognozė	2029 m. prognozė
Garantinio fondo išlaidos išmokoms (pagal krizės scenarijų)		72,2	68,7	65,3
Skirtumas, mln. eurų		30,7	18,2	4
Skirtumas, proc.		74	36	6,5
Ilgalaikio darbo išmokų fondo išlaidos išmokoms (pagal kovo prognozes)	15,6	17	18,9	20,9
Ilgalaikio darbo išmokų fondo išlaidos išmokoms (pagal krizės scenarijų)		32,3	30,8	29,3
Skirtumas, mln. eurų		15,3	11,9	8,4
Skirtumas, proc.		90,3	63	40,2
Nedarbo išlaidos išmokoms (pagal kovo prognozes)	579,8	619,6	650,5	687,8
Nedarbo išlaidos išmokoms (pagal krizės scenarijų)		1 190,3	928,4	659,2
Skirtumas, mln. eurų		570,7	277,9	-28,6
Skirtumas, proc.		92,1	42,7	-4,2
Iš viso skirtumas, mln. eurų		616,7	308	-16,2

Šaltinis – „Sodra“.

3.4.11. Palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5/10	2026 metais – 19 mln. eurų 2027 metais – 75 mln. eurų 2028 metais – 141 mln. eurų 2029 metais – 215 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Valstybės kredito reitingo ir skolinimosi sąlygų pokyčiai. Valstybės skolos valdymo išlaidos priklauso nuo šalies rizikos vertinimo, skolos dydžio ir monetarinės politikos sprendimų. Šį vertinimą atlieka tarptautinės kredito reitingų agentūros, kurių suteiktas Vyriausybės skolinimosi kredito reitingas atspindi šalies gebėjimą vykdyti savo finansinius įsipareigojimus. Vertindamos šalį, agentūros analizuoja finansinius, ekonominius ir socialinius rodiklius, taip pat taikomas fiskalinės politikos ir skolos valdymo priemonės, siekdamos nustatyti, ar vidutiniu laikotarpiu išlaikomas tvarus ekonomikos ir viešųjų finansų lygis.

Vertinimo apžvalga

Visų penkių reitingų agentūrų ekspertų teigimu, kaip ir ankstesniais metais, aukštesnį investicinį Lietuvos reitingą (21 lentelė, 17 paveikslas) lemia narystė euro zonoje ir NATO, vidutinis valstybės skolos lygis, tokį patį reitingą (A) turinčių šalių medianą viršijantys valdysenos rodikliai bei ekonominis atsparumas. Atitinkamai neigiamai kredito reitingą veikia nedidelis ekonomikos dydis ir atvirumas, nepalankios demografinės tendencijos ir geopolitinis neapibrėžtumas.

21 lentelė. Kredito reitingai 2025 metų pabaigoje

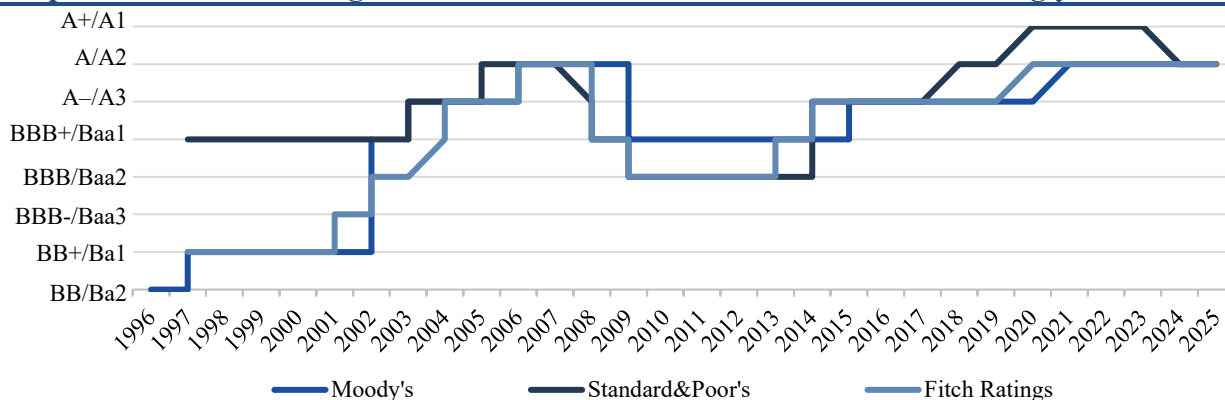
Reitingų agentūra	Ilgalaikio skolinimosi reitingas*	Perspektyva	Trumpalaikio skolinimosi reitingas*
<i>Fitch Ratings</i>	A	Stabili	F1+
<i>Moody's</i>	A2	Stabili	–
<i>S&P Global Ratings</i>	A	Stabili	A-1
<i>Morningstar DBRS</i>	A (aukštas)	Stabili	R-1 (vidutinis)
<i>Scope Ratings</i>	A+	Stabili	S-1+

Šaltiniai: reitingų agentūros *Fitch Ratings*, *Moody's*, *Standard & Poor's*, *Morningstar DBRS*, *Scope Ratings*.

* Visų reitingų agentūrų reitingai užsienio ir vietine valiuta buvo vienodi.

Vidutiniu laikotarpiu rinkoje 1 procentiniu punktu padidėjus kintamosioms ir fiksuotosioms palūkanų normoms, už valdžios sektoriaus prisiimtus naujus įsipareigojimus mokėtinos palūkanos 2026 metais padidėtų 19 mln. eurų, 2027 metais – 75 mln. eurų, 2028 metais – 141 mln. eurų, 2029 metais – 215 mln. eurų.

17 paveikslas. Lietuvos ilgalaikio skolinimosi užsienio valiuta kredito reitingų raida

Šaltinis – FM.

3.4.12. Dėl kintančios geopolitinės situacijos neplanuotas poreikis skubiai didinti gynybos finansavimą

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9–10/10	Didelis	KAM

Rizikos šaltinis

Ilgalaikę riziką viešiesiems finansams kelia geopolitinės įtampos bei politinis neapibrėžtumas.

Vertinimo apžvalga

Atsižvelgdama į tiesioginę ir realią Rusijos Federacijos keliamą grėsmę, Lietuvos Respublika turi toliau stiprinti atgrasymą ir pasirengimą valstybės gynybai karinės agresijos atveju. Tam būtina sparčiai vystyti gynybos pajėgumus ir užtikrinti aukštą kovinių bei kovinės paramos vienetų parengtį. Šių tikslų įgyvendinimas reikalauja stabilaus ir didelio gynybos finansavimo (apie 5–6 procentus BVP). Be to, praktiniai iššūkių realiame mūšio lauke pavyzdžiai verčia ieškoti efektyvesnių sprendimų – nuo pažangesnės ginkluotės ir gynybos sistemų iki inovatyvių ryšių ar žvalgybos priemonių. Didėjanti reali Rusijos Federacijos keliamą grėsmę ženkliai spartėjant karinei technologinei pažangai gali kelti riziką.

3.4.13. Reikšmingų skirtumų tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), rizika

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9–10/10	Didelis	KAM

Rizikos šaltinis

Faktinių valdžios sektoriaus išlaidų nukrypimai nuo planuotų išlaidų ir su tuo susijusios statistinės pataisos pagal ESS metodologiją, galinčios lemti didesnes arba mažesnes valdžios sektoriaus išlaidas.

Vertinimo apžvalga

Dėl sparčiai besikeičiančių karybos būdų sudėtinga iš anksto tiksliai planuoti gynybos poreikius. Reikšmingą įtaką turi ir aukščiausio lygio politiniai sprendimai dėl gynybos prioritetų, jų įgyvendinimo apimtys, tempo bei pasirinktų priemonių, kurie gali keistis priklausomai nuo saugumo situacijos ar tarptautinių įsipareigojimų. Be to, gynybos pramonėje susiklosčiusi situacija, kai paklausa viršija pasiūlą, lemia nuolat kintančias sutarčių sąlygas, mokėjimų grafikų koregavimą ir pristatymo terminus. Dėl šių veiksnių tikimybė, kad faktinės išlaidos skirsis nuo planuotų išlaidų, yra labai didelė, o tai gali tiesiogiai didinti arba mažinti valdžios sektoriaus išlaidas.

Atsižvelgiant į šias aplinkybes, abi KAM įvardytos rizikos – dėl poreikio operatyviai sustiprinti gynybos pajėgumus inovatyviomis gynybos sistemomis ar priemonėmis bei reikšmingų skirtumų tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozuojamų ir faktinių duomenų – yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir viena kitą stiprina.

Ilgalaikė, tiesioginė ir reali Rusijos Federacijos keliama grėsmė lemia reikšmingai didėjančią gynybos finansavimą, kyla poreikis užtikrinti finansinius išteklius, kitaip kiltų grėsmė neįgyvendinti strateginių tikslų. Tai silpnintų valstybės pasirengimą gynybai karinės agresijos atveju ir galėtų neigiamai paveikti Lietuvos, kaip patikimos partnerės, reputaciją, o ilgesniu laikotarpiu – ir skolinimosi sąlygas.

Išliekant neapibrėžtumui dėl įrangos ir atsargų įsigijimo sutarčių sąlygų įvykdymo laiku, didesnės šiems įsigijimams skirtos lėšų sumos vidutiniu laikotarpiu gali padidinti nuokrypių (lyginant planuojamas ir faktines išlaidas, jas vertinant kaupimo principu) apimtį.

Be to, įsigijimų spartinimas ar didesnės apimtys politiniai sprendimai dėl finansavimo koregavimo didina antrosios rizikos pasireiškimą tikimybę, nes tokiais atvejais sprendimai dažnai priimami esant ribotam informacijos kiekiui ir kintančioms rinkos sąlygoms.

Abiejų KAM rizikų pasireiškimą tikimybė vertinama labai aukštai (artima maksimaliam balui), remiantis istorine patirtimi: per pastaruosius 4 metus gynybai kasmet buvo skiriamas papildomas finansavimas, dažniausiai iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų.

3.4.14. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	Didžiausias galimas poveikis – 816,81 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Tarptautinių finansų institucijų kapitalo pagal pareikalavimą įsipareigojimai.

Vertinimo apžvalga

Tikimybė įvertinta atsižvelgiant į tai, kad tarptautinės finansų institucijos, kurių veikloje dalyvauja Lietuva, yra stiprios, finansiškai stabilios ir turi aukščiausią kredito reitingą.

3.4.15. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
6/10	3,913 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Valstybės įsipareigojimai, kylantys iš dalyvavimo tarptautinėse finansų institucijose.

3.4.16. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
6/10	5–40 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Dėl besitęsiančios Rusijos karinės agresijos Ukrainoje, neapibrėžtos geopolitinės situacijos ir didesnio gynybos finansavimo poreikio, svarstoma apie naujų tarptautinių finansų institucijų, kurios būtų orientuotos į projektų finansavimą gynybos srityje, bendrųjų viešųjų pirkimų organizavimą, kūrimą.

Vertinimo apžvalga

Didžiausią galimą poveikį sunku prognozuoti, jis priklausytų nuo institucijų nustatyto įstatinio kapitalo dydžio. Tikimybė remiantis ekspertiniu vertinimu ir šiuo metu vykstančiomis diskusijomis dėl naujų tarptautinių institucijų steigimo.

3.4.17. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams, humanitarinė parama dvišaliu pagrindu

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
10/10	5–20 mln. eurų per metus	FM

Vertinimo apžvalga

Dėl besitęsiančios Rusijos karinės agresijos Ukrainoje, konflikto Artimuosiuose Rytuose, kitų nenumatytų konfliktų, ekstremaliųjų situacijų ir geopolitinio neapibrėžtumo, valstybės donorės, dalyvaujančios įvairiuose vystomojo bendradarbiavimo veiklose, gali būti paprašytos prisidėti papildomais įnašais, kurie iš anksto nebuvo planuoti.

3.4.18. Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
8/10	2026 metais apie 44 mln. eurų, 2027–2029 metais – apie 27 mln. eurų kasmet	FM

Rizikos šaltinis

ES biudžeto išlaidų, Lietuvos įmoką lemiančių ankstesnių metų ES nuosavų išteklių įmokų perskaičiavimai, dėl kurių einamaisiais metais gali būti tikslinama Lietuvos įmoka į ES biudžetą.

Vertinimo apžvalga

Poveikis įvertintas remiantis istoriniais duomenimis (2020–2025 m.), pagal kuriuos apskaičiuojamas duomenų vidurkis.

3.4.19. Papildomas neplanuotas ESM kapitalo didinimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	FM

Rizikos šaltinis

Valstybės įsipareigojimai, kylantys iš dalyvavimo tarptautinėse finansų institucijose.

Vertinimo apžvalga

Tikimybės vertinimas atliktas atsižvelgiant į tai, kad ESM yra stipri, finansiškai stabili institucija.

3.4.20. Gamtinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	NKVC

Rizikos šaltinis

Geologiniai ir hidrometeorologiniai reiškiniai, žmonių užkrečiamosios ligos ir kiti ūmūs žmonių sveikatos sutrikimai, vabzdžių antplūdis, gyvūnų, augalų ligos, žemės ūkio ligos židinyse dirvožemyje, žemės ūkio augalų užterštumas pavojingąja chemine medžiaga ir (ar) mišiniu (preparatu), stichinis ar katastrofinis meteorologinis ar hidrologinis reiškinys, sukėlęs žemės ūkio augalų žūtį. Dėl šių įvykių gali padidėti valstybės biudžeto išlaidos žalai likviduoti, infrastruktūrai atkurti ir nuostoliams kompensuoti bei sumažėti biudžeto pajamos.

3.4.21. Techninio pobūdžio ekstremalieji įvykiai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
7/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	NKVC

Rizikos šaltinis

Įvairių techninių priemonių ar technologinių procesų sutrikimai. Dėl šių sutrikimų gali padidėti valstybės biudžeto išlaidos padariniams likviduoti, infrastruktūrai atkurti ir žalai kompensuoti bei sumažėti biudžeto pajamos.

3.4.22. Ekologinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
7/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	NKVC

Rizikos šaltinis

Aplinkos oro, vandens, dirvožemio, grunto užteršimas cheminėmis, biologinėmis ir (ar) radioaktyviosiomis medžiagomis arba kitoks aplinkai padarytas poveikis. Dėl galimo poveikio gali padidėti valstybės biudžeto išlaidos padariniams likviduoti, aplinkai atkurti ir žalai kompensuoti bei sumažėti biudžeto pajamos.

3.4.23. Kiti ekstremalieji įvykiai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
8/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	NKVC

Vertinimo apžvalga

Įvykiai, kai reikia pasitelkti ir koordinuoti civilinės saugos sistemos pajėgas kilus pavojui žmogaus gyvybei, sveikatai, turtui ir (ar) aplinkai, kilus pavojui nekilnojamajai kultūros vertybei, pavojingajam ar valstybinės reikšmės objektui, valstybės saugumui. Dėl galimo poveikio gali

padidėti valstybės biudžeto išlaidos padariniams likviduoti, žalai kompensuoti ir infrastruktūrai atkurti bei sumažėti biudžeto pajamos.

3.4.24. Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusi rizika

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
3/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	AM

Rizikos šaltinis

Lietuvai numatytų įsipareigojimų nevykdymas, kuriems įgyvendinti reikėtų papildomų biudžeto lėšų.

Vertinimo apžvalga

Nacionaliniame energetikos ir klimato veikslių plane 2021–2030 m., patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. 1069 „Dėl Nacionalinio energetikos ir klimato srities veikslių plano 2021–2030 m. patvirtinimo“, (NEKSVP) suplanuotos priemonės klimato kaitos švelninimo tikslams įvykdyti. Tačiau neįvykdžius Lietuvai nustatytų tikslų ir viršijus Lietuvai nustatytas metines ŠESD kvotas, pervirši reikės kompensuoti rinkoje įsigyjant atitinkamus kreditus (tikėtina, kad jų kaina bus analogiška esamai ATL kainai, pavyzdžiui, 2026 m. gegužės 4 d. duomenimis, EEX biržoje vykusio aukciono metu vidutinė ATL kaina siekė 72,65 euro).

Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusios rizikos tikimybė 2026–2029 metais – maža. Tačiau 2032 metų atsiskaitymo laikotarpiui rizikos tikimybė labai didelė.

2027 metais atsiskaitant neturėtų būti viršijamos Lietuvai nustatytos ŠESD kvotos, nes susidariusį trūkumą tektų padengti lankstumo mechanizmais³⁸. **Tačiau 2032 metais rizikos tikimybė labai didelė.** AM vertinimu, pasitvirtinus scenarijui su esamomis politikos priemonėmis 2021–2030 metais susidarytų suminis 3,65 mln. t CO₂ metinių kvotų trūkumas, **kuriame padengti reikėtų apie 265 mln. eurų.** Pažymėtina, kad esant tokiam scenarijui nebus pasiektas 2030 metų tikslas, todėl ir padengusi kvotų trūkumą Lietuva nebus atleista nuo poreikio taikyti taisomuosius veiksmus, kad būtų įgyvendintos nustatytos Pastangų pasidalinimo reglamento prievolės, tad šiuo laikotarpiu gali reikėti ir didesnių investicijų tikslams pasiekti. Atsiskaitymas už metines ŠESD kvotas vyks dviem etapais: 2027 metais bus atsiskaitoma už 2021–2025 metus ir 2032 metais bus atsiskaitoma už 2026–2030 metus.

Tačiau klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymas ne tik mažina ŠESD kiekį, bet tai reiškia didesnę energetinę nepriklausomybę dėl vietinės atsinaujinančios energijos šaltinių naudojimo, mažesnes išlaidas importuojamam kurui, naujas darbo vietas ir investicijas žaliosios ekonomikos sektoriuose ir didesnę įmonių konkurencingumą. Be to, mažesnė tarša gerina visuomenės sveikatą ir gyvenimo kokybę.

³⁸**Lankstumo mechanizmai:** 1. Skolinimasis metinių ŠESD kvotos vienetų iš ateinančių metų: per 2021–2025 metus – 7,5 procento, o per 2026–2030 metus – 5 procentai. 2. Perteklinių ŠESD kvotos vienetų perkėlimas į ateinančius metus: 2021 metais į kitus ateinančius metus 75 procentai, o po 2021 metų – maksimaliai tik 25 procentai. 3. Pervedimai (pirkimas trūkstant ar pardavimas perteklinių) metinių ŠESD kvotos vienetų tarp valstybių narių: per 2021–2025 metus – 10 procentų ir per 2026–2030 metus – 15 procentų. 4. CO₂ absorbavimo lankstumo priemonė, jei užtikrinama, kad ŠESD padengiami absorbentais (angl. „no debit rule“). Lietuva galės panaudoti po 3,25 mln. t CO₂ absorbentų per 2021–2025 ir 2026–2030 metų įsipareigojimų laikotarpius.

3.4.25. Su klimato kaita susijusi rizika

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
9/10	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	AM

Rizikos šaltinis

Nuostoliai atsiranda dėl įvairių ekstremalių hidrologinių, pavyzdžiui, potvynių, ir meteorologinių reiškinių, pavyzdžiui, audrų, karščio bangų, šalnų, padariniai.

Vertinimo apžvalga

Su klimato kaita susijusios rizikos tikimybė – labai didelė. Kiekvienais metais nuostoliai ir žala dėl ekstremalių su klimatu siejamų reiškinių turi ženklų poveikį įvairiems ūkio sektoriams ir gyventojams, deja, šiuo metu Lietuvoje nėra sistemos, kaip įvertinti ir surinkti visus duomenis apie poveikį ir nuostolius.

Lietuvoje nuo žalos dėl ekstremalių su klimatu siejamų reiškinių draudžiasi tik apie 2 procentus gyventojų, tai reikšmingai mažiau už ES vidurkį, kuris sudaro apie 19 procentų. Todėl didžioji dalis nuostolių turi būti kompensuojama iš valstybės biudžeto. Tikslus kasmetinis nuostolių dydis Lietuvoje nėra žinomas, bet, Europos aplinkos agentūros duomenimis, jis šiuo metu siekia iki 1 procento BVP (2024 metais tiesioginiai ir netiesioginiai nuostoliai siekė 700 mln. eurų). Prognozuojant daugiau ekstremalių reiškinių, jų poveikis gali augti. Remiantis naujausiais EK vertinimais, iki 2050 metų Lietuvoje kasmet reikės skirti apie 481 mln. eurų prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms finansuoti, įskaitant ekosistemų atkūrimą, infrastruktūros stiprinimą ir žemės ūkio sektoriaus atsparumo didinimą. Neinvestuojant į atsparumą nuostoliai ir žala dėl ekstremalių su klimatu siejamų reiškinių didėtų.

Nors bendras **su klimato kaita susijusios rizikos** poveikis Lietuvai yra mažesnis nei ES vidurkis, siekiant padidinti šalies atsparumą ir pasirengimą klimato kaitos sukeliams padariniams, būtina įgyvendinti prisitaikymo prie klimato kaitos priemones.

4. NEAPIBRĖŽTIEJI ĮSIPAREIGOJIMAI

Neapibrėžtieji įsipareigojimai neveikia valdžios sektoriaus balanso, nedidina skolos, kol įsipareigojimo nereikia vykdyti – neįvyksta įvykis. Pavyzdžiui, valstybės teikiamos garantijos. Jų suteikimo metu nėra įtraukiamos į balansą, tačiau, prireikus vykdyti garantinį įsipareigojimą, garantijos suma įtraukiama į išlaidas ir blogina valdžios sektoriaus balansą.

Tokio tipo įsipareigojimai gali atsirasti įgyvendinant viešojo ir privataus sektorių partnerystės sutartis, teikiant garantijas valstybės valdomoms įmonėms ir savivaldybių valdomoms įmonėms bei draudžiant indėlius ir investicijas.

4.1. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų kontekstas

4.1.1. Viešojo ir privataus sektoriaus partnerystė

Viešojo ir privataus sektorių partnerystė (VPSP) – valstybės arba savivaldybės institucijos ir privataus subjekto įstatymų nustatyti bendradarbiavimo būdai, kuriais valstybės arba savivaldybės institucija perduoda jos funkcijoms priskirtą veiklą privačiam subjektui, o privatus subjektas investuoja į šią veiklą ir jai vykdyti reikalingą turtą, už tai gaudamas įstatymų nustatytą atlyginimą. Lietuvoje taikomos dvi pagrindinės VPSP formos:

Koncesija – viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimas suteikiant privačiam subjektui teisę vykdyti ūkinę komercinę veiklą, apimančią paslaugų teikimą ir (ar) darbų vykdymą, ir (ar) viešųjų paslaugų teikimą, kai privatus subjektas prisiima visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas, o jo atlygį už tokią veiklą sudaro tik teisės užsiimti atitinkama veikla suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos arba tokios teisės suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos kartu su atlygiu³⁹.

Valdžios ir privataus subjekto partnerystė (VŽPP) – kai privatus subjektas VŽPP sutartyje nustatytomis sąlygomis investuoja į valdžios subjekto funkcijoms priskirtas veiklos sritis ir šiai veiklai vykdyti reikalingą valstybės arba savivaldybės turtą ir vykdo tose srityse tam tikrą nustatytą veiklą, už kurią privačiam subjektui atlyginimą moka valdžios subjektas⁴⁰.

Esminė VPSP projektams būdinga rizika yra susijusi su neapibrėžtais įsipareigojimais, kylančiais iš sutartinių santykių tarp valdžios subjekto ir privataus partnerio. Tokie įsipareigojimai dažniausiai apima finansinius įsipareigojimus, kurie realizuojasi tik esant nepalankioms aplinkybėms. Dėl šios priežasties tokių įsipareigojimų atsiradimas gali sukelti reikšmingą ir iš anksto neplanuotą poveikį viešiesiems finansams – didinti biudžeto deficitą ir valstybės skolą. Be to, šie įsipareigojimai dažnai nėra visa apimtimi įtraukiami į oficialius fiskalinius rodiklius, jie gali iškraipyti faktinį valstybės fiskalinės pozicijos vertinimą. Didžiausias fiskalinis poveikis pasireiškia nutraukiant sutartį, kai valstybė privalo kompensuoti privačiam partneriui atliktų investicijų vertę ar jos dalį. Tokie mokėjimai paprastai yra reikšmingo dydžio ir gali sukelti staigų bei iš anksto neplanuotą poveikį valdžios sektoriaus balansui. Kadangi šie įsipareigojimai yra neapibrėžtieji ir priklauso nuo tam tikrų rizikos veiksnių pasireiškimo, ypač svarbu vertinti jų atsiradimo tikimybę. Atsižvelgiant į išvardytas aplinkybes, būtina užtikrinti nuoseklų VPSP sutarčių stebėjimą, aktyvų bendradarbiavimą su projekto vykdytojais, rizikų nustatymą laiku ir sisteminį jų vertinimą, įskaitant rizikų pasireiškimo

³⁹ Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas,

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.31376/cGeOJWRogD>.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.84573/rlqwKnUVJS>.

tikimybės analizę. Taip pat svarbus skaidrus šių rizikų atskleidimas, siekiant stiprinti viešųjų finansų tvarumą ir fiskalinės politikos patikimumą.

VPSP projektų apžvalga Lietuvoje

Toliau pateikiama Lietuvoje įgyvendinamų VPSP projektų apžvalga, siekiant įvertinti jų mastą ir galimą poveikį viešiesiems finansams. Visuose nagrinėjamuose VPSP projektuose nustatomi panašūs pagrindiniai rizikos šaltiniai: valdymo, paklausos, „force majeure“ aplinkybių (dalijamasi), politiniai, teisės aktų pokyčių (dalijamasi), taip pat sutarties peržiūros ir nutraukimo rizikos (dalijamasi). FRA apibendrinami centrinės valdžios lygmeniu įgyvendinami projektai pagal sektorius bei su jais susiję finansiniai įsipareigojimai. Šie duomenys leidžia nustatyti galimus neapibrėžtuosius įsipareigojimus ir įvertinti fiskalinės rizikos dydį pinigine išraiška.

22 lentelė. VPSP projektai Lietuvoje⁴¹

Projektai	Metai	Sektorius	Investicijos, įskaitant PVM (mln. eurų)	Įsipareigojimai, įskaitant PVM (mln. eurų)	Atsakinga institucija
Palangos aplinkkelio tiesimo ir eksploatacinės priežiūros vykdymo projektas (įtrauktas į balansą)	2013	Transportas	13,2	38,8	Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos (dabar – AB „Via Lietuva“)
Vilniaus apskrities policijos komisariato pastato projektavimas, statyba ir paslaugų teikimas (neįtraukta į balansą)	2016	Viešojo tvarka ir visuomenės saugumas	17,88	52,2	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
Panevėžio apskrities policijos komisariato pastato projektavimas, statyba ir paslaugų teikimas (neįtraukta į balansą)	2019	Viešojo tvarka ir visuomenės saugumas	27,1	34,1	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato pastato Radvilėnų g. 1, Kaune projektavimas, statyba ir paslaugų teikimas (neįtraukta į balansą)	2019	Viešojo tvarka ir visuomenės saugumas	22,3	28,1	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
Karinio dalinio vystymas Rokantiškių kaime (Vilniaus rajone)	2021	Lietuvos kariuomenės veikla	31,76	67,4	KAM
Karinio dalinio vystymas Šilalės rajone, Pajūrio miestelyje	2021	Lietuvos kariuomenės veikla	29,75	64,9	KAM
Karinio dalinio vystymas Šiaulių regione	2021	Lietuvos kariuomenės veikla	33,7	71,4	KAM
Daugiafunkcis sveikatinimo, ugdymo, švietimo, kultūros ir užimtumo skatinimo kompleksas	2022	Kultūros, sporto, laisvalaikio infrastruktūra	150,79	338,8	Vilniaus miesto savivaldybė ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

⁴¹ Centrinės valdžios įgyvendinami projektai.

Projektai	Metai	Sektorius	Investicijos, įskaitant PVM (mln. eurų)	Įsipareigojimai, įskaitant PVM (mln. eurų)	Atsakinga institucija
Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato pastato Šiauliuose, Purienų g. 48, projektavimas, statyba ir paslaugų teikimas	2023	Viešoji tvarka ir visuomenės saugumas	13,207	25,779	Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos
Lietuvos kariuomenės Rūdninkų karinio poligono karinės infrastruktūros vystymas, A dalis	2026	Kariuomenės veikla	174,262	330,394	KAM
Lietuvos kariuomenės Rūdninkų karinio poligono karinės infrastruktūros vystymas, B dalis	2026	Kariuomenės veikla	117,091	220,919	KAM
Lietuvos kariuomenės Rūdninkų karinio poligono karinės infrastruktūros vystymas, C dalis	2026	Kariuomenės veikla	107,31	203,054	KAM
Iš viso			738,35	1 475,85	

Šaltinis – CPVA.

Pateikti duomenys rodo, kad VPSP projektai Lietuvoje tiek investicijų, tiek prisiimtų ilgalaikių įsipareigojimų požiūriu yra reikšmingos imties. Bendra projektų vertė siekia daugiau nei 738 mln. eurų investicijų ir apie 1,48 mlrd. eurų įsipareigojimų, kas rodo, kad VPSP projektai sukuria reikšmingą, tačiau ne visada iš karto matomą fiskalinę naštą.

Svarbu pažymėti, kad ši analizė apima tik centrinės valdžios lygmens VPSP projektus. Vietos valdžios (savivaldybių) įgyvendinami projektai į vertinimą nėra įtraukti, nes jų įsipareigojimai paprastai neturi tiesioginio poveikio centrinės valdžios fiskalinei pozicijai.

Pažymėtina, kad vien 2026 metais pasirašytos VPSP sutartys dėl Rūdninkų karinio poligono infrastruktūros vystymo, kurių bendra investicijų vertė siekia apie 398,7 mln. eurų, o su jomis susiję ilgalaikiai įsipareigojimai – apie 754,4 mln. eurų, kas dar labiau sustiprina gynybos sektoriaus dominavimą VPSP projektų portfelyje, bet didina potencialią fiskalinę riziką.

Nebalansiniai įsipareigojimai

Didžioji dalis projektų, remiantis Eurostato metodologiniu vertinimu, priskiriami nebalansiniams, t. y. su jais susiję įsipareigojimai nėra įtraukiami į valdžios sektoriaus skolą pagal nacionalinių sąskaitų apskaitos taisykles. Vis dėlto ekonomine prasme šie įsipareigojimai gali turėti panašų poveikį kaip ir tiesioginė skola, nes jie suponuoja ilgalaikius mokėjimus iš viešųjų finansų. Dėl to oficialūs skolos rodikliai gali nevisiškai atspindėti faktinį valstybės prisiimtų įsipareigojimų mastą (pasireiškus rizikoms), kas kelia fiskalinio skaidrumo ir visapusiško rizikų vertinimo iššūkius. Todėl sistemingas rizikų vertinimas leidžia geriau įvertinti galimą viešųjų finansų pažeidžiamumą ir užtikrinti atsargesnę fiskalinės politikos planavimą.

VPSP projektų portfelis rodo didėjančią šio bendradarbiavimo būdo svarbą vykdant viešosios infrastruktūros plėtrą, tačiau kartu išryškina poreikį stiprinti fiskalinės rizikos valdymą, ypač atsižvelgiant į augančius ilgalaikius įsipareigojimus.

VPSP mokėjimų dinamika

Siekiant įvertinti VPSP projektų finansinių įsipareigojimų mastą ir jų reikšmę viešiesiems finansams, svarbu analizuoti faktiškai atliekamų mokėjimų apimtį tam tikru laiku. Metinių mokėjimų dinamika leidžia suprasti, kokio dydžio finansinė našta tenka valdžios sektoriui vykdant priimtus įsipareigojimus, bei įvertinti šios naštos pokyčius augant VPSP projektų portfeliui.

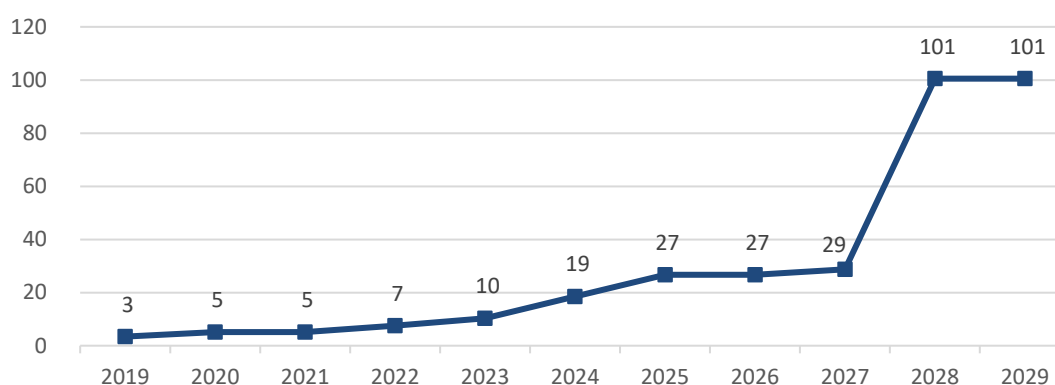
Vertinant VPSP projektus, svarbu atskirti mokėjimus už paslaugas ir mokėjimus už investicijas (turtą). Mokėjimai už paslaugas atspindi einamąsias išlaidas už teikiamas paslaugas, o mokėjimai už investicijas yra susiję su ilgalaikio turto sukūrimu ir jo vertės kompensavimu privačiam partneriui.

Fiskalinės rizikos požiūriu ypač svarbu įvertinti, kokia dalis įsipareigojimų už sukurtą turtą dar nėra išmokėta, nes būtent ši dalis nutraukiant sutartį gali atsirasti kaip vienkartinis valstybės finansinis įsipareigojimas. Todėl ne tik bendras mokėjimų srautas, bet ir jų struktūra yra esminiai veiksniai vertinant galimą VPSP projektų poveikį valstybės finansams ir skolos dinamikai.

Mokėjimai už investicijas ir paslaugas

Grafike (18 paveikslas) pateikiama informacija apie atliekamus mokėjimus tiek už investicijas, tiek už paslaugų teikimą.

18 paveikslas. VPSP mokėjimų dinamika 2019–2029 metais, mln. eurų

Šaltinis – CPVA.

VPSP mokėjimų dinamika 2019–2029 metais rodo nuoseklų finansinių įsipareigojimų augimą, atspindintį didėjantį VPSP projektų portfelį. 2019–2023 metais mokėjimai auga palaipsniui – išlieka santykinai neaukštas jų lygis, o nuo 2024 metų stebimas spartesnis didėjimas. 2025–2027 metais laikotarpiu mokėjimai stabilizuojasi ties maždaug 25–30 mln. eurų per metus lygiu, kas rodo susiformavusį reikšmingesnį įsipareigojimų portfelį. Ryškiausias pokytis fiksuojamas 2028 metams, kai mokėjimai staiga padidėja iki apie 100 mln. eurų ir šis lygis išlieka 2029 metais. Šis šuolis susijęs su naujų didelės apimties VPSP projektų įgyvendinimu, ypač gynybos sektoriuje, ir ženkliai padidina trumpalaikę finansinę naštą viešiesiems finansams. Apibendrinant galima teigti, kad mokėjimų dinamika rodo, kad VPSP projektų plėtra lemia augančią ir vis labiau koncentruotą finansinę naštą. Nors įprastomis sąlygomis ši našta yra paskirstyta per tam tikrą laiką, reikšmingas mokėjimų šuolis didina fiskalinio pažeidžiamumo riziką ir gali lemti papildomą valstybės skolinimosi poreikį, ypač pasireiškus nepalankiems scenarijams.

4.1.2. Garantijos

Garantijos gali būti veiksminga politikos priemonė, skatinanti investicijas ir mažinanti finansavimo išlaidas, tačiau kartu jos yra vienas svarbiausių sąlyginių įsipareigojimų šaltinių, galinčių sukelti reikšmingą fiskalinį poveikį.

Lietuvoje teikiamos vienkartinės ir standartinės garantijos. Standartinės garantijas teikia valstybės garantuojama garantijų institucija dėl paskolų ir obligacijų, naudojamų investicijoms finansuoti ir (ar) apyvartinėms lėšoms papildyti, gamybinės įrangos ir įrenginių finansinės nuomos (lizingo) sandorių, faktoringo sandorių, taip pat dėl prekinio kredito, eksporto kredito bei kelionių organizatorių prievolių nevykdymo draudimo sandorių. Garantijų institucijų teikiamos standartinės garantijos dar skirstomos į individualias ir portfelines. Taip pat valstybė teikia standartines garantijas dėl studentams suteikiamų paskolų. Vienkartinės garantijos teikiamos dėl paskolų ar ne nuosavybės vertybinių popierių, naudojamų investicijų projektams finansuoti, Lietuvos Respublikos nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių objektų apsaugos įstatyme nurodytų nacionaliniam saugumui užtikrinti svarbių įmonių apyvartinėms lėšoms papildyti, ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams įgyvendinti ir verslo finansiniam likvidumui didinti, investicijoms į Lietuvos Respublikoje kuriamą gynybos ir saugumo pramonę, taip pat tarptautinėms institucijoms pagal ES teisės aktus, ES institucijų ar organizacijų sprendimus ar tarptautines sutartis.

23 lentelė. Valstybės garantijų portfelis (kokybinė informacija)

Tipas	Kreditorius	Gavėjas	Tikslas	2025 gruodžio 31 d. faktas, mln. eurų*	Rizikos poveikio vertinimas 2026–2029 m., mln. eurų	Tikimybė, kad reikės vykdyti garantinį įsipareigo- jimą	Argumentai dėl tikimybės įvertinimo
Vien- kartinė	Europos investicijų bankas ir Šiaurės investicijų bankas	AB „Klaipėdos nafta“	Suskystintųjų gamtinių dujų terminalo išpirkimo investicijų projektui ir išpirkimo projektui finansuoti	308,9	119,7	3 balai	Skolininko būklė vertinama kaip gera pagal ūkinės ir finansinės veiklos rodiklius
Vien- kartinė	Vidaus ir užsienio investuotojai	UAB „VIKA“	Ekstremaliųjų situacijų paveiktos ekonomikos skatinimo tikslams įgyvendinti, verslo finansiniam likvidumui didinti ir investicijoms į Lietuvos Respublikos gynybos ir saugumo pramonės stiprinimą	50	54,5	3 balai	Skolininko būklė vertinama kaip gera pagal ūkinės ir finansinės veiklos rodiklius
Stan- dartinė	Europos investicijų bankas ir kitos finansų įstaigos	Europos investicijų bankas	Iš nuosavų išteklių teikiamos paskolos Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno regiono šalyse bei Užjūrio šalyse ir teritorijose	2,6	2,6	1 balas	Pagrindiniai skolininkai yra šalys

Tipas	Kreditarius	Gavėjas	Tikslas	2025 gruodžio 31 d. faktas, mln. eurų*	Rizikos poveikio vertinimas 2026–2029 m., mln. eurų	Tikimybė, kad reikės vykdyti garantinį įsipareigo- jimą	Argumentai dėl tikimybės įvertinimo
Stan- dartinė	Europos investicijų bankas ir kitos finansų įstaigos	Europos investicijų bankas	Įgyvendinti COVID-19 garantių fondo priemonės	44	44	5 balai	Pagrindiniai skolininkai yra mažos ir vidutinės įmonės, nukentėjusios nuo COVID-19 pandemijos sukeltos krizės
Stan- dartinė	EK	EK	Įgyvendinti Europos laikinos paramos priemonę nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos, susijusios su COVID-19 protrūkiu, mažinti (SURE)	84	84	1 balas	Skolininkai yra ES šalys
Stan- dartinė	Tarptautinis rekonstrukcijo s ir plėtros bankas	Ukraina	Valstybės garantijos Tarptautiniam rekonstrukcijos ir plėtros bankui dėl paskolos, teikiamos iš nuosavų išteklių pagal skubiosios paramos viešųjų paslaugų tęstinumui Ukrainoje užtikrinti paskolos sutartį	10	10	3 balai	Garantija teikiama valstybei, dalyvaujančiai kariniame konflikte su Rusija
Stan- dartinė	EK	Ukraina	Valstybės garantijos EK dėl išskirtinės makrofinansinės pagalbos Ukrainai teikimo pagal Sprendimą (ES) 2022/1628	13	13	3 balai	Garantija teikiama valstybei, dalyvaujančiai kariniame konflikte su Rusija
Stan- dartinė	Komeraciniai bankai	Lietuvos mokslo ir studijų institucijų studentai	Paskolos studentams finansuoti	112,1	63,8	3 balai	Tam tikra dalis paskolų priklauso 3–5 rizikos grupėms, tačiau Valstybinio studijų fondo sukauptuose rezervuose pakanka lėšų atidėjiniams padengti
Iš viso:				86,6	86,6	1 balas	
				493,9	261	3 balai	
				44	44	5 balai	
Suma				624,5	391,6	Svertinis balas – 3	

Pastaba. Į lentelę neįtrauktos ILTE garantijos, kurios vertinamos poskyryje „ILTE garantijų veikla“.

Savivaldybių garantijos

Garantijas gali teikti ne tik centrinė valdžia, bet ir savivaldybės. Savivaldybės gali teikti garantijas dėl savivaldybės kontroliuojamų įmonių prisiimamų įsipareigojimų pagal paskolų sutartis, finansinės nuomos (lizingo) sutartis ir kitus įsipareigojamuosius dokumentus.

24 lentelė. Savivaldybių garantijų portfelis (kiekybinė informacija)

Rodiklio pavadinimas	2022	2023	2024	2025
SVĮ garantijų likutis, mln. eurų	64,9	58,2	77,6	57,7

Šaltinis – FM.

ILTE garantijos

ILTE yra nacionalinis plėtros bankas (NPB), kuris atlieka skatinamojo finansavimo funkciją naudodamas asignavimų valdytojų (ministerijų) ir savo nuosavas (balanso) lėšas. ILTE taip pat veikia kaip garantijų institucija, suteikdama verslui ir žemės ūkiui garantijas už jų prisiimamus finansinius įsipareigojimus kredito įstaigai.

4.1.3. Viešojo sektoriaus valdomos įmonės

Valstybės valdomos įmonės (VVI) sukuria apie 5–6 procentus BVP ir įdarbina apie 26,5 tūkst. darbuotojų. 2025 metų pabaigoje iš viso veikė 33 VVI. Pastaraisiais metais VVI skaičius reikšmingai mažėja (2015 metais – 128 VVI, 2021 metais – 47 VVI), nes vykdant VVI sektoriaus pertvarką sujungiamos panašią veiklą vykdančios VVI ir atsisakoma įmonių, kurių veiklai vykdyti nėra būtinas valstybės dalyvavimas. Vis dėlto atsisakoma tik mažų įmonių, kurių poveikis bendram VVI tiek pajamų, tiek turto portfeliui yra labai mažas.

VVI veiklų spektras labai platus, tačiau didžiąją portfelio dalį sudaro energetikos, transporto (komunikacijų) ir miškininkystės sektoriuose veikiančios įmonės. Šiuose sektoriuose veikiančios įmonės sudaro apie 94 procentus viso VVI portfelio pajamų. VVI taip pat veikia finansų, žemės ūkio, registrų tvarkymo ir kitose srityse.

VVI valdysenos politika Lietuvoje formuojama laikantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendacijų. Nacionaliniuose teisės aktuose nustatyti esminiai valdysenos principai, apimantys nuosavybės ir reguliacinių funkcijų atskyrimą, valdymo depolitizavimą (formuojant nepriklausomus kolegialius organus), strateginį planavimą ir atskaitomybę (skaidrumą). Valdant VVI taikomas koordinacinis VVI valdymo modelis, kai nuosavybės funkcijų įgyvendinimas vykdomas decentralizuotai, tačiau kartu yra įsteigtas Valdymo koordinavimo centras (VKC), kuris užtikrina valdysenos principų sklaidą ir viso VVI sektoriaus stebėseną. 2025 metų pabaigoje nuosavybės funkcijas valstybės valdomose įmonėse įgyvendino 8 valstybei atstovaujančios institucijos (įvairios ministerijos ir LB).

Laikantis Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ir kitų pasaulinių standartų, daugelyje VVI suformuotos depolitizuotos valdybos, kurių pagrindą sudaro nepriklausomi nariai (2025 metais nepriklausomi kolegialių organų nariai sudarė 67 procentus visų narių, o visi pirmininkai taip pat buvo nepriklausomi). VVI valdybos kartu su įmonių vadovybėmis yra atsakingos už profesionalią ir efektyvią vadybą, įskaitant rizikų valdymą. Kiekviena VVI yra įpareigota kasmet vertinti rizikas bei nustatyti rizikų valdymo priemones. Dėl skirtingų įmonių veiklos sričių ir pajėgumų rizikų valdymo procesas yra decentralizuotas ir paliktas kiekvienos VVI atsakomybei. Siekdamas paskatinti ir kontroliuoti rizikų valdymo mechanizmus įmonėse, VKC kasmet

sudarydamas gerosios valdysenos indeksą (rodiklis, pagal kurį vertinama, kaip VVI įgyvendina valdysenos principus) vertina, kaip įmonėse valdomos rizikos ir ar yra suformuota tinkama rizikų valdymo sistema.

Toliau pateikiami pagrindiniai VVI finansų rodikliai (25 lentelė, 26 lentelė)

25 lentelė. VVI finansų duomenys, mln. eurų, jei nenurodyta kitaip

Rodiklis	2021m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	Pokytis (2023–2024 m.)
Įmonių skaičius	47	44	37	33	–4
Turtas, iš viso:	14 396	12 657	12 763	13 810	8,2 proc.
Ilgalaikis turtas	11 499	8 645	10 128	11 069	9,3 proc.
Trumpalaikis turtas	2 690	3 923	2 567	2 674	4,2 proc.
Nuosavas kapitalas	7 824	5 506	5 784	6 240	7,9 proc.
Įsipareigojimai, iš viso:	3 751	4 783	4 524	4 912	8,6 proc.
Ilgalaikiai įsipareigojimai	2 260	2 679	2 895	3 228	11,5 proc.
iš jų finansinių įsipareigojimų dalis	1 987	2 368	2 335	2 640	13 proc.
Trumpalaikiai įsipareigojimai:	1 491	2 103	1 629	1 684	3,4 proc.
iš jų finansinių įsipareigojimų dalis	442	354	353	248	–29,8 proc.
Pardavimo pajamos	3 526	6 402	4 509	4 364	–3,2 proc.
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinimą	290	457	623	558	–10,5 proc.
Grynasis pelnas (nuostoliai)	262	395	570	507	–11 proc.

Šaltinis – VKC.

26 lentelė. VVI finansiniai rodikliai

	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.
Pelningumo rodikliai				
EBITDA marža	20 proc.	14,5 proc.	23,9 proc.	24,6 proc.
Grynojo pelno marža	7,4 proc.	6,2 proc.	12,7 proc.	11,6 proc.
Nuosavo kapitalo grąža (ROE)	3,4 proc.	5,9 proc.	10,1 proc.	8,4 proc.
Likvidumo rodikliai				
Bendrasis likvidumo koeficientas	1,8	1,9	1,6	1,6
Kritinis likvidumo koeficientas	1,5	1,5	1,3	1,3
Mokumo rodikliai				
Skolos ir nuosavo kapitalo santykis (D/E)	31 proc.	49,4 proc.	46,5 proc.	46,3 proc.
Grynoji vertė (turtas – įsipareigojimai), mln. eurų	10 644	7 874	8 239	8 899

Šaltinis – VKC.

4.1.4. Indėlių ir investicijų draudimas

Ataskaitiniu laikotarpiu Indėlių draudimo fondo (IDF) pajamos ir įplaukos (šiame poskyryje toliau kartu – pajamos) sudarė 82 739,7 tūkst. eurų ir buvo 41,4 procento didesnės nei 2024 metais. Didžiausią pajamų dalį sudarė dalyvių sumokėtos draudimo įmokos – 72 201,8 tūkst. eurų, kurių suma buvo 50,2 procentais didesnė nei ankstesniais metais. Šį augimą lėmė sparčiai didėjanti pagrindinių apdraustųjų indėlių kredito įstaigose suma, nuo 2024 metų trečiojo ketvirčio padidėjusi *ex ante* įmokų norma, kuri padidėjo nuo 0,1 iki 0,2 procento visų pagrindinių apdraustųjų indėlių sumos. Nuo 2025 metų trečiojo ketvirčio *ex ante* įmokų norma buvo sumažinta iki 0,14 procento visų pagrindinių apdraustųjų indėlių sumos. Pajamos iš bankrutuojančių kredito įstaigų siekė 2 411,1

tūkst. eurų. Investavimo pajamos 2025 metais sudarė 8 126,8 tūkst. eurų ir, palyginti su 2024 metais, išaugo 1,4 procento. Tai lėmė išlikusi aukšta palūkanų už lėšas, laikomas LB, norma, palanki investicinė aplinka ir išaugusi grąža iš disponuojamų Lietuvos Respublikos Vyriausybės vertybinių popierių (VVP).

Ataskaitiniu laikotarpiu IDF pagrindines išlaidas sudarė IDF administravimo sąnaudos – 915,8 tūkst. eurų ir investicinės veiklos sąnaudos – 65,3 tūkst. eurų.

2025 m. gruodžio 31 d. IDF turtas siekė 456 697,1 tūkst. eurų, iš kurių 149 978,5 tūkst. eurų sudarė pinigai bankų sąskaitose, 303 095,8 tūkst. eurų investicijos į VVP bei kitas fondo turtas, įskaitant apskaičiuotą gautiną kreditorių reikalavimą. 3 400 tūkst. eurų IDF turtas, palyginti su 2024 metų atitinkamu laikotarpiu, padidėjo 22,2 procento.

IDF finansiniai ištekliai (lėšos ir VVP), įvertinus įsipareigojimus, 2025 m. gruodžio 31 d. sudarė 453 074,3 tūkst. eurų (27 lentelė).

27 lentelė. IDF pagrindiniai rodikliai (2023–2025 metai)

IDF	2023 m.	2024 m.	2025 m.
1. Įplaukos, iš viso	35 145	58 567	82 739,7
1.1. Draudimo įmokos	27 339	48 080,5	71 201,8
1.2. Lėšos iš bankrutavusių kredito įstaigų (kreditorių reikalavimo dengimas)	2 385,6	2 150	2 411,1
1.3. Kitos įplaukos	150,9	324,9	-
1.4. Investavimo pajamos	5 269,5	8 011,6	8 126,8
2. Išlaidos, iš viso	1 023,7	965,5	984,9
2.1. Draudimo išmokos	143,9	-	3,8
2.2. Fondo administravimo išlaidos	834,1	911,2	915,8
2.3. Investicinės veiklos sąnaudos	45,7	54,3	65,3
3. Sukauptos lėšos			
3.1. Finansiniai ištekliai (laikotarpio pabaigoje)	313 146,2	371 260,9	453 074,3

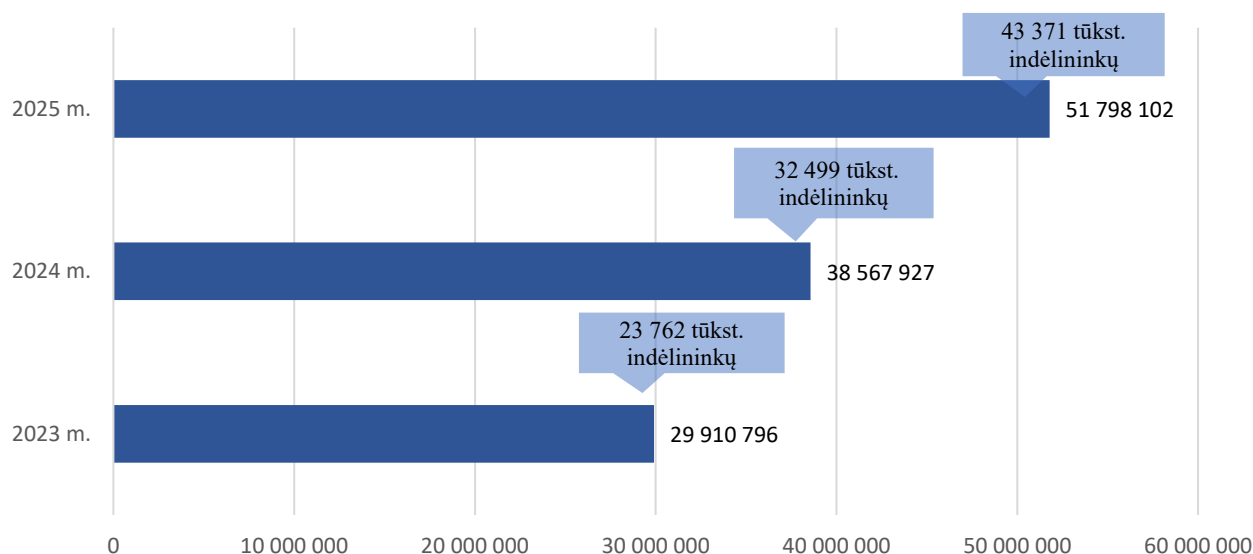
Šaltinis – IID.

Naujausiais 2025 metų duomenimis, pagrindiniai apdraustieji indėliai viršijo 51 mlrd. eurų (19 paveikslas), t. y. tiek siekia visų kredito įstaigų indėlių dalis, kuriai taikoma valstybės garantuojama draudimo apsauga.

IDF 2025 metų pabaigoje turėjo 453,1 mln. eurų sukaupytų finansinių išteklių ir pasiekė 0,87 procento tikslinio lygio nuo pagrindinių apdraustųjų indėlių sumos.

Pagrindiniai apdraustieji indėliai Lietuvos kredito įstaigose per 2025 metus paaugo 34,4 procento. Indėlių augimą lėmė kredito įstaigų indėlių pritraukimas ne tik Lietuvoje, bet ir už jos ribų. Lietuvos indėlių draudimo sistemoje dalyvaujančios kredito įstaigos, 2025 m. gruodžio 31 d. duomenimis, buvo sukaupusios 51 798 102,3 tūkst. eurų pagrindinių apdraustųjų indėlių sumą, t. y. indėlių, kurie yra indėlių draudimo objektas ir jų suma neviršija 100 tūkst. eurų, o indėlininkų skaičius buvo 43 371 tūkst. asmenų (19 paveikslas). Tokį didelį pagrindinių apdraustųjų indėlių ir indėlininkų skaičių lėmė tai, kad Lietuvoje įsteigti bankai išplėtė veiklą ES valstybėse narėse, tiek steigdamos jose filialus, tiek pritraukdamos indėlių laisvės teikti paslaugas (pasportavimo) būdu.

19 paveikslas. Pagrindiniai apdraustieji indėliai ir indėlininkų skaičius kredito įstaigose laikotarpio pabaigoje (tūkst. eurų)

Šaltinis – IID.

Nuo 2019 metų iki dabar naujų draudžiamųjų įvykių nebuvo, o draudimo išmokos, nurodytos 27 lentelės 2.1 dalyje, buvo mokamos pagal iki 2019 metų įvykusius draudžiamuosius įvykius. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme numatytas draudimo išmokų išmokėjimo 5 metų terminas yra pasibaigęs ir netaikomas iki 2019 metų įvykusiems draudžiamiesiems įvykiams, bet draudimo išmokos, nurodytos 27 lentelės 2.1 dalyje, mokamos pagal teismo sprendimus.

Apibendrinant galimos šios išvados:

- net ir bankrutavus vienam reikšmingesniai rinkos dalyviui poveikis būtų didelio masto,
- rizikos tikimybė maža, bet turėtų labai didelį poveikį,
- ši rizika laikoma ilgalaikė ir struktūrinė, nes apdraustųjų indėlių bazė nuolat auga, o IDF turi užtikrinti gebėjimą padengti potencialias išmokas, tai vienintelė rizika, kuriai pasireiškus gali akimirksniu atsirasti šimtų milijonų ar net milijardo eurų dydžio papildomų išlaidų valstybės finansavimo poreikis,
- rizikos šaltinis – išorinis ir nepriklausomas nuo IID, todėl būtina stebėti sektoriaus stabilumą ir pasirengimą ekstremaliai scenarijui,
- dėl nuolat augančios indėlių bazės rizikos poveikis viešiesiems finansams didėja, todėl aktualu kasmet vertinti:
 - IDF sukauptų lėšų pakankamumą,
 - apdraustųjų indėlių struktūrą ir dinamiką,
 - kredito įstaigų rizikos profilius,
 - tarptautinius testavimo scenarijus (2025 metais atlikti tarpvalstybiniai IID ir kitų Europos indėlių draudimo sistemų testavimai tai patvirtino).

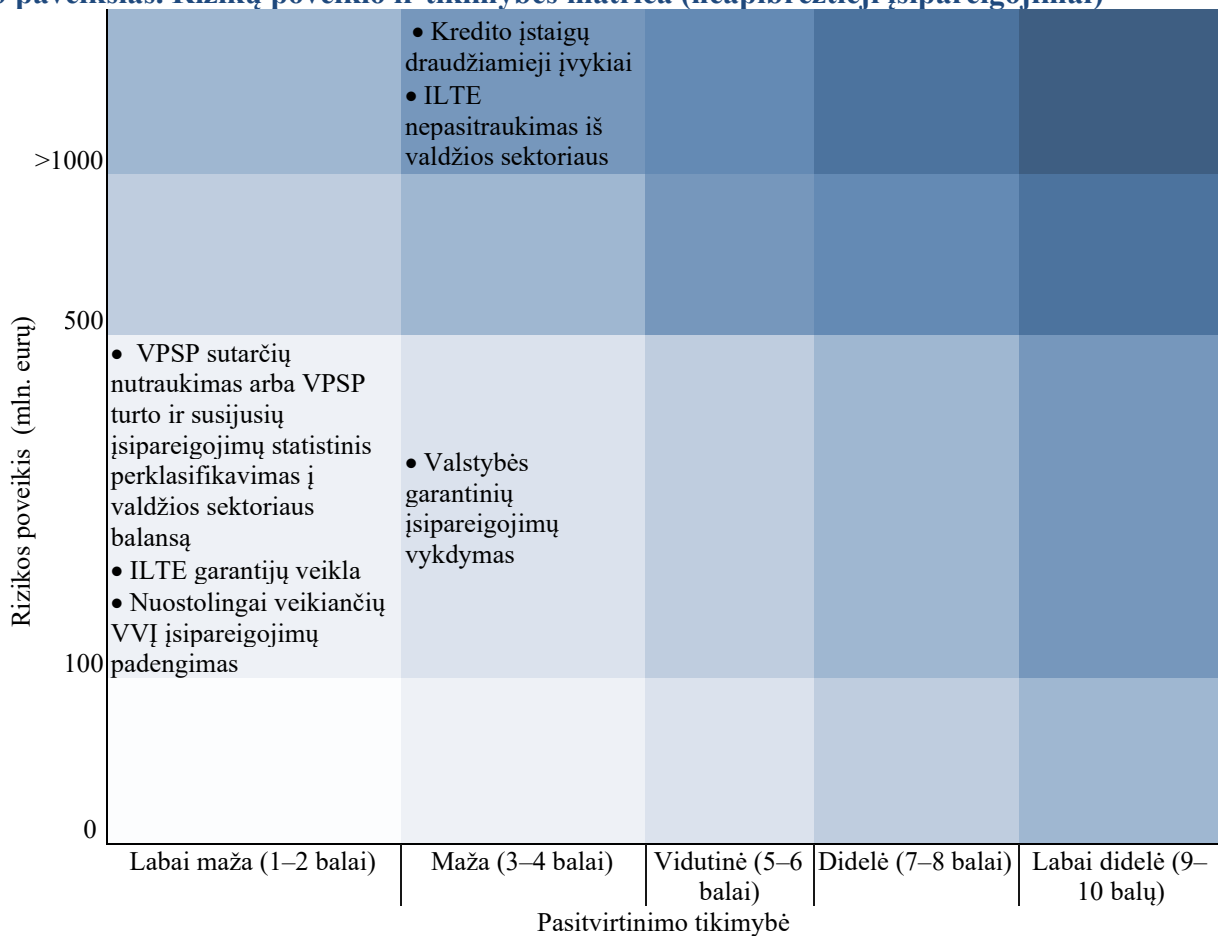
4.2. Neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizikos

Nustatytos 9 neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizikos, galinčios turėti tiesioginį arba netiesioginį poveikį valdžios sektoriaus finansams.

Neapibrėžtųjų įsipareigojimų fiskalinės rizikos kyla iš valstybės prisiimamų finansinių įsipareigojimų, kurių pasitvirtinimas priklauso nuo neapibrėžtų ateities įvykių. Tokios rizikos gali atsirasti dėl valstybės suteiktų garantijų, finansų sektoriaus stabilumo užtikrinimo priemonių, VVĮ veiklos, VPSP projektų ar kitų valstybės įsipareigojimų, kurių finansinis poveikis iš anksto nėra tiksliai žinomas. Nors šie įsipareigojimai nebūtinai lemia tiesiogines valdžios sektoriaus išlaidas jų prisiėmimo metu, nepalankiai susiklosčius aplinkybėms jie gali pasitvirtinti ir sukurti papildomą našą viešiesiems finansams.

Nustatytų fiskalinių rizikų matrica (20 paveikslas) rodo, kad rizikos yra mažos arba vidutinės tikimybės, tačiau jos gali turėti reikšmingą poveikį viešiesiems finansams, o net 2 rizikų poveikis gali viršyti 1 mlrd. eurų.

20 paveikslas. Rizikų poveikio ir tikimybės matrica (neapibrėžtieji įsipareigojimai)

Jei visos rizikos pasitvirtintų tuo pačiu laikotarpiu, bendras jų poveikis viešiesiems finansams vienais metais galėtų siekti iki 33 235,1 mln. eurų (33 424,1 mln. eurų, įskaitant rizikas, kurių tikimybė neįvertinta). Tokį poveikį lemia rizika „kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai“, kurios įvertis siekia 30 mlrd. eurų. Vertinamų rizikų svertinis metinis fiskalinis poveikis siekia 10 039,62 mln. eurų.

Neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizikų valdymas apima finansinės būklės ir įsipareigojimų stebėseną, rizikų vertinimą ir ribojimą, garantijų bei kitų įsipareigojimų suteikimo sąlygų ir limitų nustatymą, taip pat finansinių rezervų, atidėjinių ir kitų rizikos poveikį mažinančių mechanizmų taikymą (priedas).

28 lentelė. Rizikų poveikio ir tikimybės vertinimas (neapibrėžtieji įsipareigojimai)

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 m. vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 m. vertinimas
1. VPSP sutarčių nutraukimas arba VPSP turto ir susijusių įsipareigojimų statistinis perklasifikavimas į valdžios sektoriaus balansą	2026 m. (apie 119,76 mln. eurų) 2027 m. (apie 631,64 mln. eurų) 2028 m. (apie 580,91 mln. eurų) 2029 m. (apie 530,21 mln. eurų)	1 balas – labai maža
2. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas	1 balo grupė 3 balų grupė 5 balų grupė Svertinis balas – 3	86,6 mln. eurų 261 mln. eurų 44 mln. eurų Suma – 391,6 mln. eurų
3. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas	64,6 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti
4. ILTE garantijų veikla	272,7 mln. eurų	2 balai
5. ILTE nepasitraukimas iš valdžios sektoriaus	2 000 mln. eurų	4 balai
6. ILTE įstatinio kapitalo sumažėjimas	Mažas	1 balas
7. Nuostolingai veikiančių VVĮ įsipareigojimų padengimas	105,2 mln. eurų	2 balai
8. Nuostolingai veikiančių SVĮ įsipareigojimų padengimas	189 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti.
9. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai	30 mlrd. eurų Vertinama <u>viena</u> iš didžiausias apdraustųjų indėlių apimtis turinti kredito įstaiga (bankas).	3 balai
Rezultatus apibendrinantis rodiklis*		Poveikis, mln. eurų
Suminis rizikų poveikis per vienus metus		33 235,1
Suminis rizikų poveikis per vienus metus, įskaitant rizikas, kurių pasireiškimo tikimybė negali būti įvertinta		33 424,1
Svertinis rizikų poveikis per vienus metus		10 039,6

* Kai rizikos poveikis įvertintas keleriems vidutinio laikotarpio metams, į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas metinio rizikos poveikio vidurkis. Kai konkretūs rizikos pasireiškimo metai nenurodyti, laikoma, kad rizika gali pasireikšti bet kuriais vertinamo laikotarpio metais, todėl į apibendrinamuosius rodiklius įtraukiamas visas nurodytas rizikos poveikis.

4.2.1. VPSP sutarčių nutraukimas arba VPSP turto ir susijusių įsipareigojimų statistinis perklasifikavimas į valdžios sektoriaus balansą

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	2026 m. apie 119,76 mln. eurų 2027 m. apie 631,64 mln. eurų 2028 m. apie 580,91 mln. eurų 2029 m. apie 530,21 mln. eurų	CPVA

Rizikos šaltinis

Visuose nagrinėjamuose VPSP projektuose nustatomi panašūs pagrindiniai rizikos šaltiniai: valdymo, paklausos, „force majeure“ aplinkybių atsiradimo (dalijamasi), politinė, teisės aktų pokyčių (dalijamasi), taip pat sutarties peržiūros ir nutraukimo rizikos (dalijamasi). FRA apibendrinami centrinės valdžios lygmeniu įgyvendinami projektai pagal sektorius bei su jais susiję finansiniai įsipareigojimai.

Vertinimo apžvalga

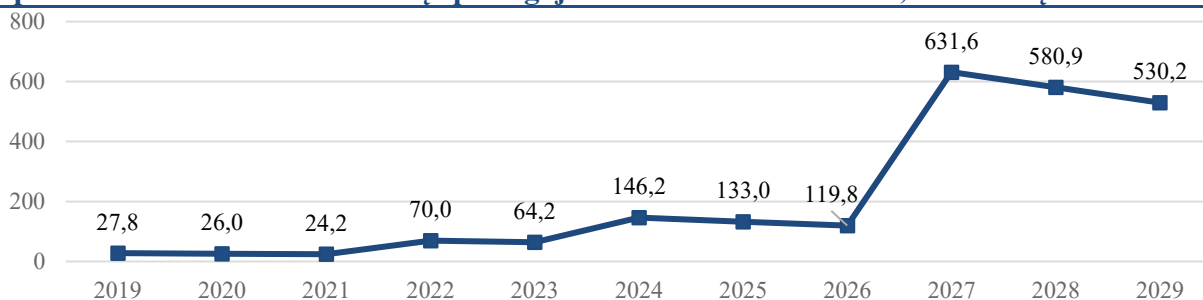
Vertinimas atliktas atsižvelgiant į stabilų VPSP projektų įgyvendinimą, aiškų rizikų paskirstymą ir veikiančius rizikų valdymo mechanizmus, kurie mažina sutarčių nutraukimo tikimybę.

VPSP projektų mokėjimų dinamika atspindi tiek ilgalaikių finansinių įsipareigojimų už privačių partnerių atliktas investicijas, tiek už paslaugų teikimą vykdymą. Šie mokėjimai paprastai yra paskirstyti per visą sutarties laikotarpį, todėl jų poveikis viešiesiems finansams pasireiškia palaipsniui ir yra iš anksto numatytas biudžete. Nutraukus VPSP sutartį, priklausomai nuo sutarties nutraukimo pagrindo ir joje nustatyto atsiskaitymo bei kompensavimo mechanizmo, valdžios subjektui gali atsirasti pareiga per santykinai trumpą laikotarpį sumokėti privačiam partneriui sutartyje nustatytą kompensaciją, kuri gali apimti visą ar dalį likusios nekompensuotos investicijų vertės. Dėl to gali atsirasti reikšmingas vienkartinis finansinis poveikis valdžios sektoriaus finansams. Šis spaudimas pasireikštų per poreikį nedelsiant mobilizuoti papildomus finansinius išteklius, kurie galėtų būti užtikrinami didinant valstybės skolinimąsi, perskirstant biudžeto asignavimus ar mažinant kitas išlaidas. Tokia situacija ne tik padidintų valdžios sektoriaus skolą, bet ir galėtų pabloginti fiskalinius rodiklius bei sumažinti fiskalinį lankstumą. Be to, reikšmingas vienkartinis įsipareigojimų padengimas galėtų turėti neigiamą poveikį valstybės skolinimosi sąlygoms ir finansų rinkų vertinimui, ypač jei tai įvyktų esant nepalankioms makroekonominėms sąlygoms.

Todėl įgyvendinant VPSP projektus itin svarbu vertinti ne tik planuojamų mokėjimų srautus, bet ir galimus neapibrėžtuosius įsipareigojimus, kurie gali atsirasti nutrūkus sutartims. Nors VPSP mokėjimai įprastomis sąlygomis yra išskaidyti per tam tikrą laiką ir valdomi, jų konversija į vienkartinius mokėjimus nutraukus sutartį gali sukelti reikšmingą fiskalinį šoką, todėl ši rizika turi būti sistemingai vertinama ir įtraukiama į fiskalinės rizikos analizę.

Grafike pateikiama potencialių VPSP įsipareigojimų dinamika 2019–2029 metais rodo nuoseklų augimą iki 2024 metų, kai įsipareigojimai pasiekia apie 150 mln. eurų. Po nedidelio sumažėjimo 2025–2026 metais 2027 metais fiksuojamas itin ryškus šuolis – įsipareigojimai viršija 600 mln. eurų. Vėlesniais metais stebimas laipsniškas mažėjimas, tačiau jų lygis išlieka reikšmingai aukštesnis nei ankstesniu laikotarpiu.

21 paveikslas. Potencialūs VPSP įsipareigojimai nutrūkus sutartims, mln. eurų

Sutartims nutrūkus šie įsipareigojimai galėtų virsti reikšminga vienkartinė skolos našta valstybei, nes tektų nedelsiant padengti didelės apimties likutines investicijų vertes. Tai rodo, kad VPSP projektai gali generuoti ne tik išskaidytus mokėjimus per tam tikrą laiką, bet ir potencialų staigų valstybės skolos padidėjimą.

4.2.2. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	86,6 mln. eurų	FM
3/10	261 mln. eurų	
5/10	44 mln. eurų	
Svertinis balas – 3/10	Iš viso – 391,6 mln. eurų	

Rizikos šaltinis

Rizika dažniausiai kyla dėl paskolų gavėjų mokumo pablogėjimo, ekonominių šokų, garantuojamų sektorių cikliškumo, taip pat dėl struktūrinių silpnybių valdant garantijų portfelį. Dėl šių priežasčių garantijų rizika laikoma išorine ir dažnai ilgalaike. Suteiktų garantijų poveikis valdžios sektoriaus finansams yra tiesioginis: garantijų įvykdymas didina valstybės išlaidas, blogina valdžios sektoriaus balansą ir gali padidinti skolinimosi poreikį. Garantijų portfelio rizika ypač išauga, kai garantijos teikiamos koncentruotoms, cikliškoms ar rizikingoms veiklos sritims, kuriose mokumo problemos gali kilti vienu metu.

4.2.3. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	64,6 mln. eurų	FM

Rizikos šaltinis

Rizika kyla dėl savivaldybių suteiktų garantijų, kurių pagrindu savivaldybė gali būti įpareigota padengti garantuotų subjektų neįvykdytus įsipareigojimus.

4.2.4. ILTE garantijų veikla

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
2/10	272,7 mln. eurų	ILTE

Rizikos šaltinis

Paskolos gavėjo įsipareigojimų finansų institucijai nevykdymas ir su tuo susijusi garantijos neįvykdymo rizika.

Vertinimo apžvalga

Garantijos neveikia valdžios sektoriaus balanso ir skolos, iki paskolos gavėjas nebevykdo įsipareigojimų finansų institucijai. Teikiant konkrečias ILTE garantijų priemones gali skirtis susitarimas su finansų įstaigomis dėl garantuotos paskolos rizikų pasidalijimo ir susitarimas su asignavimų valdytoju dėl numatomų nuostolių dengimo šaltinių. Atsižvelgiant į šias aplinkybes ir kitas išskirtas rizikas ir siekiant nedubliuoti sumų, šiai rizikai priskiriamos tik tiesiogiai asignavimų valdytojų lėšas galinčios paveikti garantijos. Kai garantijų nuostolių dengimas prisiimamas ILTE lėšomis, vertinamos kitos dvi toliau nurodytos rizikos.

4.2.5. ILTE nepasitraukimas iš valdžios sektoriaus

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
4/10	2 000 mln. eurų	ILTE

Rizikos šaltinis

ILTE finansinė priklausomybė nuo valstybės, dėl kurios, įmonei neatitikus išėjimo iš valdžios sektoriaus kriterijų, jos finansiniai rezultatai ir įsipareigojimai gali būti įtraukti į valdžios sektoriaus skolą ir lemti jos padidėjimą.

Vertinimo apžvalga

Šiuo metu ILTE skolinimasis rinkoje ir lėšų pritraukimas iš rinkos tiesiogiai įtraukiamas į valstybės skolą. Iki 2026 metų tai nebuvo reikšminga, nes ILTE ir analogiškos institucijos savo veiklą vykdė beveik vien iš asignavimų valdytojų lėšų ir poreikio pritraukti lėšų iš išorės neturėjo. ILTE tapus nacionaliniu plėtros banku ir reikšmingai padidinus jos kapitalą, keliama uždaviniai iš rinkos prisitraukti reikšmingų lėšų sumų, kurios būtų naudojamos Lietuvos ekonomikai finansuoti. Kartu ILTE turi užduotį pasitraukti iš valdžios balanso, kad vykdydama savo veiklą neturėtų poveikio valstybės skolai.

4.2.6. ILTE įstatinio kapitalo sumažėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1/10	Mažas	ILTE

Rizikos šaltinis

Rizika kyla iš priimto Lietuvos Respublikos nacionalinio plėtros banko įstatymo, kuriuo ILTE yra įpareigota pasiekti tam tikrą įstatinį kapitalą. Įstatinio kapitalo lygio nepasiekimas galėtų lemti valstybinių lėšų panaudojimą.

Vertinimo apžvalga

Šiuo metu galiojančiame Nacionalinio plėtros banko įstatyme numatyta, kad jeigu ILTE įstatinis kapitalas taptų mažesnis nei 1 mln. eurų, akcininkas turėtų sudaryti planą, kaip įstatinį kapitalą padidinti. Naujame šio įstatymo pakeitimo įstatyme, įsigaliosiančiame nuo 2027 m. sausio 1 d., numatoma gerokai didesnė minimali įstatinio kapitalo suma (500 mln. eurų), kurią pasiekus akcininkas turėtų priimti sprendimus dėl įstatinio kapitalo dydžio sugrąžinimo. Atsižvelgiant į tai, kad iki 2029 metų numatoma ILTE įstatinį kapitalą didinti ir jau 2026 metų pabaigoje jis turėtų viršyti 600 mln. eurų, o iki 2028 metų pabaigos pasiekti 867 mln. eurų, įstatinio kapitalo reikšmingo sumažėjimo tikimybė nėra didelė.

4.2.7. Nuostolingai veikiančių VVĮ įsipareigojimų padengimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
2/10	105,2 mln. eurų	VKC

Rizikos šaltinis

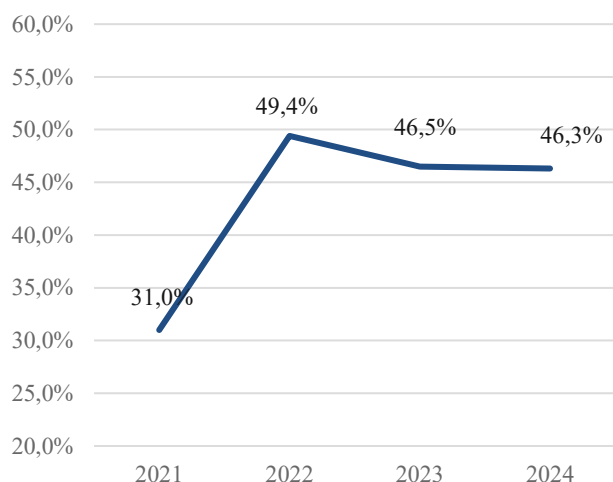
VVĮ, kaip valstybės finansinio turto dalis, sukelia netiesioginių finansinių įsipareigojimų valstybei. Valstybė gali būti priversta likviduoti nuostolingos VVĮ veiklos padarinius, suteikdama įvairią finansinę paramą. Poveikis valstybės biudžetui gali pasireikšti ir nepaskyrus VVĮ dividendų.

Vertinimo apžvalga

Rizikos poveikis įvertintas remiantis istorinių (2021–2024 metų) duomenų vidurkiu, eliminuojant kai kurių įmonių įtaką.

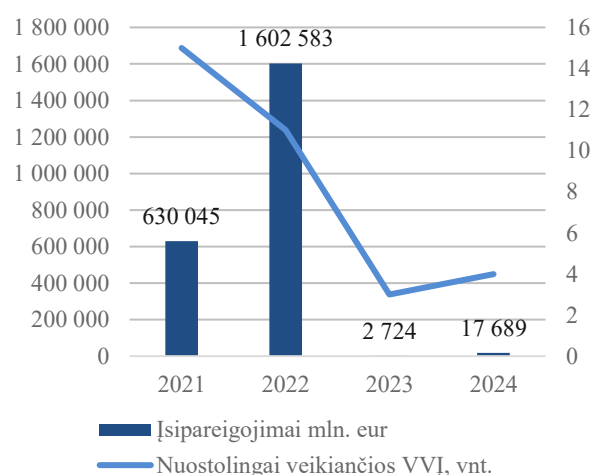
Remiantis paskutiniais 2024 metų VVĮ finansiniais duomenimis, VVĮ kapitalo struktūra buvo nuosaiki, skolos ir nuosavo kapitalo santykio rodiklis siekė tik 46,3 procento (22 paveikslas). Visi VVĮ sektoriaus įsipareigojimai 2024 metais sudarė 4,9 mlrd. eurų, o turtas siekė 13,8 mlrd. eurų, nuosavas kapitalas – 6,2 mlrd. eurų. Nuostolingai veikiančių VVĮ įsipareigojimų dalis taip pat buvo labai žema ir sudarė tik 17,7 mln. eurų (23 paveikslas). Iš jų 14,5 mln. eurų įsipareigojimų yra valstybės įmonės Ignalinos atominės elektrinės, kuri nutraukia veiklą ir yra intensyviai dotuojama ES fondų lėšomis. Atkreiptinas dėmesys, kad 2021–2022 metais nuostolingai veikiančių įmonių skaičius buvo didesnis, bet ženkliai aukštesnį įsipareigojimų lygį lėmė dvi įmonės, kurios tuo metu sugeneravo nuostolį. Visgi vertinant ilgalaikę tendenciją matoma, kad nuostolingai veikiančių įmonių skaičius įprastai nėra didelis, o 2021–2022 metai yra labiau išimtis nei tendencija.

22 paveikslas. Skolos ir nuosavo kapitalo santykis 2021–2024 metais, proc.

Šaltinis – VKC.

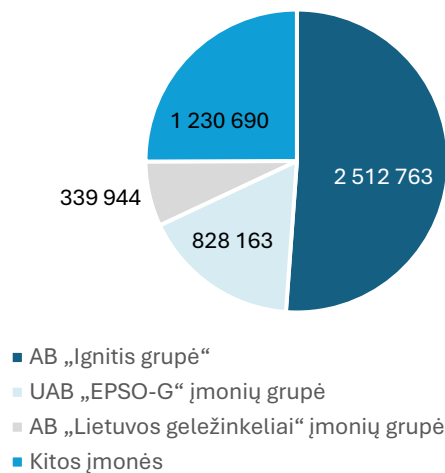
23 paveikslas. Nuostolingai veikiančių VVĮ dalis ir jų turimi įsipareigojimai 2021–2024 metais

Šaltinis – VKC.

Vertinant 2024 metų VVĮ rezultatus, fiskalinės rizikos, susijusios su VVĮ veiklos rezultatais, yra palyginti nereikšmingos. Daugumos VVĮ finansiniai pajėgumai yra pakankami sėkmingai veikti esant tipinėms sąlygoms rinkose. Vis dėlto svarbu ir tai, kad VVĮ veiklos apimtys labai nevienodos. Trys didžiausios VVĮ įmonių grupės pagal pardavimo apimtį sudaro net 75 procentus viso VVĮ portfelio pajamų. Šių įmonių įsipareigojimai sudaro apie 3,7 mlrd. eurų, kai viso VVĮ portfelio – 4,9 mlrd. eurų. Todėl VVĮ sektoriaus veiklos rezultatus ir iš to kylančias fiskalines rizikas daugiausia lemia tik kelių įmonių veiklos rezultatai. Vertinant trijų didžiųjų (pagal pardavimo pajamas – AB „Ignitis grupė“, UAB „EPSO-G“ įmonių grupė, AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupė) įmonių grupių finansinius rezultatus matoma, kad jų skolos lygis buvo gana nuosaikus (skolos ir nuosavo kapitalo santykis siekė 54 procentus), o skolos padengimo lygis siekė tik 2,7 karto. Likvidumo rodiklis (trumpalaikis turtas padalijamas iš trumpalaikių įsipareigojimų) siekė 1,4 karto. Tai parodo, kad šių įmonių skolos rodikliai yra subalansuoti ir nėra pernelyg aukšti. Taip pat svarbu, kad visos šios trys įmonių grupės diegia aukščiausius valdysenos standartus ir atitinka keliamus valdysenos reikalavimus.

24 paveikslas. Trijų didžiausių VVĮ įsipareigojimai, mln. eurų

Šaltinis – VKC.

Valstybė, kontroliuodama VVĮ, susiduria su įvairiomis fiskalinėmis rizikoms, kurias nebūtinai tiesiogiai lemia tik VVĮ finansiniai rezultatai. Šios rizikos gali pasireikšti per suteiktas garantijas, dalyvavimą įgyvendinant įvairius VVĮ projektus (pavyzdžiui, Ignalinos atominės elektrinės eksploatavimo nutraukimas), VVĮ vykdomus specialiuosius įsipareigojimus (funkcijos, kurių VVĮ nesiimtų vykdyti komerciniais pagrindais arba tai darytų už didesnę kainą, nei nustatyta) ar negautus dividendus į valstybės biudžetą.

4.2.8. Nuostolingai veikiančių SVĮ įsipareigojimų padengimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti.	189 mln. eurų	VKC

Rizikos šaltinis

Savivaldybės gali būti priverstos likviduoti nuostolingos savivaldybių valdomos įmonės (SVĮ) veiklos padarinius, suteikdamos įvairią finansinę paramą.

Vertinimo apžvalga

Poveikis įvertintas remiantis istorinių duomenų (2021–2024 metų) vidurkiu. 2025 metų pabaigoje Lietuvoje veikė 217 SVĮ. SVĮ daugiausia veikia šilumos, vandentvarkos ir viešojo transporto sektoriuose. Šiuose sektoriuose veikiančių įmonių turtas sudaro apie 80 procentų viso SVĮ sektoriaus turto bei apie 73 procentus pajamų. SVĮ vykdo ir kitas veiklas: tvarko atliekas, rūpinasi gatvių apšvietimu, užsiima miesto priežiūros ir administravimo paslaugomis. SVĮ valdysenos principai iš dalies remiasi VVĮ taikomais valdysenos principais, tačiau savivaldybėms palikta daugiau autonomijos pačioms priimti sprendimus, kaip turėtų būti valdomos joms pavaldžios SVĮ. Laikantis VVĮ valdysenos principų, SVĮ yra įpareigotos laikytis atskaitomybės ir skaidrumo principų bei formuoti depolitizuotas ir nepriklausomas valdybas, kai tokie kolegialūs organai sudaromi. Remiantis 2024 metų SVĮ finansiniais duomenimis, SVĮ sektoriaus įsipareigojimai siekė 831 mln. eurų, o turtas sudarė net 4,2 mlrd. eurų. Kapitalo struktūra buvo ypač konservatyvi, skolos ir nuosavo kapitalo santykio rodiklis siekė tik 22,4 procento (25 paveikslas). Didesnė dalis SVĮ veikė pelningai, o bendra

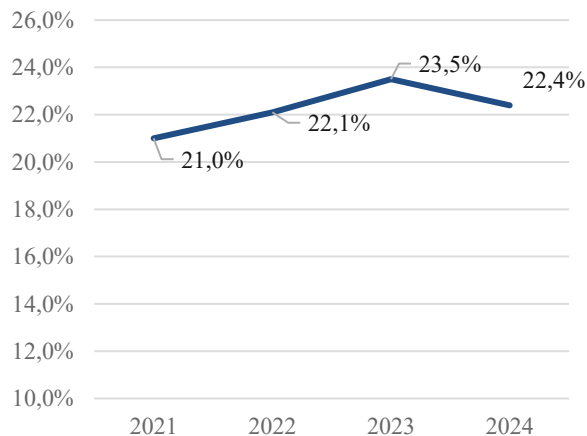
29 lentelė. Trijų didžiausių VVĮ finansiniai rodikliai

Valstybės valdoma įmonė	Debt / EBITDA	Likvidumas	Debt / Equity
AB „Ignitis grupė“	3,5	1,5	76 proc.
UAB „EPSO-G“ įmonių grupė	1,9	1,2	49 proc.
AB „Lietuvos geležinkeliai“ įmonių grupė	0,8	1,6	11 proc.
Visas VVĮ portfelis	2,7	1,6	46 proc.

Šaltinis – VKC.

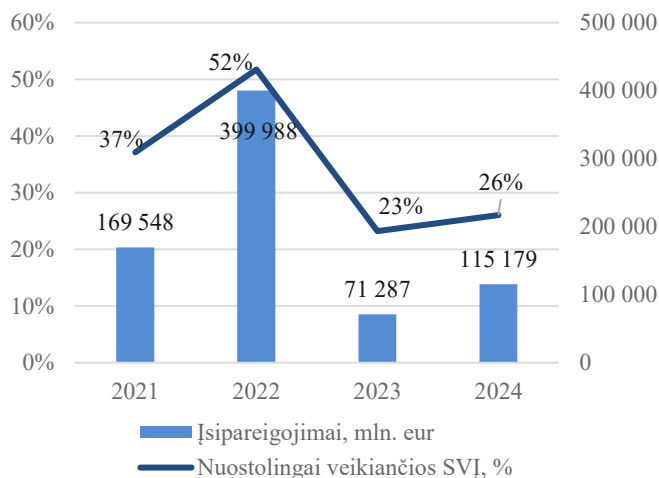
SVĮ portfelio nuosavo kapitalo grąža siekė 3,4 procento. 57 SVĮ 2024 metais veikė nuostolingai, o jų išsipareigojimai sudarė 115 mln. eurų (26 paveikslas).

25 paveikslas. Skolos ir nuosavo kapitalo santykis (D/E)

Šaltinis – VKC.

26 paveikslas. Nuostolingai veikiančių SVĮ dalis ir jų turimi išsipareigojimai 2021–2024 metais

Šaltinis – VKC.

Toliau pateikiami pagrindiniai SVĮ finansiniai rodikliai (30 lentelė, 31 lentelė).

30 lentelė. SVĮ finansų duomenys, mln. eurų, jei nenurodyta kitaip

Rodiklis	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai	Pokytis (2023–2024 metais)
Įmonių skaičius	237	232	224	219	–5
Turtas, iš viso	3 483	3 743	4 043	4 166	3,1 proc.
Ilgalaikis turtas	2 965	3 174	3 414	3 576	4,7 proc.
Trumpalaikis turtas	513	563	620	581	–6,3 proc.
Nuosavas kapitalas	1 199	1 196	1 236	1 207	–2,4 proc.
Išsipareigojimai, iš viso	629	760	810	831	2,5 proc.
Ilgalaikiai išsipareigojimai	304	363	426	459	7,8 proc.
Trumpalaikiai išsipareigojimai	325	397	385	372	–3,3 proc.
Pardavimo pajamos	981	1 333	1 432	1 467	2,4 proc.
Pelnas (nuostoliai) prieš apmokestinamą	–7	8	113	71	–37,1 proc.
Grynasis pelnas (nuostoliai)	–5	4	112	68	–39,2 proc.

Šaltinis – VKC.

31 lentelė. SVĮ finansiniai rodikliai

	2021 metai	2022 metai	2023 metai	2024 metai
Pelningumo rodikliai				
EBITDA marža	12,3 proc.	10,6 proc.	18,5 proc.	15,9 proc.
Grynojo pelno marža	–0,5 proc.	0,3 proc.	7,8 proc.	4,6 proc.
Nuosavo kapitalo grąža (ROE)	–0,3 proc.	0,3 proc.	6,2 proc.	3,4 proc.
Likvidumo rodikliai				
Bendrasis likvidumo koeficientas	1,6	1,4	1,6	1,6
Kritinis likvidumo koeficientas	1,4	1,2	1,4	1,4
Mokumo rodikliai				
Skolos ir nuosavo kapitalo santykis (D/E)	21 proc.	22,1 proc.	23,5 proc.	22,4 proc.
Grynoji vertė (turtas – įsipareigojimai), mlrd. eurų	2,9	3	3,2	3,3

Šaltinis – VKC.

4.2.9. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
3/10	30 mlrd. eurų	IID

Rizikos šaltinis

Indėlių draudžiamasis įvykis tiesiogiai sukuria didelio masto viešojo sektoriaus įsipareigojimą, nes IID, kaip valstybės valdoma institucija, privalo nedelsdama išmokėti draudimo išmokas visiems apdraustiems indėlininkams. Poveikio kanalas: 1) Indėlių draudimo fondas turi padengti visus apdraustuosius indėlius iki 100 000 eurų ribos. 2) Jei bankrutavus vienai kredito įstaigai reikalingas išmokų dydis viršija sukaupus Indėlių draudimo fondo išteklius, gali būti pradėti taikyti papildomi finansavimo mechanizmai (skolinimasis, *ex post* įmokos). Taip susidaro papildomas fiskalinis poreikis, kuris gali padidinti viešojo sektoriaus skolą, bloginti balansą arba reikalauti valstybės paramos.

Vertinimo apžvalga

Atliktas ekspertinis IID vertinimas. Kredito įstaigų sektoriaus stabilumo vertinimu ir IID vidinės rizikos analizės vertinimu, rizikos pasitvirtinimo tikimybė įvertinta remiantis istoriniu rizikos pasikartojimo dažniu (2020–2025 metais). Šiuo laikotarpiu neįvyko nė vienas kredito įstaigos draudžiamasis įvykis.

Kredito įstaigos nemokumas, pasireiškiantis dviem būdais: 1) kredito įstaigai iškeliama bankroto byla arba 2) priežiūros institucija (LB) pateikia oficialią nuomonę, kad įstaiga dėl finansinės padėties negali ir artimiausiu metu negalės įvykdyti pagrįsto indėlininko reikalavimo grąžinti indėlį.

Pagal Indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymą, toks įvykis laikomas indėlių draudžiamuoju įvykiu, kuris sukuria tiesioginį IID finansinį įsipareigojimą išmokėti draudimo išmokas indėlininkams.

Rizika priklauso nuo kelių tarpusavyje susijusių išorinių ir vidinių veiksnių:

Išoriniai veiksniai

- Makroekonominės sąlygos. Ekonominis nuosmukis, kredito kokybės blogėjimas ar finansų rinkų pokyčiai, kurie gali padidinti kredito įstaigų nemokumo tikimybę.
- Geopolitiniai ir sisteminiai trikdžiai. Europos finansų sektoriui būdingi kryžminiai ryšiai reiškia, kad vienos šalies sutrikimai gali paveikti kitų šalių kredito įstaigas.
- Palūkanų normų ir likvidumo pokyčiai. Staigus finansavimo išlaidų padidėjimas gali pabloginti mažesnių ar rizikingesnių kredito įstaigų stabilumą.

Vidiniai veiksniai

- Kredito įstaigos valdymo kokybė, rizikos kultūra ir veiklos modelis. Neteisingi sprendimai gali lemti staigų kredito įstaigos finansinės padėties suprastėjimą.
- Koncentracijos veiksniai. Tam tikrose rinkos nišose veikiantys dalyviai gali būti labiau pažeidžiami, ypač esant mažai diversifikacijai.

Tikimybė įvertinta remiantis:

1) Istoriniais duomenimis (2020–2025 metų)

- Per pastaruosius 4–5 metus nebuvo naujų indėlių draudžiamųjų įvykių (nors vyko keli kredito unių bankroto procesų užbaigimai, dėl jų nebuvo naujų draudimo išmokų).
- Tai rodo itin retą rizikos pasireiškimą, todėl tikimybė vertinama kaip maža.

2) Kredito įstaigų sektoriaus stabilumo vertinimu:

- LB vykdoma priežiūra, rizikų valdymo reikalavimai ir kapitalo pakankamumas lemia, kad rimti mokumo sutrikimai yra mažai tikėtini.

3) Apdraustųjų indėlių bazės augimu ir sektoriaus jautrumu:

- 2025 metais apdraustųjų indėlių suma visose Lietuvoje registruotose kredito įstaigose viršijo 51 mlrd. eurų, todėl galimas poveikis labai didelis, tačiau tikimybė nesikeičia proporcingai apimčiai.
- Viena iš Lietuvoje registruotų bankų sukaupia (sukoncentruota) apie 30 mlrd. eurų apdraustųjų indėlių, kurie nuolat auga.

4) Rizikos pasikartojimo dažniu:

- Rizika per 4 metus nepasikartojo nė karto – tai atitinka 3–4 balų intervalą pagal apžvalgos skalę (maža tikimybė).

5. FINANSŲ SEKTORIUS

Valdžios sektorius nėra įstatymiškai įsipareigojęs užtikrinti finansų sektoriaus veikimo arba padengti sektoriaus turimų kreditorių įsipareigojimų padengimo, išskyrus valstybės teikiamas garantijas (žr. poskyrį „Garantijos“) ir indėlių draudimo sistemą (žr. poskyrį „Indėlių ir investicijų draudimas“). Tačiau finansinių krizių istorija⁴² rodo, kad krizių socialinė kaina yra tokia didelė, kad viešasis sektorius priverstas imtis pagalbinių priemonių, užtikrinančių pagrindinių finansinių paslaugų teikimą visuomenei. Toliau pateikiama finansų sektoriaus apžvalga ir jam kylančios rizikos. Finansų sektoriaus poveikis viešiesiems finansams pasireiškia per rizikas, apžvelgtas skyriuje „Neapibrėžtieji įsipareigojimai“.

5.1. Finansų sektoriaus kontekstas

5.1.1. Kreditavimas

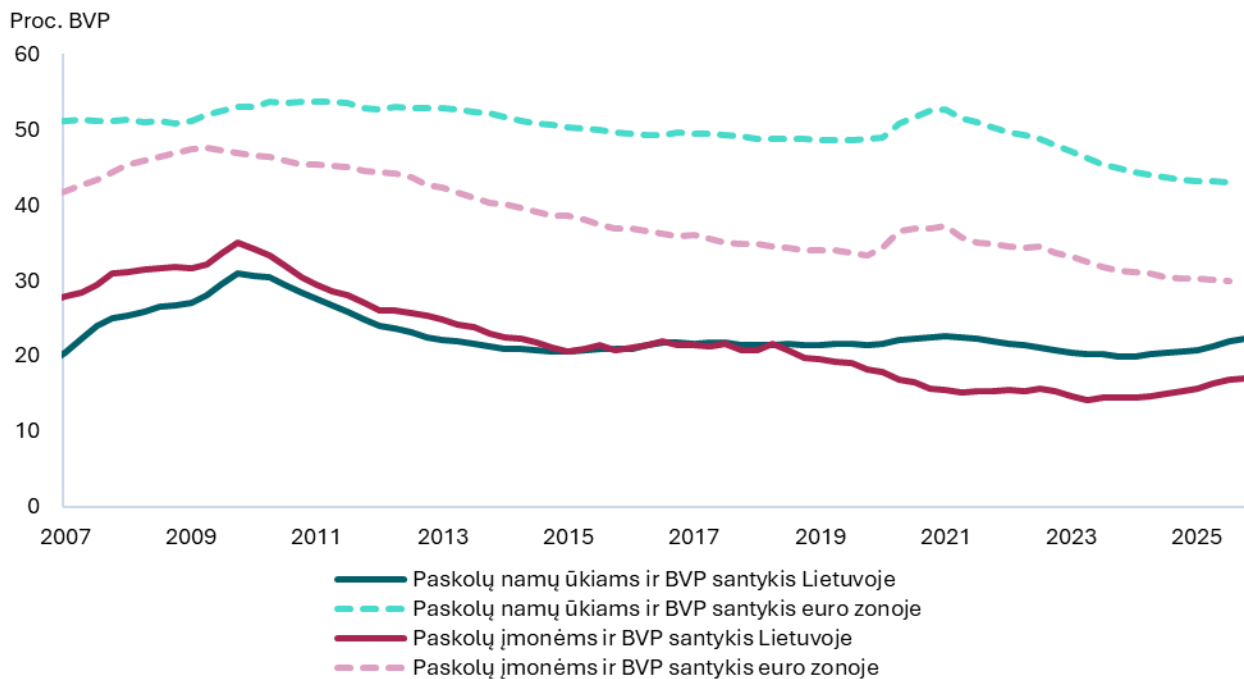
2025 metų antrąją pusę namų ūkių ir įmonių kreditavimas buvo aktyvus, o bendro įsiskolinimo lygio skirtumas nuo euro zonos vidurkio pastaruosius 2 metus mažėjo. 2025 metais tiek paskolų įmonėms, tiek namų ūkiams portfelių metinis augimas buvo sparčiausias euro zonoje ir sudarė atitinkamai 16,7 ir 15,5 procento (bendrai euro zonoje – atitinkamai 3,1 ir 3 procentus). Įmonių paskolų portfelis reikšmingai augo visuose pagrindiniuose ekonominių veiklų sektoriuose, išskyrus nuosaikų paskolų portfelio augimą fiksuojantį prekybos sektorių. Gyventojams aktyviai skolinantis tiek būstui, tiek vartojimui, 2025 metų antrąjį pusmetį naujų paskolų namų ūkiams suma buvo beveik 16, o įmonėms – 11 procentų didesnė nei pirmąjį pusmetį. Nepaisant spartaus kreditavimo, namų ūkių ir įmonių bendras įsiskolinimo lygis yra vienas mažiausių euro zonoje – gautų banko paskolų ir BVP santykis 2025 metų pabaigoje sudarė 39 procentus (1,7 procentinio punkto ūgtelėjimas per pusmetį). Įvertinus ir kitus nebankinio finansavimo šaltinius, plataus⁴³ kredito ir BVP santykis trečiąjį ketvirtį sudarė 67 procentus.

Būsto paskolų rinkoje 2025 metų antrąjį pusmetį tebebuvo jaučiamas reguliacinių pakeitimų poveikis: vyko aktyvus persitarimas dėl paskolų sąlygų ir paskolų refinansavimas, daugiau gyventojų rinkosi paskolas su fiksuotosiomis palūkanų normomis. 2025 metų vasarį atsiradus galimybei būsto paskolas refinansuoti supaprastinta tvarka, net ir po istoriškai aktyvaus pirmojo pusmečio antrąjį pusmetį refinansuotų būsto paskolų suma buvo 14 procentų didesnė, o antrąjį pusmetį sumažėjęs persitarimų srautas buvo beveik ketvirtadaliu didesnis nei 2024 metų atitinkamu laikotarpiu. 2025 metų gegužę įsigaliojęs reikalavimas bankams būsto paskolų pasiūlymus pateikti nurodant kintamąsias ir bent 5 metams fiksuotas palūkanų normas paskatino gyventojus aktyviau rinktis paskolas. Būsto paskolų, kurių palūkanų normos fiksuojamos ilgesniam nei vienu metų laikotarpiui, suma antrąjį pusmetį sudarė beveik 2,5 karto didesnę srauto dalį – vidutiniškai 6 procentus naujų būsto paskolų. Naujų būsto paskolų palūkanų normos Lietuvoje ir toliau mažėjo artėdamos prie euro zonos vidurkio: 2024 metų pradžioje fiksuotas 1,9 procentinio punkto skirtumas, 2025 metų pabaigoje jis sudarė 0,4 procentinio punkto. Įmonių segmente artėjimas euro zonos vidurkio link buvo lėtesnis ir metų pabaigoje skirtumas sudarė šiek tiek daugiau nei 1,1 procentinio punkto.

⁴² Fiskalinių rizikų analizė ir valdymas: gerosios praktikos (TVF), <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/202016/050416.pdf>.

⁴³ Taikoma platesnė sąvoka vertinant visą suteiktą kreditą, nepriklausomai nuo kredito teikėjo (ne tik pinigų finansų įstaigų).

27 paveikslas. Ne finansų įmonėms ir namų ūkiams pinigų finansų įstaigoms suteiktų paskolų ir BVP santykis Lietuvoje ir bendrai euro zonoje, 2007 metų I ketvirtis–2025 metų IV ketvirtis

Šaltiniai: VDA, Eurostatas ir LB.

Pastaba. euro zonos duomenys – iki 2025 metų trečiojo ketvirčio.

Atpigus skolinimuisi, 2025 metais būsto rinkos aktyvumas buvo didžiausias nuo 2021 metų, o nepaisant iššūkių biurų segmente, pagyvėjimas matyti ir komercinio nekilnojamojo turto rinkoje. 2025 metais registruota 20 procentų daugiau būsto pardavimo sandorių nei 2024 metais, o jų skaičius viršijo ilgalaikę tendenciją. Rinkos aktyvumą lėmė gyventojų būsto įsigijimai su paskola: skolinantis 2025 metais pirktas jau kas antras būstas (2023 metais, kai paskolų palūkanų normos buvo aukštesnės, – kas trečias). Didėjant paklausai, 2025 metų pabaigoje metinis būsto kainų augimas viršijo 10 procentų ir buvo dvigubai spartesnis nei metų pradžioje. Būsto kainos jau kyla šiek tiek greičiau už gyventojų pajamas, bet atotrūkis nėra toks didelis, kad reikšmingai ribotų įperkumą – jis istoriškai tebėra gana geras. 2026 metais būsto rinkos aktyvumą teigiamai veiks II pensijų pakopos ir atsakingųjų skolinimosi nuostatų (ASN) pakeitimai. Komercinio nekilnojamojo turto rinkoje 2025 metais fiksuotas 30 procentais didesnis sandorių skaičius nei 2024 metais. Vis dėlto, vyraujant mažos vertės sandoriams, investicijų srautai tebebuvo vieni mažiausių per pastarąjį dešimtmetį, o patalpų kainos per metus iš esmės nepakito. Biurų segmentas yra labiau pažeidžiamas dėl pasiūlos pertekliaus – Vilniuje biurų neužimtumo lygis 2025 metų pabaigoje siekė apie 10 procentus (prekybos ir pramoninių patalpų – atitinkamai 1 ir 4 procentus).

5.1.2. Bankų sektorius

Tebevyraujant neapibrėžtumui dėl geopolitinės įtampos ir galimo poveikio ekonomikai, bankų sektoriaus sukaupti reikšmingi kapitalo ir likvidumo rezervai rodo gerą pasirengimą atlaikyti galimus sukrėtimus ateityje. 2025 metų ketvirtąjį ketvirtį, neaudituotais duomenimis, bankų sektoriaus padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis sudarė 322 procentus ir daugiau nei 3 kartus viršijo nustatytą reikalavimą, grynojo pastovaus finansavimo rodiklis – 195 procentus ir buvo beveik dvigubai

didesnis už nustatytą minimalų dydį, o kapitalo pakankamumo rodiklis sudarė 23 procentus. Kita vertus, kai kurie mažesnės svarbos bankai pasižymi mažesniu efektyvumu ir kapitalizacija, todėl jų atsparumo didinimas vis dar tebėra aktualus. Bankų sektoriaus pelningumas, nors sumažėjęs, tačiau ir toliau buvo didelis, o 2023–2025 metais Lietuvos Respublikos laikinojo solidarumo įnašo įstatymo galiojimo laikotarpiu Lietuvoje veikiantys bankai, užsienio bankų filialai ir kitos kredito įstaigos į valstybės biudžetą pervedė apie 540 mln. eurų. Pažymėtina, kad laikinojo solidarumo įnašo mokėjimai neturėjo poveikio finansiniam stabilumui, o minėtu laikotarpiu bankų sektoriaus pelningumas buvo ypač didelis. 2025 metų ketvirtąjį ketvirtį paskolų portfelio kokybė ir toliau buvo gera: neaudituotais duomenimis, neveiksnių paskolų įmonėms ir namų ūkiams dalys sudarė po 1,1 procento šių paskolų portfelių ir iš esmės nesikeitė nuo lygio, fiksuoto prieš pusmetį, o padidėjusios kredito rizikos paskolų dalis tebebuvo žemo lygio, nors per pusmetį šiek tiek padidėjo. Kartu testavimo nepalankiomis sąlygomis rezultatai rodo, kad bankų sektorius bendrai yra atsparus ekonominės raidos pablogėjimui ar netikėtiems likvidumo sukrėtimams.

LB taikomos prevencinės finansinio stabilumo priemonės yra nuolat peržiūrimos ir padeda užtikrinti, kad finansų sistema būtų pajėgi atlaikyti sukrėtimus, o skolinimas tebebūtų tvarus. Makroprudenciniai kapitalo rezervai didina bankų atsparumą sisteminio pobūdžio rizikoms. Dalis jų galėtų būti atlaisvinama, jei ekonomika patirtų sukrėtimą ar pasireikštų ciklinės rizikos, tam, kad kredito įstaigos gebėtų palaikyti ekonomikai reikalingą kreditavimą. ASN užtikrina tvarų namų ūkių įsiskolinimo lygį ir gebėjimą vykdyti finansinius įsipareigojimus esant didesnėms palūkanų normoms. 2025 metais atlikdamas ASN priemonių sąrangos peržiūrą LB nustatė tobulintinas priemonių sritis, todėl 2025 m. spalio 22 d. patvirtino ASN pakeitimus, kurie įsigaliojo 2026 m. rugpjūčio 1 d. Pakeitimais pirmo būsto pirkėjams minimalus pradinis įnašas sumažintas nuo 15 iki 10 procentų, o imantiems antrą ar paskesnę būsto paskolą pakoreguota išimtis, leidžianti pradinį įnašą sumažinti iki 15 procentų, – ja bus galima pasinaudoti tik tada, kai bus grąžinta daugiau nei pusė kiekvienos turimos būsto paskolos sumos. Taip pat vietoj dviejų vidutinės įmokos dydžio ir pajamų santykio limitų pereita prie vieno – 50 procentų santykio, skaičiuojamo taikant ne mažesnę kaip 6 procentų palūkanų normą. Šie pakeitimai priimti siekiant labiau subalansuoti ASN priemonių poveikį skirtingoms paskolų gavėjų grupėms ir užtikrinti tolygesnį jų veikimą keičiantis palūkanų normai.

Toliau pateikiami pagrindiniai finansų sektoriaus rodikliai (32 lentelė).

32 lentelė. Finansų sektoriaus rodikliai

Kategorija	Rodiklis	2023 m. gruodis	2024 m. gruodis	2025 m. gruodis
Įsipareigojimai	Finansų sektoriaus ⁴⁴ įsipareigojimai (proc. BVP)	125,8	142,6	155,5 ⁴⁵
	Valstybinių ne finansų įstaigų indėliai Lietuvos PFĮ ⁴⁶ (mln. eurų)	1 003,1	808,7	858,9
	Kitų institucijų ⁴⁷ indėliai Lietuvos PFĮ (mln. eurų)	11 082,5	11 642,6	12 351,1
Kapitalas	Kapitalo ir pagal riziką įvertinto turto santykis	20	21,9	23

⁴⁴ Pinigų finansų įstaigos (PFĮ) (išskyrus centrinį banką), investiciniai fondai, draudimo bendrovės, pensijų fondai ir kitos finansų įstaigos.

⁴⁵ 2025 metų III ketvirčio duomenys.

⁴⁶ Išskyrus centrinį banką.

⁴⁷ Be namų ūkių, PFĮ, valdžios sektoriaus ir valstybinių ne finansų įstaigų.

Kategorija	Rodiklis	2023 m. gruodis	2024 m. gruodis	2025 m. gruodis
	Pirmojo lygio kapitalo ir pagal riziką įvertinto turto santykis	18,7	20,2	19,8
Turto kokybė	Neveiksnių paskolų ir visų paskolų (bendraja verte) santykis	0,6	0,6	0,5
	Neveiksnių paskolų padengimo specialiaisiais atidėjimais rodiklis	35,6	31,3	35
Likvidumas	Likvidžiojo turto ir viso turto santykis	39,8	42,6	42
	Likvidžiojo turto ir trumpojo laikotarpio įsipareigojimų santykis	45,3	47,1	43,5
	Likvidžiojo turto ir visų indėlių santykis	45,2	48,1	47,6
	Padengimo likvidžiuoju turtu rodiklis	342	346,7	322,3
Pelningumas	Nuosavybės grąža	23,5	21,5	17,2
	Turto grąža	1,7	1,6	1,3

Šaltinis – LB.

5.2. Finansų sektoriaus rizikų vertinimas

Finansų sektoriui nustatytos trys pagrindinės rizikos, kurių galimo poveikio viešiesiems finansams dėl didelio neapibrėžtumo, rizikų pasitvirtinimo sąlygų ir galimų perdavimo kanalų įvairovės nėra galimybės kiekybiškai įvertinti (33 lentelė). Nustatytų rizikų tikimybė vertinama nuo mažos iki vidutinės. Nors šios rizikos nepasižymi didele tikimybe, jų pasitvirtinimas, ypač nepalankiomis makroekonominėmis sąlygomis, galėtų lemti papildomą spaudimą viešiesiems finansams.

Apžvelgiamas rizikas sieja finansų sektoriaus ir viešųjų finansų tarpusavio priklausomybė: nepalankūs makroekonominiai ar finansiniai pokyčiai gali silpninti bankų finansinę būklę ir kreditavimo galimybes, o valstybės finansinės padėties pablogėjimas gali neigiamai paveikti finansų įstaigų balansus per jų turimus VVP. Tokie pokyčiai gali sustiprinti tarpusavio rizikos perdavimą, didinti finansavimo ir skolinimosi sąnaudas bei neigiamai veikti ekonomikos aktyvumą.

Finansų sektoriaus rizikos gali būti valdomos stiprinant finansų įstaigų kapitalo pakankumą ir atsparumą, taikant kapitalo apsaugos, anticiklinius ir sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervus. Rizikų poveikis taip pat mažinamas stiprinant makroprudencinę priežiūrą ir LB įgaliojimus, ypač siekiant užkirsti kelią sisteminės rizikos didėjimui dėl pernelyg didelės koncentracijos finansų sektoriuje (priedas).

33 lentelė. Rizikos poveikio ir tikimybės vertinimas

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
1. Ekonominiai sukrėtimai ar lūkesčių prastėjimas bankams sumažinus skolinimą realiajai ekonomikai, dėl ko nukentėtų ekonomikos augimas ir mažėtų mokesčių surinkimas	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	5–6 balai

Rizika	Rizikos poveikio 2026–2029 metais vertinimas	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės 2026–2029 metais vertinimas
2. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir valstybės tarpusavio susietumo, galimo užkrato ir skolinimosi kainos didėjimas	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	3 balai
3. Finansų įstaigų turimų VVP nuvertėjimas ir antrinių efektų neigiami padariniai skolinimosi kainai	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	1–2 balai

5.2.1. Ekonominiai sukrėtimai ar lūkesčių prastėjimas bankams sumažinus skolinimą realiajai ekonomikai, dėl ko nukentėtų ekonomikos augimas ir mažėtų mokesčių surinkimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
5–6/10	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	LB

Rizikos šaltinis

Dėl ekonominių sukrėtimų ar kitų priežasčių bankams nusprendus riboti kreditavimą, gali lėtėti ekonomikos augimas ir mažėti mokestinės įplaukos į biudžetą.

Vertinimo apžvalga

Susidūrę su finansiniais sunkumais ar ekonomikos nuosmukiu bankai gali siekti stiprinti savo balansus mažindami naujų paskolų išdavimą arba griežtindami skolinimo sąlygas. Dėl to įmonės ir namų ūkiai susidurtų su sunkesne prieiga prie finansavimo, mažėtų investicijos ir vartojimas. Kadangi metinis tikrųjų naujų paskolų įmonėms ir namų ūkiams srautas Lietuvoje pastarąjį dešimtmetį siekia apie 8–10 procentų BVP, šių srautų sutrikimas reikšmingai paveiktų Lietuvos ekonomikos aktyvumą. Silpnėjęs ekonomikos augimas savo ruožtu mažintų mokesčių surinkimą ir blogintų viešųjų finansų būklę. Kartu, jeigu sukrėtimai lemtų nekilnojamojo turto kainų korekciją, galėtų sumažėti realiosios ekonomikos kreditavimas, nes net apie 65 procentai paskolų įmonėms yra užtikrinta nekilnojamojo turto užstatu.

Šios rizikos pasitvirtinimo tikimybė vertinama kaip vidutinė, nes istoriškai ekonomikos, ypač įmonių sektoriaus, kreditavimo kintamumas Lietuvoje buvo didelis – sukrėtimai gana greitai paveikdavo naujų paskolų srautus.

5.2.2. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir valstybės tarpusavio susietumo, galimo užkrato ir skolinimosi kainos didėjimas

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
3/10	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	LB

Rizikos šaltinis

Bankai, susiduriantys su finansiniais sunkumais, gali išparduoti turimus Lietuvos VVP, taip pat gali sumažėti naujų VVP emisijų paklausa, o tai didintų valstybės skolinimosi kainą.

Vertinimo apžvalga

Kai bankų ir valstybės struktūrinės sąsajos yra didelės, didėja užkrato tikimybė ir neigiamų antrinių efektų poveikis. Vis dėlto bankų finansinės sąsajos su Lietuvos viešuoju sektoriumi istoriškai yra žemo lygio: 2025 metų antroje pusėje Lietuvos VVP sudarė apie 3,5 procento viso bankų turto, pavyzdžiui, 2013–2016 metais sąsajos buvo dvigubai, 2004–2005 metais – trigubai didesnės. Dabartinis susietumo lygis iš esmės atitinka euro zonos vidurkį ir yra reikšmingai mažesnis nei, pavyzdžiui, Italijos ir Graikijos, kuriose vietinės valdžios VVP sudaro apie 10–15 procentų bankų turto.

Struktūrinė viešojo sektoriaus priklausomybė nuo Lietuvoje veikiančių komercinių bankų VVP paklausos yra nedidelė tiek istoriškai, tiek lyginant su kitomis euro zonos šalimis. Tai mažina ir tikimybę, kad Lietuvoje veikiančių bankų finansinės problemos galėtų reikšmingai paveikti Lietuvos VVP paklausą ir skolinimosi kainą.

5.2.3. Finansų įstaigų turimų VVP nuvertėjimas ir antrinių efektų neigiami padariniai skolinimosi kainai

Pasitvirtinimo tikimybė	Poveikis	Vertintojas
1–2/10	Rengiant FRA nėra galimybės skaitiškai įvertinti poveikio	LB

Rizikos šaltinis

Netikėtas VVP pajamingumo augimas gali neigiamai paveikti viešuosius finansus netiesiogiai, jeigu finansų sistemoje yra bankų ir nebankinių finansų įstaigų, turinčių reikšmingus aktyviai prekiaujamų VVP portfelius.

Vertinimo apžvalga

Aktyviai VVP antrinėje rinkoje prekiaujantiems finansų dalyviams įkainojant nuostolius dėl turimų obligacijų vertės sumažėjimo (pavyzdžiui, žlugus Silicio slėnio bankui JAV), silpnėja jų balansai, o tai gali paskatinti VVP išpardavimą ir mažinti naujų išleidžiamų VVP paklausą. Rinkoje sumažėjus įprastinių investuotojų, valstybė gali būti priversta siūlyti dar didesnes palūkanas, kad pritrauktų naujų investuotojų.

Vis dėlto absoliuti dauguma Lietuvos bankų ir nebankinių finansų įstaigų turimų VVP laikoma iki išpirkimo termino pabaigos, o tai lemia mažą Lietuvos VVP staigaus išpardavimo ir skolinimosi kainos didėjimo riziką.

6. FISKALINIŲ RIZIKŲ POKYČIŲ IR PASITVIRTINIMO VERTINIMAS

Šioje dalyje apžvelgiama, kurios FRA2020 nurodytos fiskalinės rizikos pasireiškė ir kokią poveikį jos turėjo viešiesiems finansams. Taip pat lyginamos FRA2020 ir šioje FRA nustatytos rizikos, vertinamas jų sutapimas ir pokyčiai.

6.1. FRA2020 rizikų pasitvirtinimo *ex post* vertinimas

Šiame skyriuje siekiama įvertinti FRA2020 nustatytų fiskalinių rizikų pasitvirtinimą ir jų poveikį valdžios sektoriaus finansams. 2020–2023 metais pasitvirtinusių rizikų bendra finansinė išraiška sudaro 7,76 mlrd. eurų, arba vidutiniškai 1,94 mlrd. eurų per metus, didžioji sumos dalis – 4,3 mlrd. eurų – buvo skirta COVID-19 pandemijai suvaldyti, o 2,1 mlrd. eurų pajamų nesurinkta dėl didesnio, nei planuota, valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimo dėl tuo metu galiojusių lengvatų.

34 lentelė. FRA2020 *ex post* vertinimas

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „+“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
1. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu	1 proc. BVP per metus padidėjusi nepriemoka krizės laikotarpiu lygi apie 480 mln. eurų. Atsižvelgiant į istorinius 2008–2009 m. krizės duomenis, 2020 metais – 150–200 mln. eurų nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems mokesčių mokėtojams suteiktų mokesčių atidėjimų, kurie, tikėtina, nebus sumokėti.	8 balai	Taip	–721,5 (didžioji dalis dėl atidėtų mokėjimų kaip pagalbos dėl COVID-19 pandemijos verslui priemonė)	Per 2020 metus šio nepriemokos padidėjimo (dėl COVID-19 pandemijos atidėti mokesčių mokėjimai) suma iš esmės 100 procentų grąžinta per 2021–2023 metus
2. Dividendų plano neįvykdymas	47 mln. eurų	5 balai	Taip (2020 m.)	–52,2 mln. eurų –2,2 mln. eurų 32,8 mln. eurų 34,5 mln. eurų 39,8 mln. eurų 60,8 mln. eurų	2020 m. 2021 m. 2022 m. 2023 m. 2024 m. 2025 m.
3. Pajamų pripažinimas	20,8 mln. eurų	3 balai	Taip	–56,11 mln. eurų –25,7 mln. eurų	2020 m. 2021 m.

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
pertekliniais dividendais				–10,7 mln. eurų –0,1 mln. eurų –0,8 mln. eurų –8,8 mln. eurų (2025 metų negalutiniai duomenys)	2022 m. 2023 m. 2024 m. 2025 m.
4. Didesnis, nei planuota, valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl galiojančių lengvatų	140 mln. eurų	5 balai	Taip	–486,3 mln. eurų –354,2 mln. eurų –541,6 mln. eurų –680,1 mln. eurų 45,8 mln. eurų 3,9 mln. eurų	2020 m. 2021 m. 2022 m. 2023 m. 2024 m. 2025 m.
5. Mokesčių administravimo užduoties neįgyvendinimas	2020 metais – 187 mln. eurų 2021–2023 metais – užduotis nenustatyta	9 balai		Dėl 2020 metų pajamų surinkimo rezultatus paveikusias COVID-19 pandemijos mokesčių administravimo užduoties faktinio vertinimo atlikti nėra galimybės	
6. Nedarbo ir ligos išmokų gavėjų skaičiaus padidėjimas krizės metu	150 mln. eurų	8 balai	Taip	173 mln. eurų –53 mln. eurų –26 mln. eurų 6 mln. eurų	2020 m. 2021 m. 2022 m. 2023 m.
7. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	520 mln. eurų	4 balai	Pasitvirtinimas neįvertintas		
8. Finansavimo šaltinio netekimas	214,3 mln. eurų	3 balai	Pasitvirtinimas neįvertintas		

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
(Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė)					
9. Kredito reitingų agentūrų vertinimo suprastėjimas ir palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu	8,8 mln. eurų	5 balai	Ne		
10. VžPP nebalansinių sutarčių perkėlimas į balansines arba sutarčių nutraukimas	51,9 mln. eurų	1 balas	Ne		
11. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas (1 balo tikimybė)	233,3 mln. eurų	1 balas	Ne		
12. Valstybės garantinių įsipareigojimų	163,9 mln. eurų	3 balai	Ne		

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
vykdymas (3 balų tikimybė)					
13. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas (5 balų tikimybė)	0 mln. eurų	5 balai	Taip	1,9 mln. eurų	2021–2025 m.
14. Kredito įstaigų bankrotas	Poreikis išmokėti indėlininkų draudimo išmokas dėl priežiūros institucijos sprendimo pripažinti kredito įstaigą (-as) nemokia (- iomis) pagal bankroto byloje nustatytą tvarkaraštį. Poveikis priklauso nuo kredito įstaigos dydžio ir joje laikomos apdraustųjų indėlių sumos. Jeigu bankrutuotų visos kredito įstaigos, remiantis 2019 metų pabaigos duomenimis, tai sudarytų 13 mlrd. eurų	-	Ne		
15. Nuostolingai veikiančių VVI įsipareigojimų padengimas	18,5 mln. eurų	2 balai	Ne		
16. COVID-19 pandemija	1 481 mln. eurų	9 balai	Taip	2 662,4 mln. eurų 1 295,4 mln. eurų 298,7 mln. eurų	2020m. 2021 m. 2022 m.
17. Ekstremalieji įvykiai (gamtiniai)	223 mln. eurų	9 balai	Taip	–	Miškų gaisrai: 2021 m. – 46 (11 ha) 2022 m. – 81 (53 ha) 2023 m. – 167 (59 ha)

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
					Stichiniai, katastrofiniai hidrologiniai ir meteorologiniai reiškiniai. Stichiniai reiškiniai: 2021 m. – 34 2022 m. – 38 2023 m. – 46 Katastrofiniai reiškiniai: 2021 m. – 1 2022 m. – 2 2023 m. – 1
18. Ekstremalieji įvykiai (techniniai)	54 mln. eurų	7 balai	Taip	–	Gaisrai, viršiję ekstremaliųjų įvykių kriterijus: 2021 m. – 2 2022 m. – 0 2023 m. – 1 Sprogimai, viršiję ekstremaliųjų įvykių kriterijus: 2021 m. – 1 2022 m. – 0 2023 m. – 0 Pramoninė avarija: 2021 m. – 1 2022 m. – 0 2023 m. – 0
19. Ekstremalieji įvykiai (ekologiniai)	500 mln. eurų	7 balai	Taip	–	Teršimo incidentas jūroje – avarija Būtingės terminale: 2020 m. – 1 2021 m. – 0

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
					2022 m. – 0 2023 m. – 0 2024 m. – 1 Laivų, gabenančių naftos produktus, avarija jūroje: 2020 m. – 0 2021 m. – 0 2022 m. – 0 2023 m. – 0 2024 m. – 0
20. Ekstremalieji įvykiai (kiti)	54 mln. eurų	7 balai	Taip	191,8 mln. eurų per 2021–2022 m.	Instrumentalizuota migracija – į Lietuvą neįleisti neteisėti migrantai: 2021 m. – 8 106 2022 m. – 11 211 2023 m. – 2 643
21. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas	788 mln. eurų	1 balas	Ne		
22. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	Poveikis nežinomas	4 balai. Remiantis ekspertiniu FM vertinimu, dėl COVID-	Taip	6 788 483 ⁴⁸ eurai	2023–2029 m.

⁴⁸ 1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. birželio 7 d. nutarimas Nr. 445 „Dėl Lietuvos Respublikos kapitalo Europos Tarybos vystymo banke padidinimo“, kuriuo buvo pritarta Lietuvos akcinio kapitalo Europos Tarybos vystymo banke padidimui. 2023–2026 metais 4 lygiomis dalimis turi būti sumokėta Lietuvos akcinio kapitalo šiame banke dalis

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
		19 pandemijos sukeltų padarinių padidėjus finansavimo poreikiams gali būti didinamas tarptautinių finansų institucijų kapitalas, tokiu atveju atitinkamai didėtų ir Lietuvos Respublikos įsipareigojimai ES ir kitose tarptautinėse finansų institucijose (apmokėtasis kapitalas ir kapitalas pagal pareikalavimą)			
23. Neplanuotos įmokos tarptautinėms	2,3 mln. eurų	5 balai	Taip	10 mln. eurų ⁴⁹ 2022 m. 23,5 mln. eurų ⁵⁰ 2023 m. 10 mln. eurų ⁵¹ 2024 m. 10 mln. eurų ⁵² 2025 m.	2022–2023 m. rizika pasitvirtino, 2024–2026 m. rizika išliko aktuali ir

– 2 758 483 eurai. 2) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2024 m. liepos 10 d. nutarimas Nr. 584 „Dėl Lietuvos Respublikos apmokamo akcinio kapitalo Europos rekonstrukcijos ir plėtros banke didinimo“, kuriuo pritarta Lietuvos akcinio kapitalo Europos rekonstrukcijos ir plėtros banke padidinimui – 2025–2029 metais 5 lygiomis dalimis turi būti sumokėta Lietuvos akcinio kapitalo šiame banke dalis – 4 030 000 eurų.

⁴⁹ 2022 metais skirtas 5 mln. eurų įnašas į Pasaulio banko Daugiašalį patikos fondą, įsteigtą įgyvendinant atsigavimo dėl ypatingos ekonominės situacijos Ukrainoje finansavimo projektą, ir 5 mln. eurų įnašas į Pasaulio banko įkurtą Ukrainos išlaisvinimo, atsigavimo, rekonstrukcijos ir reformų daugiašalį patikos fondą.

⁵⁰ 2023 m. skirtas 10 mln. eurų įnašas į Europos investicijų banko fondą „ES Ukrainai“, skirtas finansuoti skubius infrastruktūros atstatymo projektus ir remti Ukrainos ekonomikos atsparumą; 10 mln. eurų įnašas į Tarptautinės plėtros asociacijos (PB organizacijų grupė) Krizės priemonės Specialią programą Ukrainos ir Moldovos atkūrimui, 1,5 mln. eurų įnašas į TVF Gebėjimų vystymo paramos fondą Ukrainai, 1 mln. eurų įnašas į Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko (ERPB) fondą, remiantį įtrauktį (Ukrainos projektas, kuriuo kuriama verslo aplinka ir plėtojamas žmogiškasis kapitalas, įgalinant nuo Rusijos karo Ukrainoje nukentėjusių asmenų galimybes įsidarbinti), 1 mln. eurų įnašas į Europos Tarybos vystymo banko (ETVB) Ukrainos solidarumo fondą, remiantį socialinės paskirties projektus.

⁵¹ 10 mln. eurų įnašas į PB Ukrainos išlaisvinimo, atsigavimo, rekonstrukcijos ir reformų daugiašalį patikos fondą.

⁵² 10 mln. eurų įnašas į PB Ukrainos išlaisvinimo, atsigavimo, rekonstrukcijos ir reformų daugiašalį patikos fondą.

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
finansų institucijoms ir fondams					ateinančiais metais išliks aktuali
24. Lietuvos įmokos į ES biudžetą didėjimas	43,4 mln. eurų	8 balai	Taip	54,8 mln. eurų 2022 m. 37,4 mln. eurų 2021–2023 m. –44 mln. eurų 2024 m. (Lietuvos įmoka į ES biudžetą 44 mln. eurų, palyginti su numatytais asignavimais, sumažėjo) 39,11 mln. eurų 2025 m.	2020–2025 m.
25. ESM pareikalavimas įmokėti likusį kapitalą	159 mln. eurų	2 balai	Ne		
26. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas	58,3 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti		
27. Nuostolingai veikiančių SVĮ įsipareigojimų padengimas	82,9 mln. eurų	Rengiant FRA nėra galimybės įvertinti	Ne		
28. Išaugusi įmonių ir namų ūkių kredito rizika dėl COVID- 19 pandemijos pasekmių	Kiekybiškai poveikis nebuvo įvertintas. Kokybinį poveikio vertinimą žiūrėti FRA2020, nuo 70 psl.	9–10 balų. Remiantis ekspertiniu LB vertinimu	Ne (iš dalies pasitvirtino)	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų bei statybos įmonių neveiksnių paskolų rodiklis pasiekė 10–15 procentų ir dėl to bankai patyrė riboto masto nuostolių. Kita vertus, namų	2020–2021 m.

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „–“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
				ūkių sektorius išliko atsparus – neveiksnių paskolų dalis išliko 1–3 procentų ir buvo istoriškai maža. Dėl mažos skolinimosi kainos ir žemo įsiskolinimo lygio valstybės skolos tvarumas nenukentėjo	
29. Komercinio nekilnojamojo turto vertės sumažėjimas	Kiekybiškai poveikis nebuvo įvertintas. Kokybinį poveikio vertinimą žiūrėti FRA2020, nuo 70 psl.	7–8 balai. Remiantis ekspertiniu LB vertinimu	Ne (iš dalies pasitvirtino)	Neužimtumo lygis biuruose nusistovėjo apie 10 procentų, tačiau plačios komercinio nekilnojamojo turto pardavimo ir nuomos kainų korekcijų buvo išvengta. Neveiksnių komercinio nekilnojamojo turto statybos paskolų dalis bankuose 2020 m. buvo pasiekusi 10 procentų, tačiau nuostoliai dėl to buvo riboti (iki 20 mln. eurų)	2020–2021 m.
30. Disbalansų korekcijos Šiaurės Europos šalyse, esant didelei koncentracijai bankų sektoriuje	Kiekybiškai poveikis nebuvo įvertintas. Kokybinį poveikio vertinimą žiūrėti FRA2020, nuo 70 psl.	7–8 balai. Remiantis ekspertiniu LB vertinimu	Ne	Neigiamo poveikio kreditavimui ar indėlių dinamikai nebuvo, sąsajos su patronuojančiaisiais bankais sumažėjusios dėl reikšmingos finansavimo dalies, pritraukiamos vidaus rinkoje	2020–2021 m.
31. Rizika dėl gyvenamojo nekilnojamojo turto kainų pervertinimo ir	Kiekybiškai poveikis nebuvo įvertintas. Kokybinį poveikio vertinimą žiūrėti FRA2020, nuo 70 psl.	7–8 balai. Remiantis ekspertiniu LB vertinimu	Ne	Būsto paskolų ir būsto kainų augimo tempai buvo aukšti (ciklo pike sudarė atitinkamai 13 ir 25 procentus), tačiau didesni įsiskolinimo disbalansai	2020–2021 m.

Rizika	Metinis rizikos poveikis 2020–2023 metams (jei nenurodyta kitaip)	Rizikos pasitvirtinimo tikimybės įvertinimas	Pasitvirtino (Taip / Ne)	Poveikis, mln. eurų Šiame stulpelyje „–“ prie pajamų rizikų reiškia pajamų netekimą; „+“ prie išlaidų rizikų reiškia išlaidų sumažėjimą.	Metai
spartaus būsto kreditavimo augimo				nesusiformavo – pradėjus didėti palūkanoms, gyventojai gebėjo vykdyti finansinius įsipareigojimus	
		Vidutinis balas*	Pasitvirtinusių rizikų dalis*	Pasitvirtinusių 2020–2023 m. rizikų poveikis*	
		4,59	59 proc.	7,76 mlrd. eurų per visą laikotarpį (vidutiniškai 1,94 mlrd. per metus)	

* Vertinamos tik tos rizikos, kurių *ex ante* įvertinta pasireiškimo tikimybė ir fiskalinis poveikis, o *ex post* nustatytas jų pasitvirtinimas ir, rizikai pasitvirtinus, faktinis fiskalinis poveikis, iš viso 17 rizikų.

6.2. Fiskalinių rizikų tikimybės ir poveikio pokyčio vertinimas

Toliau pateikiamas FRA2020 ir 2026 metų FRA (toliau šiame poskyryje – FRA2026) fiskalinių rizikų vertinimų palyginimas – rizikų galimo fiskalinio poveikio ir pasitvirtinimo tikimybės (*ex ante*) vertinimai bei jų pokyčiai.

Lentelėje naudojamas žymėjimas rodo galimo rizikos poveikio arba pasitvirtinimo tikimybės vertinimo pokyčio kryptį, palyginti su FRA2020: žymi padidėjimą, – sumažėjimą, o – nepakitusį vertinimą. Toks žymėjimas leidžia įvertinti, kaip keitėsi dviejų vertinimo laikotarpių atskirų fiskalinių rizikų profilis.

35 lentelė. FRA2020 ir FRA2026 kiekybiškai įvertintų rizikų poveikio ir tikimybės vertinimo palyginimas

Rizika	Žymėjimas matricoje (28 paveikslas)	FRA2020 rizikos		FRA2026		
		Metinis poveikis vidutiniu laikotarpiu	Pasitvirtinimo tikimybė vidutiniu laikotarpiu	Metinis poveikis vidutiniu laikotarpiu	Pasitvirtinimo tikimybė vidutiniu laikotarpiu	Vertinimo pokyčio priežastys
1. Mokesčių nepriemokos padidėjimas krizės metu	R1	1 proc. BVP per metus padidėjusi nepriemoka krizės laikotarpiu lygi apie 480 mln. eurų. Atsižvelgiant į istorinius 2008–2009 m. krizės duomenis, 2020 metais – 150–200 mln. eurų nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems mokesčių mokėtojams suteiktų mokesčių atidėjimų, kurie,	8 balai	–	 2 balai	Tikimybė įvertinta atsižvelgiant į vertinimo metu susiklosčiusią ekonominę situaciją ir 2022 m. mokesčių mokėtojams suteiktos mokesčių mokėjimo atidėjimo priemonės, taikytos dėl išaugusių energijos kainų, rezultatus.

		tikėtina, nebus sumokėti.				
2. Dividendų plano neįvykdymas	R2	47 mln. eurų	5 balai	FRA2026 nevertinama		
3. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais	R3	20,8 mln. eurų	3 balai	 8,9 mln. eurų	 10 balų	Remiantis istoriniais duomenimis, pertekliniai dividendai nustatomi kasmet
4. Didesnis, nei planuota, valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl galiojančių lengvatų	R4	140 mln. eurų	5 balai	 300 mln. eurų	 5 balai	Vertinamas istorinių duomenų vidurkis
5. Mokesčių administravimo užduoties neįgyvendinimas	R5	2020 metais – 187 mln. eurų. 2021–2023 metais – užduotis nenustatyta	9 balai	 350 mln. eurų	 9 balai	Apskaičiuota remiantis paskutinių metų (2020 m.), kada mokesčių administravimo gerinimo užduotis buvo įtraukta į pajamų projekcijas, dydžiu, procentais BVP. Nuo FRA2020 analogiškos rizikos skiriasi tuo, kad FRA2026 rengimo metu mokesčių administravimo užduotis dar nebuvo įtraukta į pajamų projekcijas. Rizika kyla dėl to, kad užduotis gali būti įtraukta į pajamų projekcijas rengiant atitinkamų metų biudžetą
6. Nedarbo ir ligos išmokų gavėjų skaičiaus padidėjimas krizės metu	R6	150 mln. eurų	8 balai	FRA2026 nevertinama		
7. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	R7	520 mln. eurų	4 balai	 1 113 mln. eurų	 9 balai	-
8. Finansavimo šaltinio netekimas (EGADP)	R8	214,3 mln. eurų	3 balai	FRA2026 nevertinama		
9. Kredito reitingų agentūrų vertinimo suprastėjimas ir	R9	8,8 mln. eurų	5 balai	 112,5 mln. eurų	 5 balai	-

palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu						
10. VžPP nebalansinių sutarčių perkėlimas į balansines arba sutarčių nutraukimas	R10	51,9 mln. eurų	1 balas	 465,63 mln. eurų	 1 balas	FRA2020 ir FRA2026 VPSP rizikos poveikio įverčiai nėra visiškai tiesiogiai palyginami dėl pasikeitusios vertinamų VPSP projektų ir su jais susijusių įsipareigojimų apimties. FRA2026 nustatytas didesnis galimas fiskalinis poveikis pirmiausia susijęs su reikšmingai išaugusiu VPSP projektų portfeliu, o rizikos pasitvirtinimo tikimybės vertinimas išlieka nepakitęs – labai mažas (1 balas). FRA2026 tikimybės vertinimas atliktas atsižvelgiant į stabilų VPSP projektų įgyvendinimą, aiškų rizikų paskirstymą ir veikiančius rizikų valdymo mechanizmus, kurie mažina sutarčių nutraukimo tikimybę
11. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas (1 balo tikimybė)	R11	233,3 mln. eurų	1 balas	 86,6 mln. eurų	 1 balas	Sumažėjusį poveikį lemia tai, kad į 2026 m. rizikos įvertį neįtrauktos ILTE garantijos, kurios FRA2026 vertinamos atskirai
12. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas (3 balų tikimybė)	R12	163,9 mln. eurų	3 balai	 261 mln. eurų	 3 balai	-
13. Valstybės garantinių įsipareigojimų vykdymas (5 balų tikimybė)	R13	0 mln. eurų	5 balai	 44 mln. eurų	 5 balai	-
14. Nuostolingai veikiančių VVĮ įsipareigojimų padengimas	R14	18,5 mln. eurų	2 balai	 105,2 mln. eurų	 2 balai	Rizikos poveikis įvertintas didesne reikšme, remiantis

						pastarųjų 4 metų finansine VVI padėtimi
15. COVID-19 pandemija	R15	1 481 mln. eurų	9 balai	FRA2026 nevertinama		
16. Ekstremalieji įvykiai (gamtiniai)	R16	223 mln. eurų	9 balai	FRA2026 nevertinama	● 9	Tikimybė įvertinta remiantis 2024 m. NRA
17. Ekstremalieji įvykiai (techniniai)	R17	54 mln. eurų	7 balai	FRA2026 nevertinama	● 7	Tikimybė įvertinta remiantis 2024 m. NRA
18. Ekstremalieji įvykiai (ekologiniai)	R18	500 mln. eurų	7 balai	FRA2026 nevertinama	● 7	Tikimybė įvertinta remiantis 2024 m. NRA
19. Ekstremalieji įvykiai (kiti)	R19	54 mln. eurų	7 balai	FRA2026 nevertinama	↑ 8	Tikimybė įvertinta remiantis 2024 m. NRA
20. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas	R20	788 mln. eurų	1 balas	↑ 816,81 mln. eurų	● 1 balas	-
21. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams	R21	2,3 mln. eurų	5 balai	↑ 12,5 mln. eurų	↑ 10 balų	Remiantis pastarųjų metų praktika ir šiuo metu turima informacija apie paramos priemones, skirtas Ukrainai ir kitoms šalims (pavyzdžiui, Gazos Ruožui)
22. Lietuvos įmokos į ES biudžetą didėjimas	R22	43,4 mln. eurų	8 balai	↓ 31,25	● 8 balai	-
23. ESM pareikalavimas įmokėti likusią kapitalo dalį	R23	159 mln. eurų	2 balai	Poveikis nežinomas	↓ 1 balas	2026 m. gruodžio 31 d. baigia galioti Lietuvos 12 metų pereinamasis laikotarpis ⁵³ . Jam pasibaigus, Lietuva pagal ESM sutartį per vieną mėnesį turės įmokėti likusią 159 400 000 eurų kapitalo dalį. Tačiau tikimybė, kad į ESM reikėtų sumokėti

⁵³ Kiekviena ESM narė prie mechanizmo kapitalo prisideda pagal savo dalį, vertinant ES bendrą gyventojų skaičių ir BVP. Pagal ESM sutarties 42 straipsnį, toms narėms, kurių BVP vienam gyventojui (eurais pagal rinkos kainas metais prieš jų prisijungimą prie euro zonos) sudaro mažiau nei 75 procentus ES vidurkio, suteikiama laikina kapitalo įnašo koeficiento korekcija. Ji taikoma 12 metų nuo euro įvedimo dienos. Tuo laikotarpiu šalies pradinė kapitalo įmoka yra mažesnė, tačiau, pasibaigus 12 metų laikotarpiui, valstybė privalo sumokėti likusią kapitalo dalį.

						papildomą kapitalo dalį, yra labai maža
24. Savivaldybių garantinių įsipareigojimų vykdymas	R24	58,3 mln. eurų	FRA2020 nevertinta	↑ 64,6 mln. eurų	Rengiant FRA2026 nėra galimybės įvertinti	-
25. Nuostolingai veikiančių SVĮ įsipareigojimų padengimas	R25	82,9 mln. eurų	FRA2020 nevertinta	↑ 189 mln. eurų	Rengiant FRA2026 nėra galimybės įvertinti	Rizikos poveikis įvertintas didesne reikšme, remiantis pastarųjų 4 metų finansine SVĮ padėtimi
26. Tiekimo grandinių sutrikimai	R26	FRA2020 nevertinta		36 mln. eurų	5 balai	
27. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose	R27	FRA2020 nevertinta		62 mln. eurų	3 balai	
28. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas	R28	FRA2020 nevertinta		240 mln. eurų	1 balas	
29. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas	R29	FRA2020 nevertinta		47 mln. eurų	3 balai	
30. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas	R30	FRA2020 nevertinta		14 mln. eurų	5 balai	
31. Mažesnės pelno mokesčio pajamos	R31	FRA2020 nevertinta		440 mln. eurų	8 balai	
32. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis	R32	FRA2020 nevertinta		85 mln. eurų	10 balų	
33. Nebaigtų investicinių projektų (VIP) finansavimo tęstinumas	R33	FRA2020 nevertinta		7,5 mln. eurų	7–8 balai	
34. Pažangos veiklų (investicijų) projektų finansavimo poreikio didėjimas	R34	FRA2020 nevertinta		43,75 mln. eurų	7–8 balai	
35. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu	R35	FRA2020 nevertinta		43,75 mln. eurų	5 balai	

36. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas	R36	FRA2020 nevertinta	87,5 mln. eurų	9 balai	
37. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas	R37	FRA2020 nevertinta	43,75 mln. eurų	8 balai	
38. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas	R38	FRA2020 nevertinta	31,25 mln. eurų	5 balai	
39. Didesnis, nei prognozuota, indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio	R39	FRA2020 nevertinta	145 mln. eurų	6 balai	
40. ILTE garantijų veikla	R40	FRA2020 nevertinta	272,7 mln. eurų	2 balai	
41. ILTE nepasitraukimas iš valdžios sektoriaus	R41	FRA2020 nevertinta	2 000 mln. eurų	4 balai	
42. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	R42	Poveikis nežinomas	4 balai	3,91 mln. eurų	6 balai Dėl Rusijos agresijos prieš Ukrainą ir sukeltų padarinių, nestabilios geopolitinės situacijos padidėjus finansavimo poreikiams (tiek Ukrainoje, tiek karo paveiktose šalyse) 2023–2024 m. buvo priimti sprendimai padidinti ETVB ir ERPB kapitalą. Dėl šių priežasčių ir neapibrėžtos geopolitinės situacijos kitos tarptautinės finansų institucijos taip pat gali priimti sprendimus dėl kapitalo didinimo poreikio. Tokiu atveju atitinkamai didėtų ir Lietuvos Respublikos įsipareigojimai ES ir kitose tarptautinėse finansų institucijose (apmokėtasis kapitalas ir kapitalas pagal pareikalavimą)

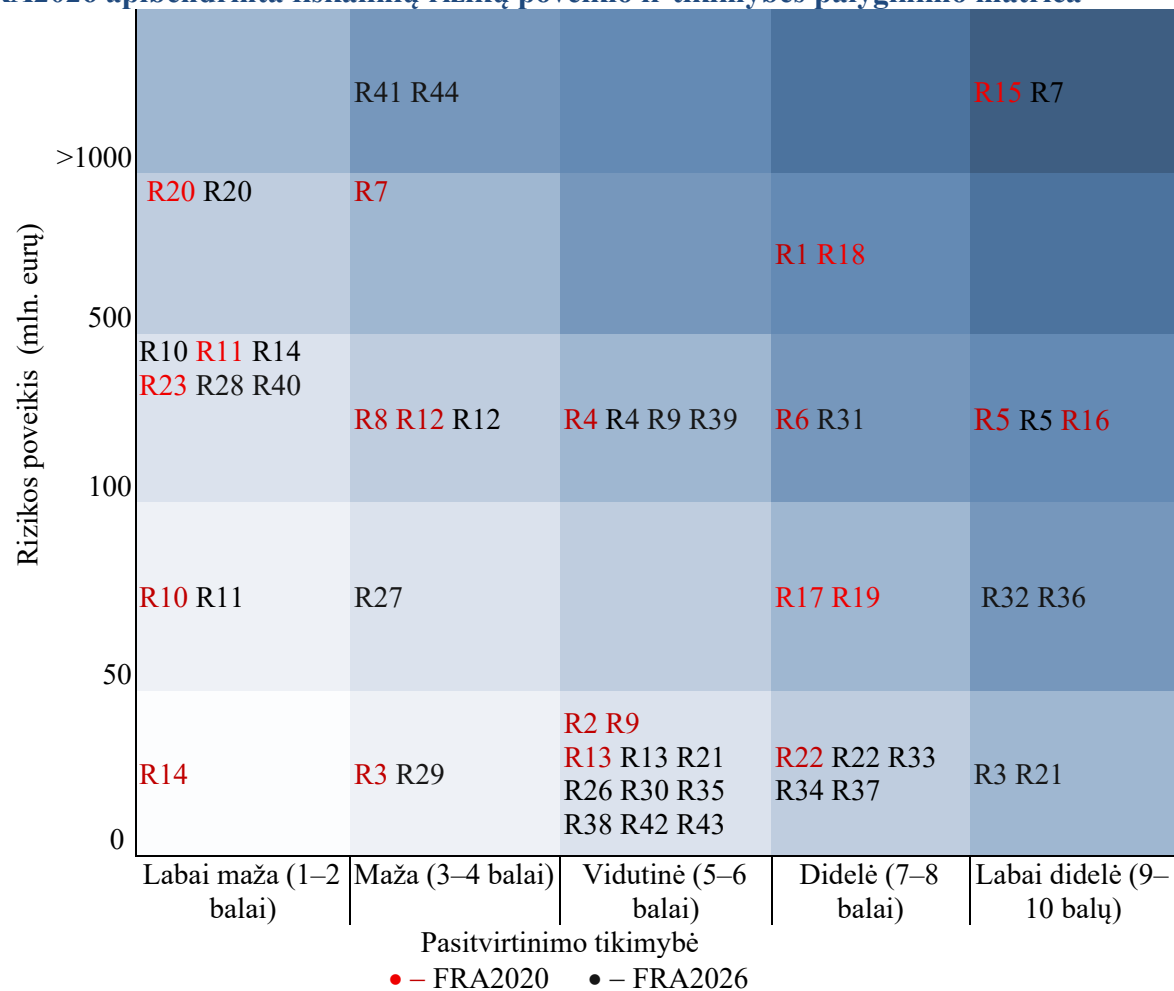
43. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų	R43	FRA2020 nevertinta	22,5 mln. eurų	6 balai	
44. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai	R44	FRA2020 rizikos įvertinimas nėra lyginamas su FRA2026 rizikos vertinimu dėl skirtingo rizikos vertinimo scenarijaus. FRA2020 nustatytas rizikos įvertis visų kredito įstaigų bankroto atveju, 2019 metų pabaigos duomenimis, sudarė 13 mlrd. eurų	30 000 mln. eurų	3 balai	Poveikio padidėjimas, palyginti su FRA2020, nėra nulemtas išaugusios rizikos tikimybės, o skirtingo vertinimo scenarijaus. Vertinamojo pokyčio priežastis – 2020–2025 m. buvo vertinami visų kredito įstaigų bankrotai, o 2026–2029 m. laikotarpiu vertinamas vieno didžiausio banko bankroto atvejis
45. Energijos kainų šokas	R45	FRA2020 nevertinta	629,4 mln. eurų	Rengiant FRA2026 nėra galimybės įvertinti	
46. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo	R46	FRA2020 nevertinta	1 490,4 mln. eurų	Rengiant FRA2026 nėra galimybės įvertinti	
47. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų	R47	FRA2020 nevertinta	302,8 mln. eurų	Rengiant FRA2026 nėra galimybės įvertinti	

FRA2020 ir FRA2026 fiskalinių rizikų palyginimas rodo reikšmingą rizikų skaičiaus pokytį. Kaip matyti pateiktoje apibendrintoje rizikų matricoje (28 paveikslas), FRA2026 nustatytas didesnis bendras rizikų skaičius ir didesnė dalis rizikų, kurioms priskirta aukštesnė pasitvirtinimo tikimybė. Kartu dalies rizikų poveikis ar tikimybė nebuvo įvertinti, todėl jų padėties matricoje nustatyti nėra galimybės. Matricoje nurodytų rizikų tikslūs pavadinimai pateikiami stulpelyje „žymėjimas matricoje“.

Lyginant rizikų pasiskirstymą pagal galimo fiskalinio poveikio dydį, FRA2020 buvo nustatyta daugiau didelio poveikio rizikų, viršijančių 100 mln. eurų ribą. Vis dėlto FRA2026 išsiskiria didesnė rizikų koncentracija ir aukštesnė jų tikimybė. Tai rodo, kad nors atskirų rizikų galimas fiskalinis poveikis gali būti santykinai nedidelis, jų didesnė pasitvirtinimo tikimybė didina bendrą šių rizikų svarbą per didesnę suminių poveikį. Be to, dalis rizikų gali lemti ne vienkartinį, bet tęstinį arba ilgalaikį poveikį viešiesiems finansams. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai rizikos pasitvirtinimas gali turėti ilgalaikių pasekmių, pavyzdžiui, praradus reikšmingą investuotoją ar sumažėjus ekonominei veiklai. Vien tik atskirų

rizikų fiskalinio poveikio dydžio vertinimas neatskleidžia visos rizikos svarbos – rizikos dažnai koreliuoja tarpusavyje, todėl svarbu atkreipti dėmesį į jų tarpusavio sąsajas.

28 paveikslas. FRA2020 ir FRA2026 apibendrinta fiskalinių rizikų poveikio ir tikimybės palyginimo matrica

PRIEDAS

Rizikų valdymo priemonės

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
Nepalankūs ekonominės aplinkos pokyčiai		
1. Stambaus užsienio investuotojo pasitraukimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: Darbo su esamais investuotojais (angl. <i>aftercare</i>) veiklos: – Reguliarus ir proaktyvus kontaktavimas su svarbiausiais klientais, siekiant nustatyti galimas rizikas. – Tarpininkavimas tarp investuotojų ir kitų valstybės institucijų sprendžiant veiklos metu kylančius iššūkius. – Pasiūlymų dėl investicinės aplinkos gerinimo teikimas nustačius sisteminių spragų.	I. Įgyvendinama nuolat
2. Tiesioginių plyno lauko investicijų sumažėjimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: Investicinės aplinkos gerinimo iniciatyvos: – Finansinių paskatų priemonių pritaikymas aukšto augimo potencialo įmonėms bei itin stambius investicinius projektus vykdančioms įmonėms. – Investicijoms tinkamų teritorijų, sklypų bei ilgalaikiai nuomai skirtų gamybos paskirties pastatų vystymas. – Palankesnių elektros energijos tarifų užtikrinimas energijai imliems vartotojams. – Darbuotojų ekosistemos stiprinimo iniciatyvos.	I. Įgyvendinama nuolat
3. Tiekimo grandinių sutrikimai	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Tiekimo šaltinių diversifikavimas, atsisakymas priklausomybės nuo Rusijos ir Baltarusijos, energetinės nepriklausomybės didinimas (suskystintos gamtinės dujos, atsinaujinantys ištekliai).	II. Taikoma
4. Prekybos politikos trikdžiai ir paklausos mažėjimas pagrindinėse rinkose	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Eksporto rinkų plėtra (JAV, Azija), ekonominės diplomatijos stiprinimas, eksporto finansavimo ir garantijų priemonės.	II. Taikoma
5. Lietuvos ūkio konkurencingumo mažėjimas	I ir II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė ir poveikį: Investicijos per ES fondus (Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė), energetikos transformacija, inovacijų ir skaitmenizacijos skatinimas.	I ir II. Taikoma
6. Energijos kainų šokas	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Tarptautinė praktika rekomenduoja leisti vidaus energijos kainoms atspindėti tarptautinių rinkų pokyčius, o pažeidžiamiausius namų ūkius ir įmones remti tikslinėmis ir laikinomis priemonėmis. ⁵⁴	
Dėl pajamų priemonių kylančios rizikos		
1. Mažesnės pelno mokesčio pajamos	Vykdomų arba planuojamų priemonių nėra.	
2. Mažesnės akcizų pajamos dėl nuolatinių priemonių, susijusių su išaugusiomis degalų kainomis	I ir II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė ir poveikį: Atliktas visapusiškas akcizų tarifų energiniams produktams keitimo scenarijų poveikio vertinimas, apimantis poveikį viešiesiems finansams (FM) ir aplinkosaugai keliamiems tikslams (FM).	I ir II. Ruošiamasi įgyvendinti (2026 m.)

⁵⁴ OECD (2026), *Energy prices are spiking again: New relief measures, old lessons*; TVF (2026), *Responding to the Energy and Food Price Shock: Getting the Policy Details Right*.

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
3. Valstybės ir savivaldybių biudžetų pajamų netekimas dėl lengvatų	I ir II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę ir poveikį: Lengvatų stebėsena einamaisiais metais ir teisės aktų tikslinimas esant poreikiui (atsiradus piktnaudžiavimui, lengvatos taikymui dėl pasikeitusių aplinkybių išsiplėtus iki mokesčių mokėtojų, kuriems lengvatos nustatymo metu nebuvo numatytas lengvatos poreikis ir pan.).	I ir II. Įgyvendinama nuolat
4. Papildomų pajamų iš mokesčių administravimo įtraukimas į pajamų planus, jų pakankamai nepagrindžiant	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: – Pajamų planų šališkumą vertina ir viešai skelbia nepriklausoma fiskalinė institucija – Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, vykdanči nepriklausomos fiskalinės institucijos funkcijas, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos fiskalinės valdysenos įstatymo 5 straipsniu. – Pagal Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 20 straipsnį, LB, vertindamas valstybės biudžeto poveikį infliacijai, taip pat įprastai pateikia vertinimą dėl biudžeto pajamų projekcijų tikėtino. – Be to, EK kasmet pavasarį ir rudenį rengia Lietuvos fiskalinių rodiklių projekcijas ir jas lygina su Lietuvos parengtomis projekcijomis, atitinkamai vertindama metinę pažangos ataskaitą ir biudžeto projektą.	
5. Pajamų pripažinimas pertekliniais dividendais	Įgyvendinamų arba planuojamų priemonių nėra.	
6–10 pajamų rizikos	Įgyvendinamų arba planuojamų priemonių nėra.	
Dėl išlaidų priemonių kylančios rizikos		
1. Sprendimai neturint pakankamo finansavimo šaltinio	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Rengiant teisės akto projektą atliekama analizė, nurodoma, jei finansavimo šaltiniai yra netinkami ar nepakankami. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį.	I. Įgyvendinama kasmet II ir III priemonių nėra
2. Didesnis, nei prognozuota, socialinės paramos išmokų atskaitos rodiklių indeksavimo tempas, neturint suplanuoto finansavimo šaltinio	Informacijos nėra.	
3. Pensijų išlaidų augimas dėl spartesnio DUF augimo	Informacijos nėra.	
4. Nebaigtų investicijų projektų finansavimo tęstinumas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Naujų investicijų projektų inicijavimo ribojimas, kol nėra užtikrintas pradėtų projektų finansavimas; investicijų projektų prioritetų nustatymas, atsisakant mažesnės svarbos projektų ar mažinant jų apimtį. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: 1) projektų įgyvendinimo etapų nustatymas ir terminų peržiūra; 2) projektų apimčių mažinimas ar dalies veiklų atidėjimas. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Valstybės biudžeto asignavimų persikirstymas, siekiant užtikrinti prioritetinių projektų užbaigimą.	I. Taikoma ribotai II. Taikoma III. Taikoma
5. Pažangos veiklų (investicijų) projektų finansavimo poreikio didėjimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: 1) pažangos priemonių finansinio pagrįstumo stiprinimas; 2) naujų pažangos veiklų inicijavimo ribojimas, kai nėra užtikrintas esamų veiklų finansavimas.	I. 1) Įgyvendinama, teikiant išvadas dėl pažangos

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: 1) veiklų etapų nustatymas ir įgyvendinimo tempo peržiūra; 2) veiklų ar projektų apimčių mažinimas arba veiklų atidėjimas. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: valstybės biudžeto asignavimų perskirstymas, siekiant užtikrinti prioritetinių rodiklių pasiekimą, alternatyvių finansavimo šaltinių paieška (grįžtančios lėšos).	priemonių aprašų projektų, 2) taikoma iš dalies II. Taikoma III. Taikoma
6. Nauji politiniai įsipareigojimai, susiję su papildomų investicijų projektų įgyvendinimu	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: 1) naujų iniciatyvų finansinio poveikio vertinimo stiprinimas prieš priimant sprendimus; 2) sprendimų derinimas su valstybės finansinėmis galimybėmis ir vidutinio laikotarpio biudžeto planavimu. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: 1) naujų iniciatyvų įgyvendinimo etapavimas; 2) jų apimties koregavimas arba įgyvendinimo atidėjimas. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Asignavimų perskirstymas ir (ar) kitų išlaidų mažinimas, siekiant sudaryti fiskalinę erdvę naujiems sprendimams, alternatyvių finansavimo šaltinių paieška (grįžtančios lėšos)	I. Įgyvendinama, teikiant išvadas dėl pažangos priemonių aprašų projektų II. Taikoma III. Taikoma
7. Viešosios geležinkelių infrastruktūros finansavimo disbalansas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Infrastruktūros valdytojo sąnaudų peržiūra ir mažinimas, infrastruktūros mokesčių (tarifų) peržiūra, veiklos apimčių pritaikymas prie sumažėjusių krovinių srautų. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Prioritetinių veiklų nustatymas, išlaidų peržiūra ir koregavimas biudžeto vykdymo metu. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Priemonių nenumatyta.	I. Iš dalies įgyvendinama II. Įgyvendinama III. Netaikoma
8. Nepakankamas kelių infrastruktūros finansavimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: 1) kelių priežiūros ir plėtros programos finansavimo planavimo tobulinimas, prioritetų nustatymas; 2) kelių priežiūros ir remonto darbų apimčių peržiūra, darbų planavimas pagal turimus finansinius išteklius. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: 1) darbų atlikimas etapais, priežiūros apimčių optimizavimas, laikinas finansavimas iš kitų šaltinių; 2) išlaidų peržiūra ir koregavimas biudžeto vykdymo metu, projektų įgyvendinimo apimčių mažinimas ar atidėjimas. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Informacijos nėra.	I. 1) Planuojama įgyvendinti (2026 m.), 2) taikoma II. 1) Taikoma, 2) planuojama 2026 m.
9. Nepakankamas ilgalaikio turto gyvavimo ciklo sąnaudų įvertinimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Naujų investicinių sprendimų ribojimas ar atidėjimas, kai nėra užtikrintas esamo turto išlaikymo finansavimas. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Esamo turto priežiūros ir atnaujinimo darbų apimčių prioritetų ir etapų nustatymas, pirmiausia užtikrinant saugos reikalavimus ir kritinės būklės turto priežiūrą. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Valstybės biudžeto asignavimų perskirstymas tarp priemonių, siekiant užtikrinti esamo turto būklės palaikymą ir minimalių saugos reikalavimų laikymąsi.	I. Taikoma ribotai II ir III. Taikoma

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
10. Socialinio draudimo išmokų didėjimas dėl nepalankių ekonominių sąlygų	Informacijos nėra.	
11. Palūkanų normos padidėjimas 1 procentiniu punktu	Įgyvendinamų arba planuojamų priemonių nėra.	
12. Dėl kintančios geopolitinės situacijos neplanuotas poreikis skubiai didinti gynybos finansavimą	I ir II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę ir poveikį: Pakankamo finansavimo gynybos pajėgumams stiprinti užtikrinimas.	
13. Reikšmingų skirtumų tarp ginklų ir karinės įrangos bei karinių atsargų įsigijimo išlaidų prognozių ir faktinių duomenų, valdžios sektoriaus finansų statistikoje vertinamų kaupiamuoju principu (pagal ESS), rizika		Dėl aplinkos neapibrėžtumo nėra galimybių sumažinti rizikos pasireiškimo tikimybės ar poveikio
14. Lietuvai priklausančios tarptautinių finansų institucijų kapitalo dalies pareikalavimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Dalyvavimas tarptautinių finansų institucijų valdyme, prisidedant prie sprendimų, susijusių su institucijų veiklos pelningumu, rizikos valdymu, kapitalo pakankamu, priėmimo ir siekiant, kad šios institucijos būtų stabilios, stiprios ir turėtų aukščiausią kredito reitingą.	I. Įgyvendinama nuolat
15. Tarptautinių finansų institucijų kapitalo didinimas	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: FM atstovų dalyvavimas tarptautinių finansų institucijų direktorių valdybos ir valdytojų tarybos posėdžiuose, kuriuose svarstomi klausimai, susiję su kapitalo įmokomis.	II. Įgyvendinama nuolat
16. Prisijungimas prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Lietuvos atstovų dalyvavimas susitikimuose ir derybose, kuriuose svarstomi klausimai, susiję su galimu Lietuvos prisijungimu prie naujai steigiamų tarptautinių finansų institucijų, nuolat atliekama analizė dėl potencialios naudos Lietuvai.	II. Įgyvendinama nuolat
17. Neplanuotos įmokos tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams, humanitarinė parama dvišaliu pagrindu	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Lietuvos atstovų dalyvavimas susitikimuose ir derybose, kuriuose svarstomi klausimai, susiję su papildomais įnašais tarptautinėms finansų institucijoms ir fondams.	II. Įgyvendinama nuolat
18. Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimas	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Dalyvavimas ES institucijų darbo grupėse ir susitikimuose, kartu su kitomis ES valstybėmis narėmis (darbo grupėse prašoma EK kiek įmanoma iš anksto informuoti valstybes nares apie planuojamus taisomuosius ES biudžetus, ypač	II. Įgyvendinama nuolat

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	galimai žymiai didinsiančius valstybių narių įmokas, siekiant sudaryti galimybę nacionaliniame biudžete iš anksto suplanuoti atitinkamo dydžio įmokas⁵⁵). III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: FM, gavusi informaciją apie numatomą suplanuotos Lietuvos įmokos į ES biudžetą padidėjimą, ieško efektyvių būdų užtikrinti įmokos sumokėjimą (asignavimų perskirstymas tarp programų, valstybės skolintos lėšos).	III. Įgyvendinama nuolat
19. Papildomas neplanuotas ESM kapitalo didinimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Vadovaujantis ESM sutarties ir su ja susijusių dokumentų ratifikavimo įstatymo nuostatomis dėl ESM įstatinio kapitalo ir galimo ESM įstatinio kapitalo pasirašymo įmokų dalies pakeitimų privaloma gauti išankstinį Vyriausybės ir Seimo pritarimą. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: FM atstovų dalyvavimas ESM valdytojų tarybos posėdžiuose, kuriuose svarstomi klausimai, susiję su kapitalo įmokomis.	I ir II. Įgyvendinama nuolat
20. Gamtinio ekstremalio pobūdžio įvykiai	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybę: Miškų gaisrai. Planuojama atnaujinti bendrą miško gaisrų stebėjimo sistemą, kuri visuose Lietuvos miškuose (išskyrus pavienius, nutolusius nedidelio (iki 25 ha ploto) miškus) užtikrins kylančių miškų gaisrų židinių aptikimą ir koordinacinių nustatymą (planuojama įdiegti 151 gaisrų detektorius). Stichiniai, katastrofiniai hidrologiniai ir meteorologiniai reiškiniai. Lietuvos hidrometeorologijos tarnyba įsigijo veiklos tęstinumą (atsparumą) užtikrinančių priemonių, patobulino prognozavimo ir operatyvaus informacijos perdavimo sistemas. Parengtas Nacionalinis prisitaikymo prie klimato kaitos planas iki 2030 metų. 8 savivaldybėms parengti prisitaikymo prie klimato kaitos planai, rekomendacijos, kaip atnaujinti ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, atsižvelgiant į vykstančią klimato kaitą. Diegiama moderni perspėjimo sirenų sistema 17 šalies savivaldybių. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Miškų gaisrai. 2020–2023 metais įsigytos miškų gaisrinės saugos priemonės, skirtos miškų gaisrų gesinimo efektyvumui didinti: 23 visureigiai su priešgaisriniais moduliais; 7 gaisriniai automobiliai; didelio pravažumo gaisrų gesinimo štabo automobilis; 27 šešiaračiai mažieji traktoriai su priešgaisriniais moduliais. Stichiniai, katastrofiniai hidrologiniai ir meteorologiniai reiškiniai. Įdiegta 217 stacionarių akustinių perspėjimo sirenų.	

⁵⁵ Pažymėtina, kad ši priemonė tinka reguliariai teikiamiems taisomiesiems biudžetams (pavyzdžiui, dėl įmokų balansų patikslinimo), bet sunkiai įgyvendinama taisomųjų biudžetų dėl nenumatytų ES išlaidų.

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	Savivaldybėms, atsakingoms institucijoms ir Lietuvos visuomenei AM pristatė Lietuvos savivaldybių jautrumo ir pažeidžiamumo klimato kaitai bei prisitaikymo prie klimato kaitos nacionalinę studiją. Minėtame nacionaliniame prisitaikymo plane suplanuotos 42 priemonės, kurios jau įgyvendinamos arba joms įgyvendinti skirtas finansavimas. 40 papildomų priemonių planuojama įgyvendinti įvairiuose klimato kaitai jautriuose sektoriuose.	
21. Techninio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: Pramoninė avarija. 2021–2023 metais pagerintos Aplinkos apsaugos agentūros techninės galimybės operatyviai matuoti oro užterštumą toksinėmis pramoninėmis ir kovinėmis cheminėmis medžiagomis. Šiuo laikotarpiu įsigyta 17 įvairių matavimo prietaisų daugiau kaip už 2 mln. eurų. Įsigyti prietaisai gali būti naudojami tiek operatyviam taršos matavimui įvykių vietoje, tiek gali būti instaliuoti stacionariai – nuolatiniam oro užterštumo monitoringui didžiuosiuose miestuose ir foninėse stotyse vykdyti. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Gaisrai ir sprogimai. 2023 metais įsigyta daugiau nei 80 naujų autocisternų. Iki 2021 metų daugiau kaip 40 procentų šių automobilių gaisrinės technikos parke buvo senesni nei 15 metų. 2023 metais gelbėjimo darbams aukštyje atlikti ugniagesiams perduotos 8 automobilinės kopėčios. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos įsigijo būtinųjų priemonių ir asmeninių apsaugos priemonių nepertraukiamai civilinės saugos subjektų veiklai užtikrinti gresiančios ekstremaliosios situacijos metu ir jos padariniams šalinti. 2024 metais planuota įsigyti 6 automobilines kopėčias ugniagesių gelbėjimo darbams aukštyje atlikti. Pramoninė avarija. Įsigyta 217 stacionarių akustinių perspėjimo sirenų. Moderni perspėjimo sirenomis sistema diegiama 17 šalies savivaldybių. Šiuo metu sparčiai vykdomi įrengimo darbai, montuojama valdymo techninė ir programinė įranga bei atliekamas jų testavimas.	
22. Ekologinio pobūdžio ekstremalieji įvykiai	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Teršimo incidentas jūroje. – Reaguoti į teršimų incidentus gali būti pasitelkiamas Jūrų gelbėjimo koordinavimo centras ir gelbėjimo laivas „Šakiai“. – 2024–2029 metais įgyvendinamas naujas projektas – naujo daugiafunkcinio laivo statyba.	
23. Kiti ekstremalieji įvykiai	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Instrumentalizuota migracija. Teisinis reglamentavimas: – Lietuvos Respublikos fizinio barjero Lietuvos Respublikos teritorijoje prie ES išorės sienos su Baltarusijos Respublika įrengimo įstatymas.	

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	– Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo pakeitimai, numatantys galimybę valstybės lygio ekstremaliosios situacijos metu neįleisti į Lietuvos teritoriją užsieniečių, kurie pažeidžia valstybės sienos kirtimo tvarką. – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo pakeitimai, numatantys ekstremaliųjų situacijų atvejais kariuomenės pagalbą policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ar Viešojo saugumo tarnybos pajėgoms. – Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai. – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2023 m. liepos 5 d. patvirtintas Valstybės sienos apsaugos priedangos planas. Infrastruktūros modernizavimas: – Prie valstybės sienos su Baltarusija įrengtas 531 km ilgio fizinis barjeras ir nutiesta 356 km pjaunančios vielos sprendinių. – Įdiegtos ir atnaujintos modernios sienos stebėjimo sistemos, kuriomis stebima 100 procentų valstybės sienos su Baltarusija, Rusija ir teritorinėje jūroje. – Lietuvos valstybės sienos su Baltarusija ruože atnaujinti 107 km pasienio patrulio tako, einančio šalia fizinio barjero ir kontrolinės pėdsakų juostos. Tarptautinis ir tarpinstitucinis bendradarbiavimas: – Pasitelkta tarptautinė bendruomenė (dislokuotos Europos išorės sienų valdymo agentūros (FRONTEX) pajėgos, kitų ES valstybių narių institucijų pajėgos, pasitelkta ES teisėsaugos bendradarbiavimo agentūros (Europol) ir tuometinio Europos prieglobsčio paramos biuro (EASO) pagalba, aktyvuotas ES civilinės saugos mechanizmas). – Pasitelktos Lietuvos kariuomenės, Lietuvos policijos, Viešojo saugumo tarnybos, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos muitinės, aplinkos apsaugos, Lietuvos šaulių sąjungos pajėgos. – 2023 metų spalį patvirtintas saugumo situacijos Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje stebėjimo, vertinimo ir atsako modelis, pagal kurį Lietuvos institucijos vertina neteisėtos migracijos srauto rodiklį. Planuojamos įgyvendinti priemonės: – Skyrus finansavimą, bus atlikti pasienio patrulio tako prie valstybės sienos su Baltarusija (apie 348 km) remonto ir įrengimo darbai. Šiuo metu atliekami 7 km patrulio tako prie valstybės sienos su Baltarusija įrengimo darbai. – Skyrus finansavimą, bus tęsiamas fizinio barjero įrengimas valstybės sienos su Baltarusija (apie 55 km) ruožuose, kur jis neįrengtas, taip pat atskiruose ruožuose fizinis barjeras bus sustiprintas papildomais pjaunančios vielos sprendiniais.	
24. Su klimato kaitos švelninimo tikslų vykdymu susijusi rizika	Siekiant 2030 metams numatytų klimato kaitos ir energetikos tikslų, Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane numatytos priemonės energetikos ir klimato tikslams pasiekti. Pagrindiniai viešojo sektoriaus lėšų šaltiniai 2021–2030 metams bus 2021–2027 metų ES fondų (Europos regioninės plėtros ir Sanglaudos fondų) investicijos, elektros ir šilumos tarifų lėšos, valstybės biudžeto (Klimato kaitos programa, Atliekų prevencijos ir tvarkymo programa ir kt.) ir savivaldybių biudžetų lėšos, taip pat Modernizavimo fondo, Inovacijų fondo, Europos infrastruktūros tinklų priemonės (CEF), Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (RRF), Socialinio	

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	klimato fondo, ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistemos 2, LIFE programos ir kitos lėšos. 2021–2030 metais esamos politikos priemonėms įgyvendinti numatytos bendros investicijos siekia apie 17,64 mlrd. eurų, iš jų viešojo sektoriaus lėšų dalis, preliminarium vertinimu, sudarytų apie 10,05 mlrd. eurų. Preliminarus lėšų poreikis planuojamos politikos priemonėms įgyvendinti 2021–2030 metais apie 13,47 mlrd. eurų, iš jų viešojo sektoriaus lėšų dalis, preliminarium vertinimu, sudarytų apie 3,85 mlrd. eurų.	
25. Su klimato kaita susijusi rizika	2024 metais patvirtintas Nacionalinis prisitaikymo prie klimato kaitos planas 2024–2030 m., kaip Nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano dalis. Jame nurodyta, kad jautriausi klimato kaitai sektoriai Lietuvoje yra šie: visuomenės sveikata, žemės ūkis, miškininkystė, ekosistemos ir bioįvairovė, vandens ištekliai, energetika, pastatai ir infrastruktūra bei kultūros paveldas ir turizmas. Klimato kaitos rizikos ir pažeidžiamumo vertinimas atliktas įvertinus meteorologinių rodiklių pokyčius ir skirtingų visuomenės grupių ir ekonomikos sektorių jautrumą bei jų pasiskirstymą ir tankį. 2024–2030 metams prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms įgyvendinti iš viso yra suplanuota 2,263 mlrd. eurų, iš kurių ekstremaliosioms situacijoms valdyti – 46,9 mln. eurų, infrastruktūrai – 612 mln. eurų, miškininkystei, ekosistemos, biologinei įvairovei ir kraštovaizdžiui – 199,2 mln. eurų, transporto sektoriui – 850 mln. eurų, vandens ištekliais – 54 mln. eurų, visuomenės sveikatai – 39,4 mln. eurų, žemės ūkiui – 458,5 mln. eurų ir tarpsektoriniams tikslams – 3,2 mln. eurų.	
Neapibrėžtieji įsipareigojimai		
1. VPSP sutarčių nutraukimas arba VPSP turto ir susijusių įsipareigojimų statistinis perklasifikavimas į valdžios sektoriaus balansą	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: – Nuolatinė VPSP sutarčių stebėseną ir vykdymo kontrolė. – Ankstyvas probleminių klausimų nustatymas. – Reguliarus bendradarbiavimas su projekto vykdytojais.	I. Įgyvendinama nuolat
2. Valstybės ir savivaldybių garantijos	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: Reikalavimai taikomi garantuojamų paskolų gavėjams (minimalus veikimo laikotarpis, nėra taikomos ir negali būti taikomos nemokumo procedūros, paskolos negrąžinimo rizikos vertinimo atlikimas, reikalavimas prisidėti nuosavomis lėšomis, užstatai, dalyvavimas valdymo organų veikloje ir kt.). II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Lietuvos Respublikos atitinkamų metų biudžeto patvirtinimo įstatyme nustatomi valstybės garantijų ir valstybės garantuojamų garantijų institucijų prisiimtų įsipareigojimų pagal garantijas limitai, valstybės narių įsipareigojimai proporcingi savo įnašams į kapitalą ar priemonę. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Atidėjiniai, paskolos grąžinimo užtikrinimo priemonės (esamo arba būsimio nekilnojamojo turto įkeitimas, visų esamų ir būsimų piniginių įplaukų, kaip turinio komplekso, įkeitimas ir kt.).	I–III. Įgyvendinama kasmet
3. Nuostolingai veikiančių VVI įsipareigojimų padengimas	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: 1. Lietuvos Respublikos įmonių ir įmonių grupių atskaitomybės įstatymas ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymas, reglamentuojantys įmonių finansinę atskaitomybę. 2. Finansinių rizikų valdymo gairėse rekomenduojami esminiai principai, kuriais remiantis būtų formuojama VVI finansinės rizikos valdymo politika.	1. Įgyvendinama nuolat 2. Gairių įgyvendinimas nesekamas 3. Įgyvendinama kasmet 4. Įgyvendinama nuolat

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
	3. Įmonių stebėseną pagal VKC rengiamą kasmetinę VVI rezultatų apžvalgą. 4. Profesionalių ir depolitizuotų kolegialių priežiūros ir valdymo organų suformavimas.	
4. ILTE garantijų veikla	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: ILTE vidinis rizikos vertinimo aprašas (individualių garantijų vertinimo (suteikimo ar nesuteikimo) principai ir reikalavimai, taikomi garantijų gavėjams ir jų finansuotiems projektams). III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: Atidėjiniai.	I. Įgyvendinama nuolat
5. ILTE pasitraukimas iš valdžios balanso	Rizikos valdymo priemonių nėra numatyta.	
6. ILTE įstatinio kapitalo sumažėjimas	Specifinių rizikos valdymo priemonių nėra numatyta. Įgyvendinama per valdysenos principus.	
7. Kredito įstaigų draudžiamieji įvykiai	I. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo tikimybė: – Nuolatinė indėlių draudimo sistemos dalyvių stebėseną ir vertinimas pagal teisės aktus. – LB atliekama prudencinė priežiūra, kapitalo pakankamumo ir likvidumo reikalavimai. – Didieji Lietuvoje veikiantys bankai įtraukti į Europos mastu veikiančią Bendros pertvarkymo valdybos pertvarkymo mechanizmą ir tai iš dalies turi įtakos mažinant rizikos pasitvirtinimo tikimybę, nes remiamasi stipresniu kapitalu, laikomasi minimalių nuosavų lėšų ir tinkamų išpareigojimų reikalavimų, įgyvendinami pertvarkymo planai. II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: – IDF finansinių išteklių kaupimas pagal tikslinio lygio reikalavimus (2025 m. – 0,87 procento pagrindinių apdraustųjų indėlių). – Konservatyvi IID administruojamų draudimo fondų investavimo politika, ribojanti rizikingas investavimo priemones. – Reguliarūs duomenų kokybės tikrinimai ir mokėjimų pasirengimo testavimai. – Tarpvalstybiniai nepalankiausių sąlygų testavimai kartu su kitų šalių indėlių garantijų sistemomis (Latvija ir Prancūzija, atlikta 2025 m.). – Didieji Lietuvoje veikiantys bankai įtraukti į Europos mastu veikiančią Bendros pertvarkymo valdybos pertvarkymo mechanizmą. Šios valdybos nustatyti kapitalo ir minimalūs nuosavų lėšų ir tinkamų išpareigojimų reikalavimai, pertvarkymo planai ir galimybė taikyti gelbėjimo privačiomis lėšomis procedūras mažina galimą IDF finansinį krūvį banko nemokumo atveju ir sumažina maksimalaus poveikio scenarijų. III. Kompensuojančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: – Pakankamos <i>ex ante</i> indėlių draudimo įmokų normos nustatymas leidžia kaupti atitinkamus IDF finansinius išteklius ir mažina poreikį skolintis įvykus draudžiamajam įvykiui. – Kreditorių reikalavimų atgavimas iš bankrutavusių kredito įstaigų (2025 m. pabaigoje IDF padengimo rodiklis iš bankrutavusių kredito unijų sudarė apie 70 procentų viso kreditorių reikalavimo). – <i>Ex post</i> įmokų mechanizmas ir galimybė skolintis, jei IDF finansiniai ištekliai būtų nepakankami.	I. Įgyvendinama kasmet ir dažniau II. Įgyvendinama kasmet ir pagal investavimo taisykles Galioja nuolat. Bendros pertvarkymo valdybos mechanizmas taikomas visoms reikšmingoms kredito įstaigoms Baltijos šalyse III. Įgyvendinama kasmet, įmokų norma nustatoma finansų ministro įsakymu pagal IDF tikslinio lygio pasiekimo planą. Įgyvendinama pagal konkrečių bankrotų eigą, mechanizmai galioja nuolat

Rizika	Rizikos valdymo priemonės	Komentarai
Finansų sektorius		
1. Rizika, kad dėl ekonominių sukrėtimų ar lūkesčių prastėjimo bankams sumažinus skolinimą realiajai ekonomikai nukentėtų ekonomikos augimas ir mažėtų mokesčių surinkimas	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: – Kitų sisteminės svarbos įstaigų (angl. <i>other systemically important institution</i>) kapitalo rezervo reikalavimas (nuo 2021 m. gruodžio 31 d. – 1–2 procentų norma). – Kapitalo apsaugos rezervas (2,5 procento – galioja nuo 2015 m. birželio 30 d.). – 1 procento anticiklinis kapitalo rezervas (galioja nuo 2023 m. spalio 1 d.).	II. Įgyvendinta
2. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir valstybės tarpusavio susietumo, galimo užkrato ir skolinimosi kainos didėjimo rizika	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: – Kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo reikalavimas (nuo 2021 m. gruodžio 31 d. – 1–2 procentų norma). – Kapitalo apsaugos rezervas (2,5 procento – galioja nuo 2015 m. birželio 30 d.). – Lietuvos Respublikos bankų įstatymo pakeitimai, kurie praplėtė LB įgaliojimus vertinti sisteminės rizikos padidėjimą, kai bankai ar bankų grupės vykdo koncentraciją didinančius sandorius (galioja nuo 2021 m. lapkričio 1 d.). – 1 procento anticiklinis kapitalo rezervas (galioja nuo 2023 m. spalio 1 d.).	II. Įgyvendinta
3. Rizika dėl bankų turimų VVP nuvertėjimo ir antrinių efektų neigiamų padarinių skolinimosi kainai	II. Mažinančios rizikos pasitvirtinimo poveikį: – Kitų sisteminės svarbos įstaigų kapitalo rezervo reikalavimas (nuo 2021 m. gruodžio 31 d. – 1–2 procentų norma). – Kapitalo apsaugos rezervas (2,5 procento – galioja nuo 2015 m. birželio 30 d.). – 1 procento anticiklinis kapitalo rezervas (galioja nuo 2023 m. spalio 1 d.).	II. Įgyvendinta
Kiti išlaidų valdymo mechanizmai		
Fiskalinė drausmė – visuma taisyklių, kurias įgyvendinant siekiama užtikrinti, kad vertinant planuojamus valdžios sektoriaus įsipareigojimus prognozuojama valdžios sektoriaus skola neviršytų tvaraus skolos lygio. 2026 metais Lietuvoje įsigaliojo nauja fiskalinės valdysenos sistema, kurios pagrindas – valdžios sektoriaus skolos tvarumo vertinimu paremtas fiskalinės politikos formavimas. Išankstinis fiskalinių rizikų įvertinimas gali prisidėti prie skolos tvarumą užtikrinančių sprendimų, atsižvelgiant į galimą šių rizikų poveikį viešiesiems finansams. Kaip ir naujoje ES ekonominės valdysenos sistemoje, Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme nustatyta viena aiški valdžios sektoriaus fiskalinės drausmės taisyklė – kiekvienais metais gryųjų išlaidų augimas turi neviršyti išlaidų augimo ribų. Šios nuostatos stiprina fiskalinę drausmę, riboja nepagrįsto išlaidų augimo riziką ir padeda laiku suvaldyti fiskalines rizikas tiek centrinės, tiek vietos valdžios lygmeniu.		
Valdžios sektoriaus finansiniai rezervai yra kaupiami 5 fonduose. Rezervų kaupimas ekonomikai gerais laikais prisideda prie fiskalinės erdvės, kuri gali būti panaudojama ekonomikai blogais laikais viešųjų paslaugų teikimui užtikrinti ir ekonomikai skatinti bei valdžios sektoriaus finansų tvarumui palaikyti. Taip pat rezervai veikia kaip viena iš rizikų poveikio valdžios sektoriaus finansams mažinimo priemonių. Pavyzdžiui, Garantiniame fonde kaupiamos darbdavių įmokos, kurios užtikrina išmokas darbuotojams, jei darbdavys tampa nemokus. Ekstremaliųjų įvykių ar išskirtinių aplinkybių atveju rezervų lėšos naudojamos socialinio draudimo fondų esamiems įsipareigojimams dengti arba iš Rezervinio (stabilizavimo) fondo – valstybės biudžeto išlaidoms finansuoti.		

Lietuvos Respublikos
FINANSŲ MINISTERIJA